

T. C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

DİNLER TARİHİ BİLİM DALI

**SEYYİD KUTUB'UN *FÎ ZİLÂLİ'L-KUR'AN* ADLI TEFSİRİNDE
EHLİ KİTABA YÖNELİK TEOLOJİK ELEŞTİRİLER**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YASEMİN İPEKÇİ KORKMAZ

BURSA 2019

T. C.

**ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DİNLER TARİHİ BİLİM DALI**

**SEYYİD KUTUB'UN *FÎ ZİLÂLİ'L-KUR'AN* ADLI TEFSİRİNDE
EHL-İ KİTÂB'A YÖNELİK TEOLOJİK ELEŞTİRİLER**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YASEMİN İPEKÇİ KORKMAZ

Danışman:

Prof. Dr. Muhammet TARAKÇI

BURSA 2019

TEZ ONAY SAYFASI

T. C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Dinler Tarihi Bilim Dalı'nda, 701621006 numaralı Yasemin İpekçi Korkmaz'ın hazırladığı "Seyyid Kutub'un *Fî Zilâli'l-Kur'an* Adlı Tefsirinde Ehl-i Kitaba Yönelik Teolojik Eleştiriler" konulu Yüksek Lisans çalışması ile ilgili tez savunma sınavı, 04.10.2019 günü 14:00-16:00 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin başarılı olduğuna (oybirliği/oy çokluğu) ile karar verilmiştir.

Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı

Prof. Dr. Muhammet TARAKÇI

Bursa Uludağ Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Süleyman SAYAR

Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Zekiye SÖNMEZ

Afyon Kocatepe Üniversitesi

Üye

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 04/10/2019

Tez Başlığı / Konusu: SEYYİD KUTUB'UN Fİ_ZİLAL'İL KUR'AN ADLI TEFSİRİNDE EHLİ KİTABA YÖNELİK ELEŞTİRİLERİ

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarında oluşan toplam 85 sayfalık kısmına ilişkin, 27/08/2019 tarihinde şahsım tarafından Turnitine adlı intihal tespit programından (Turnitin)* aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 8 dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza
04.10.2019

Adı Soyadı: Yasemin İpekçi Korkmaz
Öğrenci No: 701621006
Anabilim Dalı: Felsefe ve Din Bilimleri
Programı: Dinler Tarihi
Statüsü: Y.Lisans Doktora

Danışman
04.10.2019
Prof. Dr. Muhammet TARAKÇI

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans olarak sunduğum “Seyyid Kutub’un *Fî Zilâli’l-Kur’an* Adlı Tefsirinde Ehl-i Kitaba Yönelik Teolojik Eleştiriler” başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntılarının kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

04/10/2019

Adı Soyadı:	Yasemin İpekçi Korkmaz
Öğrenci No:	701621006
Anabilim Dalı:	Felsefe ve Din Bilimleri
Programı:	Yüksek Lisans
Statüsü:	☒ Y.Lisans ☐ Doktora

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı : Yasemin İPEKÇİ KORKMAZ

Üniversite : Uludağ Üniversitesi

Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ana Bilim Dalı : Felsefe ve Din Bilimleri

Bilim Dalı : Dinler Tarihi

Tezin Niteliği : Yüksek Lisans Tezi

Sayfa Sayısı : 110

Mezuniyet Tarihi : 27.09.2019

Tez Danışmanı : Prof. Muhammet TARAKÇI

SEYYİD KUTUB'UN *Fİ ZİLÂLİ'L-KUR'AN* ADLI TEFSİRİNDE EHLİ KİTABA YÖNELİK TEOLOJİK ELEŞTİRİLER

Bu çalışmada Mısırlı müfessir Seyyid Kutub'un (ö. 1966) *Fî Zilâli'l-Kur'an* adlı tefsirindeki Yahudi ve Hıristiyanlara yaklaşım tarzı ve eleştirileri ele alınmıştır. Bölümler inanç esaslarına göre; Tanrı, peygamberlik, kutsal kitap ve ahiret anlayışları üzerinden tasnif edilmiştir. Her bir bölümde öncelikle genel kanaat ortaya konulmuş ve akabinde Seyyid Kutub'un bu konudaki fikirleri *Fî Zilâli'l-Kur'an* ekseninde aktarılmıştır. Bu sayede okuyucuya fikirler arasında karşılaştırma imkânı verilmiştir. Tezimiz dört bölüm ve sonuç kısımlarından oluşmaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde Seyyid Kutub'un, Ehl-i Kitabın tanrı anlayışına yönelttiği eleştiriler konu edilmiştir. İkinci bölümde, müfessirin Ehl-i Kitabın peygamber inancına ve peygamberlere karşı tavırlarına yönelttiği eleştirileri, özellikle Hz. Musa, Hz. İsa ve Hz. Muhammed üzerinden işlenmiştir. Üçüncü bölümde, Ehl-i Kitabın kutsal kitaplara yönelik tavrı irdelenmiştir. Dördüncü bölümde ise müfessirin, Ehl-i Kitabın seçilmişlik iddiasına ve ona bağlı olarak şekillenen ahiret inancına olan yaklaşımı üzerinde durulmuştur. Tezimizin sonuç bölümünde ise tezimizde ele aldığımız konuların genel bir değerlendirmesi yapılarak bir sonuca varılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: *Fî Zilâli'l-Kur'an*, Seyyid Kutub, Ehl-i Kitap, Yahudi, Hıristiyan

ABSTRACT

Author Name and Surname : Yasemin İPEKÇİ KORKMAZ

University : Uludağ University

Institute : Institute of Social Sciences

Department : Philosophy and Religious Sciences

Discipline : History of Religions

Quality of Thesis : Master's Thesis

Number of pages : 110

Date of graduation : 27.09.2019

Thesis Advisor : Prof.Dr. Muhammet TARAKCI

Theological Criticism for the People of the Book in Sayyid Qutb's Qur'anic Commentary *Fî Zilâli'l-Qur'an*

This study discusses the approach and criticism of the Egyptian commentator Sayyid Qutb (d. 1966) to the Jews and Christians in his commentary *Fî Zilâli'l-Qur'an*. The chapters are classified according to the principles of faith as God, prophethood, holy book and the Hereafter. In each chapter, firstly, the general opinion is put forward and then the ideas of Sayyid Qutb on this subject are examined in the axis of *Fî Zilâli'l-Qur'an*. Thus, the study gives the reader the opportunity to compare ideas. Our thesis consists of four chapters and a conclusion. The first chapter discusses Sayyid Qutb's criticisms of the idea of God believed by the People of the Book. The second part focuses on Ahl-Kitab's belief of prophethood, and their attitude towards the prophets, especially Moses, Jesus, and Muhammad. The third chapter examines Ahl-Kitab's attitude to the holy books. The fourth chapter focuses on Ahl-Kitab's claim of their election by God, and their belief of Hereafter. The Conclusion has made a general evaluation of the issues we have discussed in our thesis.

Key Words: *Fî Zilâli'l-Qur'an*, Sayyid Qutb, People of the Book.

ÖNSÖZ

Allah Kur'an-ı Kerim'de belirttiği üzere Yahudi, Hristiyan ve İslam'ı kendilerine kitap gönderilmesi bakımından bir sayarak Ehl-i Kitap olarak adlandırmıştır. Bu üç dinin mensupları da kurtuluş yolunun kendi dinine iman etmekten geçtiğini iddia etmektedir fakat burada önemli olan husus bu dinlerin öğretilerinin zaman içerisinde aslını koruyup koruyamadığını bilmektir. Bunu öğrenmenin yolu bu dinlerin mensuplarını tanımaktan geçer. İçinde Ehl-i Kitap ile ilgili çok sayıda ayet barındıran Kur'an-ı Kerim bu konuda temel bir kaynaktır. Bu ayetler Ehl-i Kitabı tarihî, sosyal, psikolojik ve toplumsal yönleriyle detaylıca konu edinmiştir.

Seyyid Kutub ise, bize çok yakın bir dönemde yaşamış mütefekkir, dava adamı ve Ehl-i Kitab'ı yakından tanıma fırsatı bulmuş bir müfessir olarak Kur'an'da Ehl-i Kitab'a yönelik ayetleri, *Fî Zilâli'l-Kur'an* adlı tefsirinde detaylıca ele almıştır. Kutub'un yaşadığı dönemde içinde bulunduğu siyasi ve sosyal yapı ve Batının Müslümanlar üzerindeki olumsuz etkisi göz önünde bulundurulduğunda Ehl-i Kitab'a daha çağdaş bir bakış açısıyla eleştiriler yönelttiğini ve ayetleri günümüz dünyasının sorunları ışığında yorumladığını görüyoruz. Günümüz dünyasında yaşanan Doğu-Batı çatışmasının anlaşılmasında rol oynayacağı düşüncesiyle Müslümanların muhatap olduğu kesimi daha yakından tanımalarının oldukça önem kazandığını düşünmekteyiz. Bu çalışmamızla Müslüman âlemi, olarak içinde bulunduğumuz kargaşanın ve katliamın taraflarından olan Ehl-i Kitab'ı, yani Batıyı Kur'an ayetleri ve yaşadığı çağa iz bırakmış, eserleriyle günümüz İslam dünyasına ışık tutmuş Seyyid Kutub'un değerlendirmeleri çerçevesinde ele almayı amaçladık. Çalışmamızın azda olsa bu amaca hizmet etmesini umuyoruz.

Bu vesileyle, öncelikle, öğrencilik hayatımın lisans döneminden başlayarak tez bitirme aşamasına kadar hiçbir zaman desteğini ve rehberliğini bizlerden esirgemeyen saygıdeğer danışmanım Prof. Dr. Muhammet TARAKÇI'ya teşekkürlerimi sunuyorum. Aynı zamanda eğitim hayatımın en başından bugüne kadar her kararında yanımda olan ve destekleriyle bana güç katan aileme teşekkürü bir borç bilirim. Son olarak, bu çalışmayı yaparken her türlü desteğiyle yanımda olan, rehavete kapıldığım anlarda beni yeniden motive eden, tezimi okuyarak eleştirileriyle çalışmama katkıda bulunan eşim Mustafa KORKMAZ'a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Yasemin İPEKÇİ KORKMAZ
Bursa 2019

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR.....	ix
GİRİŞ.....	1
1) Araştırmanın Konusu ve Önemi	1
2) Araştırmanın Amacı ve Yöntemi	2
3) Araştırmanın Kaynakları.....	2
4) Araştırmanın Sınırlılıkları.....	3
5) Seyyid Kutub'un Hayatı	3

BİRİNCİ BÖLÜM:

EHL-İ KİTABIN TANRI ANLAYIŞINA YÖNELİK ELEŞTİRİLER

1) Teslise Yönelik Eleştiriler.....	10
2) Üzeyir'in Allah'ın Oğlu Sayılması Hususundaki Eleştiriler	21
3) Buzağının Tanrı Kabul Edilmesi Hususundaki Eleştiriler.....	23
4) Tanrı'ya Mesnetsiz Vasıflar İsnat Edilmesi Hususunda Eleştiriler	27
5) Ehl-i Kitabın Allah'ın Ahdini ve Misakını Bozmaları Hususunda Eleştiriler	30

İKİNCİ BÖLÜM

EHL-İ KİTABIN PEYGAMBERLİK ANLAYIŞINA VE PEYGAMBERLERE KARŞI TUTUMLARINA YÖNELİK ELEŞTİRİLER

1) Ehl-i Kitabın Hz. Musa'ya Karşı Tutumlarına Yönelik Eleştiriler.....	42
---	----

2) Hz. İsa'nın Peygamberliği Hususunda Eleştiriler	46
3) Hz. Muhammed'e ve Onun Getirdiği Dine Karşı Ehl-i Kitabın Tavrı	54
3.1) Ehl-i Kitaba Tanınan Haklar	54
1.1) Yaşama Hakkı.....	54
1.2) Din ve İnanç Hürriyeti	55
1.3) Mal Edinme Hakkı.....	55
3.2. Yahudilerin Hz. Muhammed'e Karşı Tavrı	56
3.3) Önceki Kitaplarda Hz. Muhammed'in Müjdelmesi.....	63

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EHL-İ KİTÂB'IN KUTSAL KİTAPLARA YAKLAŞIMINA DAİR ELEŞTİRİLER

1) Kutsal Kitapları Tahrif ve Gizleme Konusundaki Eleştiriler	67
2) Kur'an-ı Kerim'e Karşı Ehl-i Kitabın Tavrına Yönelik Eleştiriler.....	70

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

EHL-İ KİTAB'IN AHİRET İNANCINA YÖNELİK ELEŞTİRİLER

1) Seçilmiş Millet Olma Hususundaki İddialarına Yönelik Eleştiriler	74
2) Dünyalığı Ahirete Tercih Etmeleri Hususunda Eleştiriler	77
SONUÇ	81
KAYNAKÇA	84

KISALTMALAR

Bkz.	: Bakınız
çev.	: Çeviren
der.	: Derleyen
ed.	: Editör
S.	: Sayı
SBE	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
vb.	: ve benzeri
vs.	: Vesaire
yay. haz	: Yayına Hazırlayan
yy	: Yüzyıl

GİRİŞ

1) Araştırmanın Konusu ve Önemi

Allah, yeryüzünün halifesi olarak yarattığı insanı hiçbir vakit başıboş bırakmamış ve her daim gönderdiği ilâhî kitaplar ışığında kullarına elçilerini rehber kılmıştır. İlk insan ve peygamber olan Hz. Âdem'den bu yana insanoğluna birçok peygamberle birlikte din gönderilmiştir. Bu dinlerden birçoğu zaman içerisinde kaybolmuş veya tahrif olmuştur. Kur'an-ı Kerim'de İslam dışındaki bazı din mensuplarından adı zikredilerek açıkça bahsedilmektedir. Bunların başında ise Yahudiler ve Hıristiyanlar gelmektedir. Genel hatlarıyla bu iki dinin mensupları Kur'an'da, kendilerine kitap verilenler manasında Ehl-i Kitap adıyla anılmaktadır. Allah Ehl-i Kitapla ilişkili ayetleriyle, hem Ehl-i Kitaba geçmişlerini hatırlatarak onları hak yola davet etmiş, hem de Müslümanlara aynı kusurları işlememeleri için bu ayetler ışığında uyarılarda bulunmuştur.

Günümüzde Müslümanlar özellikle bu iki dinin mensuplarıyla her geçen gün biraz daha yakın ilişkiler içerisinde bulunmaktadır. Yahudi ve Hıristiyanların şimdiki durumu ve Müslümanlarla olan diyalogları da göz önünde bulundurulduğunda Müslümanların, muhataplarını daha yakından tanımalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Ehl-i Kitap, Kur'an-ı Kerim'de birçok yönüyle ele alındığı için, bu ihtiyacın karşılanmasında Kur'an'ın da önemli bir fonksiyonu olmaktadır. Araştırmamızın konusu, genel hatlarıyla Kur'an-ı Kerim'de geçen Yahudi ve Hıristiyanlara dair ayetlerin, Mısırlı yazar, dava adamı ve müfessir olan Seyyid Kutub tarafından nasıl ele alındığı ve Ehl-i Kitaba yönelik değerlendirme ve eleştirilerinin içeriği ve boyutları üzerinedir.

Araştırmamızda özellikle, Seyyid Kutub'un Ehl-i Kitaba yönelttiği eleştiriler esas alınacaktır. Eleştiri yapmanın en temel kriterlerinden biri eleştirilen kişi veya konuya vakıf olmaktır. Bu noktada öncelikle Kutub'un, Ehl-i Kitaba yönelik eleştirilerinin yalnızca yazılı ya da sözlü kaynaklara dayalı olmadığı bilinmelidir. Kutub, fikrî yapısı sebebiyle Batı'ya karşı tutumunu olumlu yönde etkilemesi için Amerika'ya gönderilmiştir. Bu zorunlu seyahatle Ehl-i Kitapla bir arada yaşama imkânı bulmuş ve onları daha yakından tanıyabilmiştir. Dolayısıyla doğrudan gözlem tecrübesi, literatür bilgisiyle birleşmiştir ve bundan dolayı Seyyid Kutub'un Ehl-i Kitaba yönelttiği eleştiriler araştırılmaya değerdir.

Bir diğerk açıdan Kutub, XX. yüzyılda yaşamış bir âlim olarak Kur'an-ı Kerim'i yorumlarken, yalnızca geçmişte değil, günümüzde yaşayan Ehl-i Kitaba dair kanaatlerini de açıklamıştır. Günümüz dünyasında Doğu ile Batı'nın çatışmasındaki en önemli etkenin dinî inançlar olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu çalışmanın bizlere çağımızın güncel ve evrensel problemlerini değerlendirmede farklı bir bakış açısı kazandıracığı açıktır.

2) Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Çalışmanın amacı, Seyyid Kutub gibi yaşadığı döneme damgasını vurmuş, fikirleriyle günümüz İslam dünyasına ilham olmuş bir dava adamının, Ehl-i Kitapla ilgili değerlendirmelerini ve onlara yönelttiği eleştirileri derli toplu ortaya koymaktır. Ayrıca, eleştirilen konular hakkında detaylı bilgiler ve çeşitli örnekler verilerek okuyucuya karşılaştırma yapma imkânı sunulması amaçlanmıştır.

Bu çalışmaya ilk olarak Yahudi ve Hıristiyanlarla ilgili Kur'an-ı Kerim ayetlerinin tespitiyle başlanmıştır. Ardından, ayetlerden hareketle çalışmamızın konu başlıkları belirlenmiş ve ayetler bu konulara göre tasnif edilmiştir. Daha sonra Seyyid Kutub'un *Fî Zilâli'l-Kur'an*'ında ilgili ayetlerin yerleri tespit edilerek, tefsiri incelenmiş ve buradan elde edilen bilgiler, belirlenen başlıklar altında kendi üslup ve yorumumuz ekseninde kayda alınmıştır. Daha sonra çalışmamızla alakalı elde edebileceğimiz ilave kaynaklara ulaşılmış ve bu kaynaklardan hareketle daha önceden belirlediğimiz konular hakkında genel yargının ne olduğu belirlenmiştir.

3) Araştırmanın Kaynakları

Araştırmada kullanılan temel kaynak Seyyid Kutub'un *Fî Zilâli'l Kur'an* isimli tefsir kitabıdır. Bunun yanında konuyla ilişkili ilave kaynaklara; tefsirler, akademik makaleler, ansiklopedi maddeleri gibi metinlere ulaşılarak ilgili bölümlerde faydalanılmıştır.

Tespit edebildiğimiz kadarıyla, Seyyid Kutub'un tefsirinde Ehl-i Kitaba yönelttiği eleştirileri konu alan kapsamlı bir çalışma daha önce yapılmamıştır. Bununla beraber Kutub tefsirinde sadece Yahudileri konu edinen henüz tamamlanmamış Ayşe Yıldırım'ın *Seyyid Kutub'un Fî Zilâli'l Kur'an Adlı Eserinde Yahudilik* bir tez çalışması bulunmaktadır. Ayrıca Seyyid Kutub tefsirinde yalnızca Hıristiyanları konu edinen iki çalışma daha

mevcuttur. Bunlar; Orhan Sarı'nın *Seyyid Kutub'un Hıristiyanlarla İlgili Ayetleri Yorumu*(2018); Yasin Güzeldal'ın *Fî Zilâli'l Kur'an Çerçevesinde Seyyid Kutub'un Hıristiyanlığa Yaklaşımı*(2016) ve adlı Yüksek Lisans çalışmalarıdır.

Araştırmamızın bu çalışmalardan farkı ise öncelikle her iki dine yer veren kapsamlı bir çalışma olmasıdır. Bunun yanında konular, Kutub'un eleştirileri üzerinden ele alınmıştır. Aynı zamanda konularla ilgili diğer kaynaklara da başvurulduğu için yer yer karşılaştırmalar yapılmıştır.

4) Araştırmanın Sınırlılıkları

Kur'an-ı Kerim'de Yahudi ve Hıristiyanlardan bahseden ve farklı içeriklere sahip çok sayıda ayet bulunmaktadır. Seyyid Kutub fikri yapısı ve Batı sömürüsü altında yaşayan bir insan olması sebebiyle bilinçli olarak Ehl-i Kitapla ilişkili ayetleri detaylıca tefsir etmiştir. Bu konuların hepsine yer vermek çalışmanın hacmi ve sınırları açısından mümkün olmadığından her konuya ayrı başlık açmak yerine genel bir başlık altında, Kutub'un özellikle üzerinde durduğu konulara değinilmeye çalışılmıştır.

Kutub tefsirinde ve diğer eserlerinde Ehl-i Kitaba karşı oldukça sert bir dil kullanmıştır. Kutub'un bu üslubunu yaşadığı problemler ve davasına olan bağlılığının etkisi olarak düşünmek mümkündür. Bu nedenle çalışmamızda Seyyid Kutub'un görüşlerine yer verirken her ne kadar tarafsız bir dil kullanılmaya çalışılsa da, bu sert üslup/dil konular üzerinde oldukça baskın olduğundan, yazı dilimiz üzerinde de yer yer etkisini göstermiştir.

Seyyid Kutub'un düşünce yapısı eserlerinde oldukça etkilidir. Onun düşünce yapısının arkasında yatan temel sâikler ise içinde yaşadığı asırda Mısır'daki siyasal ve sosyal sıkıntılar üzerinden şekillenmiştir. Bu nedenle müfessirin eserlerini daha iyi anlayabilmek için onun hayatı hakkında bilgi sahibi olmak gerekmektedir. Kutub'un hayatı üzerine yapılmış çeşitli çalışmalar olması nedeniyle, bu çalışmada ele alınan konularla ilgili ön bilgi olması düşüncesiyle hayatı ve fikrî yapısı hakkında özet bir bilgi verilmesi uygun görülmüştür.

5) Seyyid Kutub'un Hayatı

Seyyid Kutub, Orta Mısır bölgesinin Beyrut eyaletinde 1906 senesinin Eylül ayında dünyaya gelmiştir. Babası bir siyasetçi, annesi ise ev hanımı olan Kutub'un doğduğu

bölgede çok sayıda Hıristiyan aile yaşamaktadır.¹ Doğduğu yıllarda Mısır, siyasal ve sosyal buhran içerisinde bir dönem geçirmektedir ve ülkenin içinde bulunduğu bu buhran Kutub'un fikrî yapısını şekillendiren en büyük etken olacaktır. Osmanlının yıkılışının ardından kurularak yeni dünya sistemine dâhil edilen Mısır, bu sistem içerisinde bocalarken 1914'te İngiltere'nin Mısır'ı tamamen kendine bağlamasıyla halk iyice bunalıma girmiştir. İngiltere'nin Mısır'ı işgali halk arasında milliyetçi hareketlerin yaygınlaşmasına sebep olmuştur. 1919'da milliyetçi hareketlerin çıkardığı büyük çaplı bir isyandan sonra 1922'de İngiltere Mısır'ın üzerindeki birtakım haklarını muhafaza edip, ülkenin bağımsızlığını kabul etmek zorunda kalmıştır fakat Mısır'da bağımsızlığın ilan edilmesine rağmen, İngiltere ülke üzerindeki hâkimiyetini askeri varlığı üzerinden devam ettirmiştir.² Bu sıralarda Kutub hafızlık okulundan mezun olmuş ve ardından 1925'te Kahire'de bulunan Dâru'l-Ulûm'a kaydolarak eğitimine devam etmektedir.³ Üniversiteyi üstün başarıyla bitiren Kutub aynı yıl içerisinde Daru'l-Ulûm fakültesinde edebiyat hocası olarak görev yapmaya başlamıştır. Öğrencilik yıllarında Abbas Mahmut Akkâd ile tanışarak onun fikirlerinden etkilenen Kutub, Akkâd ve arkadaşlarıyla katıldığı edebî tartışmalarla edebiyat dünyasında adını kısa sürede duyurmuş ve Akkâd'ın etkisiyle halkçı yazılar kaleme almıştır. Aynı zamanda Kutub üniversite yıllarında farklı siyasi partilere katılarak partilerle olan birlikteliğini 1945 yılına kadar sürdürmüştür.⁴

Kutub bir taraftan siyasî ve halkçı uğraşlar içerisindeyken bir taraftan da 1933-1939 seneleri arasında öğretmen olarak Maarif Bakanlığı görev almış, ardından 1939'da Milli Eğitim Bakanlığı müfettişliğine atanmıştır fakat okuma yazma işlerine engel olduğundan 1953 yılında bu görevinden istifa etmiştir. Öğretmenliği sırasında, eğitim sisteminin düzelmesine dair yazılar kaleme alarak mevcut sisteme eleştirilerde bulunmuşsa da, II. Dünya Savaşından sonra, yazılarında daha çok siyasî ve içtimaî meselelere değinmeye başlamıştır. Bu süreç içerisinde Mısır'a hâkim olan İngiltere, sözde hükümdar olan Kral ve siyasî anlamda oluşan çok başlılık Mısır'daki sıkıntılı süreci iyice körüklemiştir. Halkçı bir anlayışa sahip olan Kutub bütün bunlar karşısında sessiz kalmamış, Batı'ya ve sisteme yönelik yazılar kaleme almıştır.⁵

---

¹ Cihangir B. Aksakal, "Seyyid Kutub ve Müslüman Kardeşler", *Akademik Hassasiyetler Dergisi*, C. 2, S. 3 (2015), s. 67.

² Fatmanur Altun, *Çağa İz Bırakan Önderler Seyyid Kutub*, 3. b., İstanbul: İlke Yayıncılık, 2006, ss. 23-25.

³ Aksakal, "Seyyid Kutub ve Müslüman Kardeşler", s. 68.

⁴ Hilal Görgün, "Seyyid Kutub", *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, 2009, C. 37, s. 2.

⁵ Altun, *Çağa İz Bırakan Önderler Seyyid Kutub*, ss. 32-34.

Kutub 1948 yılında mevcut sisteme, hükümet ve Batı aleyhine yazılar yazması sebebiyle, Maarif Bakanlığı tarafından eğitim öğretim sistemini araştırma bahanesiyle Amerika'ya gönderilmiştir. Kutub'un Amerika'ya gönderilmesindeki asıl sebep ise, Batı'yı yakından tanıyarak aşırı milliyetçilikten vazgeçmesini sağlamaktır fakat durum istenilen gibi olmamış, Kutub'un Amerika tecrübesi onun Batı'ya karşı tavrını daha da sertleştirmiştir. 1951 yılında Amerika'dan dönen Kutub Maarif Bakanlığı'ndan istifa ederek, Amerika'ya ve Batı'ya karşı eleştirilerini daha açık ve keskin bir dille ifade etmeye başlamıştır.⁶

Bu sırada Kutub, lideri Hasan el-Benna olan Müslüman Kardeşler (İhvan-ı Müslimîn) ile bağlantı kurarak bu harekete dâhil olmuştur. Çok geçmeden, 1952 yılında, Cemal Abdunnâsır önderliğindeki Hür Subaylar hareketinin yaptığı darbeyle hükümet değişmiştir. Hükümetin başına geçen kişi Abdunnâsır olmamasına rağmen yönetimde her konuda söz sahibi durumundadır. Başlangıçta Abdunnâsır ile İhvan-ı Müslimîn'in arası oldukça iyidir. Darbe sonrası bütün partiler kapatılırken yalnızca İhvan-ı Müslimîn'e dokunulmamış ve hatta Kardeşler üyelerinden hapse atılan siyasiler tahliye edilmiştir fakat zamanla, Kardeşler'in, hükümetin İslâmî yönetim biçimiyle yönetilmesini istemesi ve halk arasında büyük ilgi görmeleri sebebiyle Abdunnâsır bu hareketi kendilerine karşı bir rakip olarak görerek Müslüman Kardeşler Partisi'ni kapattırması ve parti üyesi olan 430 kişiyi tutuklatmıştır. Bu sırada Kutub, Müslüman Kardeşler'in yayın organının başına getirilmiştir.⁷

1954'te Müslüman Kardeşler Gazetesi'nin başyazarı olan Kutub aynı zamanda hareketin davetlerini yaymak için kullandığı broşür ve kitapçıkların hazırlanmasını da üstlenir. Gazetede İhvan ve Abdunnâsır arasında meydana gelen ihtilaflar ve bu ihtilafları farklı farklı şekillerde yorumlayan yazılar yayınlanır fakat Gazete, Abdunnâsır'ın sürekli gözetimi altında olduğundan, özgürce basım yapamama sebebiyle Seyyid Kutub tarafından çok geçmeden kapatılır.⁸

1954 yılında Abdunnâsır, halka konuşma yaptığı sırada suikasta uğrar, fakat yara almadan kurtulur. Bunun üzerine halka etkileyici bir konuşma yaparak kendisini halkın gözünde kahraman ilan eder. Halk bu konuşmadan çok etkilenir. Bu durum Abdunnâsır'ın

⁶ Aksakal, "Seyyid Kutub ve Müslüman Kardeşler", ss. 67-68.

⁷ Görgün, "Seyyid Kutub", ss. 3-4; Aksakal, "Seyyid Kutub ve Müslüman Kardeşler", ss. 68-69.

⁸ Münir Muhammed Gadban, *Müslüman Kardeşler, Seyyid Kutub ve Gelecek*, İstanbul: Pınar Yayınları, 2016, s. 91.

hükümetin başına geçme emellerinde büyük bir etken olacaktır. Suikastı yapan kişi ise, Müslüman Kardeşler her ne kadar kabul etmese de, kendisini Müslüman Kardeşler'in gizli üyesi olarak tanıtır. Bu olay üzerine Seyyid Kutub'un da içinde bulunduğu dört binden fazla kişi hapisle cezalandırıldığı gibi Kardeşler hareketine üye üç kişi de idam edilir.⁹ Abdunnâsır tutuklananlarla ilgili mahkeme kurulması emri verir ve mahkemenin kuruluş sürecinde, bütün yayın organlarında Müslüman Kardeşler'in aleyhine yazılar yayınlanıp, halkın verilecek karara hazırlanmasına çalışılır. Mahkeme kurulana dek tutuklananlar akıl almaz işkencelere maruz bırakılır. Öyle ki hapse atılanlardan altı kişi işkencelere dayanamayıp can verir. İşkenceden kurtulmanın tek yolu ise, hükümetin meşru bir hükümet olduğunu yazılı şekilde beyan etmektir. Kutub ise bu işkenceler sebebiyle kalp, göğüs, romatizma gibi hastalıklarından askerî hastaneye kaldırılır. 1955 yılı temmuz ayında "Halk Mahkemesi" adı altında kurulan sözde mahkemede Kutub'a on beş yıl ağır ceza hapsi verilir.¹⁰

Kutub, hapishanede kaldığı süre zarfında hükümetin Müslüman Kardeşler'e karşı bu tavrının sebebinin Siyonist güçler ve Batılı devletlerin isteği olduğu kanaatine varmıştır. Kutub, NBatı'ya karşı içerisinde bulunduğu durumu ise "Cahiliye"¹¹ kavramıyla ifade etmeye bu dönemde başlamıştır. Seyyid Kutub'un hapis yıllarının en büyük kazancı *Fî Zilâli'l Kur'an* adlı tefsirini bu süreçte kaleme almasıdır.¹²

Hapishanede on yılını dolduran Kutub Irak devlet başkanı Abdüsselam Ârif'in isteği üzerine 1964'te tahliye edilip, Abdunnâsır gözetiminde olmak kaydıyla bir kasabaya yerleştirilir. Kutub burada meşhur kitabı *Yoldaki İşaretler*'i kaleme almıştır. Bu eseriyle Kardeşler hareketini yeniden canlandırma girişiminde bulunduğu iddia edilerek 1965'te tekrar mahkûm edilir. Uzunca bir yargılamanın ardından 29 Ağustos 1966'da idam cezasına çarptırılarak şehit edilir ve bedeni bilinmeyen bir yere gömülür.¹³

---

⁹ Altun, *Çağa İz Bırakan Önderler Seyyid Kutub*, ss. 73-75.

¹⁰ Görgün, "Seyyid Kutub", ss. 3-4.

¹¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Murat Kayacan, "Seyyid Kutub'un Batıyı Okuma Biçimi", *Marife Dergisi*, S. 3 (2006), ss. 217-46; ayrıntılı bilgi için bkz. Ramazan Altıntaş, "Seyyid Kutub'un Cahiliyye Anlayışı", *Marife Dergisi*, S. 3 (2009), ss. 75-84.

¹² Altun, *Çağa İz Bırakan Önderler Seyyid Kutub*, ss. 81-84.

¹³ Görgün, "Seyyid Kutub", ss. 5-6.

BİRİNCİ BÖLÜM

EHL-İ KİTABIN TANRI ANLAYIŞINA YÖNELİK ELEŞTİRİLER

Tevhid, birlemek, bir şeyin bir ve tek olduğuna hükmetmektir. Terim olarak tevhid, Allah'ı aklın alabileceği ve zihinde canlandırılacak her şeyden tenzih etmektir. Tevhidin gerçekleşmesi için üç şeye ihtiyaç vardır. Allah'ın ulûhiyetini hiçbir şüpheye yer vermeden kabul etmek, Allah'ın bir ve benzersiz olduğunu kabul etmek ve son olarak ona hiçbir şeyi ortak koşmamaktır.¹⁴

İslam inancının dayandığı en temel akîde, tevhid akîdesidir. Diğer bütün akâid unsurları tevhid üzerine bina edilmiştir. Bu yalnızca İslam için geçerli olan bir husus değildir. İlk insandan bu yana gönderilmiş olan bütün peygamberler bu esas üzerinde durmuş, insanlara bunu tebliğ etmek için türlü sıkıntılara katlanmış, hatta bazıları bu yolda can vermişlerdir. Ancak, asla tevhide hâlel getirecek bir iddiada bulunmamışlardır fakat insanoğlu en kadim zamandan beri Allah'a ortaklar edinmiş, O'na, kızlar ve oğullar yakıştırmış, çeşitli vasıflarıyla O'na eşdeğer varlıklar olduğunu kabul etmiştir.¹⁵

İnsanoğlu Allah'ın zâtı, sıfatları, mahlûkatla olan alakası hususlarında daima tartışma içerisinde olmuştur fakat Allah'ın varlığı hususu son zamanlara kadar asla tartışma konusu olmamıştır. Seyyid Kutub'dan nakille söylenecek olursa: “Ancak, Allah'ın mevcudiyetini inkâr eden, hayatın aslından, fitratın esasından kopmuş bir acayip yaratık tipinin türediği şu son zamanlar müstesna. Bunlar haddi zatında hiçbir esasa dayanmazlar.”¹⁶ Bu sebeple Allah Kur'an-ı Kerim'de sağlam bir inanç ve düşünce sistemi ortaya koymanın zaruri kaidesi olarak tevhide esas kılmıştır. Bu inancın sağlam temellere oturması için ise sürekli ulûhiyetin tevhide konusuna temas etmektedir.¹⁷ Çünkü her dinin en temel hedefi insanın aklına ve gönlüne yaratanın tek olduğu bilgisinin ve sevgisinin yerleştirilmesidir. Eğer en temel unsur olan bu akidede problem olursa onun üzerine kurulacak olan ahlâk ve ibadet esasları da sağlam bir zemine oturtulamayacaktır. Bu sebeple dinin müntesiplerinde kısa süre içerisinde dinden dönme veya ulûhiyete

---

¹⁴ Bekir Topaloğlu, *Kelam İlmine Giriş*, 2. b., İstanbul: Damla Yayınevi, 2012, s. 48.

¹⁵ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, çev. M. Emin Saraç, İ. Hakkı Şengüler, Bekir Karlığa, 3. b., İstanbul: Hikmet Yayınları, 1979, C. 1, ss. 313-14.

¹⁶ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 1, s. 316.

¹⁷ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 1, s. 316.

yakışmayacak iddialar ortaya atma gibi kötü sonuçlar ortaya çıkacaktır ki tarih boyunca bu hep böyle olmuştur. Ondandır ki İslam dininin yirmi üç yıllık serüveninin ilk on yılı bu temeli sağlam bir şekilde atmakla geçmiştir. On yıl boyunca insanların gönüllerine Yüce Yaratıcı'nın birliği, vasıfları ve sevgisi yerleştirilmeye çalışılmıştır ve sonunda Allah'a tam anlamıyla bağlılık gösterdiklerinde, dinin diğer emirlerine muhatap kılınmışlardır. Bu sebeple Müslümanlar birçok dinî konuda ihtilafa düşseler de Allah'ın birliği hususunu tartışma konusu haline bile getirmemişlerdir. İşte bunun için İslam Allah indinde tek din sayılmaktadır.¹⁸

Allah tarafından gönderilen bütün dinlerde olduğu gibi, Yahudilik ve Hıristiyanlık da tanrı anlayışı bakımından tevhid esasına dayanmaktaydı fakat her iki dinin müntesipleri tevhid iddiasında bulunuyor olsa da zamanla bu dinlerde tevhid anlayışına hanel getirecek düşünce ve eylemler ortaya çıkmıştır. Yahudilikteki sapmalar genel olarak Allah'ı tenzih etme konusunda olmuştur. Hıristiyanlıkta ise Hz. İsa'dan sonra Yahudi kökenli ilk Hıristiyanlarda tevhid inancı korunsa da Hıristiyanların farklı dinlerle karşılaşmaları ve Pavlus'un lider olduğu pagan kökenli Hıristiyanlardan sonra Tanrı, İsa Mesih'te şahıslştırılıp teslis inancı ortaya çıkmıştır.¹⁹

İçinde yaşadığımız kâinat kanun ve kaidelere tabidir. Bunları İslam âlimleri "Sünnetullah" olarak adlandırmaktadırlar. İnsanoğlunun bu kanun ve kaideleri idrak edebilmesi için iki önemli esasa ihtiyacı vardır. Bunlardan birincisi *tefekür* ikincisi ise *tecrübe*dir fakat bu esaslar dâhilinde bile olsa insanoğlunun vardığı sonuç hem cüz'i hem de kat'i bir kesinliğe sahip değildir. Dolayısıyla bugün doğru olarak kabul edilen bilgiler yarın bir başkası tarafından yanlışlanabilmektedir. İnsan zekâsının hudutları vardır ve buna bağlı olarak onun ortaya koyduğu bilgiler de cüz'i ve sınırlıdır. Her açıdan sınırları olan insanoğlunun kâinat nizamının tabi olduğu külli kanunlar konusunda yeterli bilgiye kendi zihniyle ulaşması da mümkün görülmemiştir. İşte burada Risâlet vazifesinin önemi ortaya çıkmaktadır.²⁰

Allah Risâlet görevini yüklediği kişileri özel bir fitratta yaratmıştır. Resuller kâinata hâkim olan kevnî kanunları doğrudan Allah'tan almaktadırlar. Kâinat kanunlarının en mühimi ise tevhiddir. Bu esas risaletin tabiatında yer almaktadır ve hiçbir peygamber bu

¹⁸ Seyyid Kutub, *Yoldaki İşaretler*, çev. Kamil M. Çetiner, İstanbul: Beka Yayınları, t.y., s. 28, 29, 30.

¹⁹ Muhammed Altaytaş, *Kur'an-ı Kerim'de Ehl-i Kitap İtikadi Açısından Yahudilik ve Hıristiyanlık*, İstanbul: Büyüyenay Yayınları, 2016, s. 70.

²⁰ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 2, s. 16,17.

hakikatin dışına çıkmamıştır. Üstelik peygamberlerin açıkladığı kâinattaki birlik hususu ilk ortaya atıldığında insanlığın bu konuyla ilgili ne bir fikri, ne de bir çalışması mevcuttu: “Peygamberler kâinatta hâkim olan birlik fikrini ileri attıkları zaman, henüz beşeriyet fecir çağını yaşıyordu. Dış dünya ile ilgili bilgi sahaları gelişmemişti. Kâinatta birlik fikrini destekleyen kevnî kanunlar keşfedilmemişti.”²¹

İnsanlığın bu fecir çağını yaşadığı dönemde peygamberler, ilmî yollarla ortaya konulması asırlar alacak tevhid esasını ilk andan itibaren benimsemiş, türlü eza ve cefalara rağmen onu tebliğ etmekten de vazgeçmemişlerdir. Zamanla insanoğlu kendi tecrübe ve tefekkürü yoluyla kâinattaki birlik konusunda bazı bilgilere ulaşmayı başarmıştır. Mesela, atomun kâinatın esas yapısını oluşturduğu ve buna bağlı olarak da kâinattaki madde ve enerji bilgisine ulaşmıştır. Bu bilgiye göre atom, ortadaki bir çekirdek etrafında dönen elektronlardan ibarettir. Feriduddin Attar, atomun tıpkı güneş gibi olduğunu ve o güneşin etrafında yıldızların mevcut bulunduğunu ve güneşin etrafındaki yıldızların hala dönmekte olduğunu ifade etmektedir. Mevcudatın vahdeti ve kâinatın hareketi birliği insanlığın ulaştığı iki mucizevi bilgidir.²² Bu bilgidен hareketle bile kâinatta vahdete tabi olan bir düzenin varlığına ulaşmak mümkündür fakat insanın bu basit bilgiye bile ulaşması asırlar almıştır. Oysaki insan ömrü de tıpkı aklı gibi mahduttur. Her insan da kendi inancından ve amelinden sorumlu tutulacağından tevhid esasının künhüne daha kısa sürede ve daha derinden vakıf olmalıdır. Bu sebeple Allah, kendilerine doğru yolu göstere, kendilerinin asırlar geçse de uluşmalarının mümkün olmadığı bilgilerle yollarını aydınlatsın diye, insanlara peygamberler göndermiştir.²³

Allah, diğer bütün meselelerde olduğu gibi tevhid konusunda da insanı bireysel olarak sorumlu tutmuştur. “Allah’la beraber başka Tanrı edinme. Sonra kınanmış ve kendi başına bırakılmış olursun.”²⁴ ayetinde de belirtildiği üzere hitap tek tek bireye yöneliktir zira her şahıs kendi günahından sorumludur. Bilhassa bu, Allah’a şirk gibi büyük bir günahsa, kıyamet günü bu büyük günahından dolayı kınayacak, suçuna bir ortak arasa da bulamayacak, güvenip dayandıkları, kendisine ilah edindikleri, beraber aynı ilaha tapındıkları onu yapayalnız, acı sonuyla baş başa bırakacaktır. Ayette onların bu yalnız kalma durumu “**فَتَقَدَّ**” fiiliyle ifade edilmiştir. Kelime manası “oturur kalırsın” olan bu fiil

²¹ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 2, s. 18.

²² Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 2, s. 21.

²³ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 2, s. 20.

²⁴ İsra, 17/22.

o gün müşriklerin düşeceği terkedilmiş ve kınanmış hallerini çok güzel ifade etmektedir.²⁵ İnsanın o gün geldiğinde bu acınası duruma düşmemesi için Allah onu defalarca uyarmış ve hak yola yani tevhide davet etmiştir. Sadece yanlısını göstermekle kalmamış, sonunu da bildirerek onu uyarmıştır.

Allah; meçhul hayat yolculuğunda, insanın kendi yolunu tam olarak belirlemekten aciz olması, hatta bulunduğu andan bir adım ilerisini dahi bilemiyor olması nedeniyle, ona bir güzergâh belirlemiştir. Ancak insanoğlu ara sıra bu yoldan şaşırıp dalalete düşmüş ve yanlış istikametlere yönelmiştir. Birbiri ardına gelen peygamberler, insanın elinden tutarak onu yeniden yola sokmuş ve her defasında ona aynı tevhid hakikatini hatırlatmıştır. Kutub bu konudaki düşüncesini şöyle ifade etmektedir: “Risaletlerin sonuncusu olan İslam, son şekliyle geldiği sıralarda insanlık, aklî rüşt çağına erişmiş bulunuyordu. Ve en sonunda gelen bu Risâlet insanoğlunun bizzat aklına hitap etmiş bütün hakikatleri bu nihai program dâhilinde tanzim etmiştir.”²⁶ Bu sözlerden de anlaşılacağı üzere Kutub’a göre İslam tevhid akidesinin son halkasını oluşturmaktadır. Artık beşeriyet ya ona tabi olup mutlak hakikate ulaşacak ya da yolunu şaşırıp, yoldaki işaretlerden uzaklarda perişan olacaktır.²⁷

1) Teslise Yönelik Eleştiriler

Sözlükte “üçleme” manasına gelen teslis kelimesi, teorik anlamda Hıristiyanlığın, Baba, Oğul ve Kutsal Ruh’tan oluşan üç unsurlu/şahıslı ilah anlayışını ifade etmektedir. Teslis ilk olarak Hıristiyanlıkla ortaya çıkmış değildir. Bu anlayış Hıristiyanlık öncesi Mısır ve Hint dinlerinde de mevcuttur. Hıristiyan kutsal kitabında teslis kelimesi hiçbir yerde bulunmazken; Baba, Oğul ve Kutsal Ruh üçlemesi yalnızca iki kez geçmektedir. İlki Matta’da, “Gökte ve yeryüzünde bütün yetki bana verildi. Bu nedenle gidin bütün ulusları öğrencilerim olarak yetiştirin. Onları Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adıyla vaftiz edin”²⁸ cümlesidir. İkincisi ise, Pavlus’un mektuplarında yer alan “Rab İsa Mesih’in lütfu, Tanrı’nın sevgisi ve Kutsal Ruh’un yoldaşlığı hepinizle olsun” cümlesidir.²⁹

Hız. İsa’nın havarileri ve ilk Yahudi-Hıristiyanlar İsa’dan sonra tevhid inancını bir süre korumuşlardır. Hatta onlar bu dinin Yahudi olmayanlara yayılmasını istememişlerdir.

²⁵ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 9, s. 304.

²⁶ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 2, s. 25.

²⁷ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 2, s. 25.

²⁸ Matta 28:19.

²⁹ 2. Korintliler 13:14; Jacques Waardenburg, “Teslis”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, 2011, C. 40, s. 548.

Buna mukabil, Hz. İsa'dan sonra bu dine intisap eden ve Helenistik bir kültürün içerisinde yetişen Pavlus, bu kültürün izlerini Hıristiyanlığa taşımaya ve dine yeni bir boyut kazandırmaya çalışmıştır.³⁰ Bundan dolayı Pavlus ile Yahudi-Hıristiyanlar arasında Yahudi geleneklerinin sürdürülmesi gibi konularda ihtilaflar ortaya çıkmıştır. İhtilafın giderilmesi için toplanılan Havariler Konsili'nde Pavlus'un görüşünün kabul görmesiyle onun görüşleri Hıristiyanlık içerisinde yerini almış ve Hz. İsa'nın tanrılaştırılmasına kadar varacak olan tartışmaları da başlatmıştır.³¹

Pavlus ve öğretileri, dinin tevhid inancına dayalı temelini iyice sarsılmasına neden olmuş ve ikinci asrın sonlarında "Yüce Tanrı" ifadesi "Yüce Baba" olarak kullanılmaya başlamıştır. Daha sonraki süreçte Tanrı'nın mahiyeti ve İsa'nın tanrılığı tartışılmıştır. Bu tartışmalar çeşitli konsillerle sonuca bağlanmaya çalışılsa da taraflar arasındaki ihtilaflar büyüyerek halk ve yöneticiler arasında çekişmelere neden olmuştur. Çeşitli konsillerde tartışılan Hz. İsa'nın tanrılığı meselesi, 325 yılında İznik ve 381 yılında yapılan İstanbul Konsillerinde alınan kararlar doğrultusunda Baba, Oğul (Hz. İsa) ve Kutsal Ruh'a dayalı Teslis öğretisi nihai haline kavuşturulmuştur. Alınan karar sonrasında Pavlusçu Hıristiyanlık Batı Roma İmparatorluğu'nda hızla yayılmış ve karşıt fikirde olanlar cezalandırılmışlardır.³²

Konsil kararlarının varlığıyla birlikte bazı Hıristiyanlar tevhidçi geleneği sürdürmeye devam ederek özellikle Pavlus ve onun gibi düşünenlere karşı çıkmaya devam etmişler; Allah'ın birliği konusunda ısrarcı davranıp, dinlerinin aslını korumaya çalışmışlardır. Bu tevhid geleneğini devam ettirenlerin bir kısmı da, Hz. Muhammed'in tebliğine icapla iman etmekten geri durmamışlardır. Aralarından dindarlıkları bugün bile saygıyla anılan azizler ve bilginler çıkmıştır.³³

Seyyid Kutub ise, bütün peygamberlerin tebliğinin merkezine oturtulmuş olan tevhid inancı karşısında, kendilerine gönderilmiş olan bir peygamberi Allah'a ortak koşan Hıristiyanları sert bir dille eleştirmektedir. Üstelik ona göre Hıristiyanlar yalnızca İsa Mesih'i değil, annesini, din büyüklerini ve ruhbanları da Allah'a ortak koşmuşlardır fakat bu, dinin kendisinden kaynaklı bir problem değildir çünkü görevi Allah'ın birliğini tebliğ

---

³⁰ Detaylı bilgi için bkz. Şinasi Gündüz, *Pavlus Hıristiyanlığın Mimarı*, 3. b., Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2015.

³¹ Günay Tümer, Abdurrahman Küçük, Mehmet Alparıslan Küçük, *Dinler Tarihi*, 9. b., Ankara: Berikan Yayınevi, 2017, ss. 392-93.

³² Altaytaş, *Kur'an-ı Kerim'de Ehl-i Kitap İtikadi Açısından Yahudilik ve Hıristiyanlık*, ss. 78-79.

³³ Altaytaş, *Kur'an-ı Kerim'de Ehl-i Kitap İtikadi Açısından Yahudilik ve Hıristiyanlık*, ss. 76-77.

etmek olan hiçbir peygamberin, kendisinin ilah kabul edilmesi için çaba göstermesi mümkün değildir.³⁴ Hiçbir ilahî din özünde tevhide aykırı bir unsur barındırmaz fakat insanlar sonradan onu kendi elleriyle değiştirirler. Hıristiyanlığın da, ilk teşekkül ettiği çağlarda özünde herhangi bir şirk unsuru bulundurması söz konusu değildi. Ancak daha sonra dinin yayılmasıyla beraber, Grek, Roma, Mısır ve Hint mitolojisinin Putperest inançları Hıristiyanlar arasında etkisini göstermeye başlamıştır. Bu putperestler, aslı tevhid olan Hıristiyan dini üzerinde oldukça büyük etkiler bırakmıştır. Kutub'a göre, özellikle teslis inancı Mısır dinlerinden etkilenerek oluşturulmuştur zira Eski Mısır Dini'nde teslise dayalı pek çok inanç mevcuttu. Örneğin; Oziris, İzis ve Huris'ten (Horus) oluşan üç tanrılı sistem Mısır dininin ilah anlayışını oluşturmaktadır. Kutub Hıristiyanlardaki teslis inancının dine dâhil olmasının, bu dinin Mısır'da yayılmaya başladığı zamana denk geldiğini ifade etmektedir. Sadece Mısır değil, Hindistan'daki çok tanrılı inanç ve Roma'da hâkim olan putperestlik, Hıristiyan itikadının bozulmasında oldukça etkili olmuştur. Hıristiyanlıkta tevhid inancının bozulmasıyla birlikte bütün muvahhit Hıristiyanların bir anda yeryüzünden silinmiş olduğunu söylemek mümkün değildir fakat muvahhitler de, Roma imparatorlarının ve devlette yer etmiş bazı erklerin zulüm ve işkencelerine ancak VI. yüzyıla kadar dayanabilmişlerdir.³⁵ Bu tarihlerden sonra teslis fikri muvahhit Hıristiyanların önde gelenlerinde dahi zuhur etmeye başlamıştır. Hatta öyle ki, Kilise ricali bile zamanla bu inancın onlar için en makbul itikat olduğu konusunda kendilerini ikna etmeyi başarmışlardır. Onların deyimiyle "biz onu, bugün akıllarınızın takati miktarınca anlamaya çalıştık. İstikbalde, arz ve semada olan her şeyden perdenin kaldırıldığı günde, meseleyi bütün açıklığıyla anlayacağımızı umuyoruz" diyerek, akıllarını tatmin etmeyen bir inanca tabii olmuşlardır.³⁶

Kutub'a göre, çeşitli etkiler ve baskılarla, özü tevhid olan Hıristiyanlık dinine sokulan şirk unsurlarına zamanla resmiyet kazandırılmış ve hakikati savunanlar eziyetlere maruz bırakılmıştır. İslam'ın doğuşundan yüzyıl önce Roma İmparatoru Jüstinyen'in imparatorluğunda birlik sağlamak amacıyla, ırkçılık duygusu etrafında insanları toplama fikri sonuç vermeyince, kendisinden sonra gelen imparator Herakliyus birliği sağlamanın yolunun dinî duygulara hitap etmekte olduğunu savunarak, bu yönde çalışmalar başlatmıştır. Ondan sonra gelen imparator Konstantin de bu çalışmalarını devam ettirmiştir.

---

³⁴ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 2, s. 215.

³⁵ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 4, s. 71,72.

³⁶ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 4, s. 73.

O dönemde İsa'nın durumu hakkında halk arasında birçok ihtilaf zuhur etmişti. Halkın bir kısmı, İsa diğer peygamberler gibi Allah'ın bir elçisidir görüşünü savunurken; başka bir kısmı, İsa'nın peygamber olduğunu, fakat Allah ile özel bir bağı olduğunu iddia ediyordu. Yine başka bir kesim, "O Allah'ın oğludur, babasız yaratılmıştır fakat her şeye rağmen bir mahlûktur" iddiasında bulunurken, kimileri ise "O Allah'ın oğludur, mahlûk değildir, baba gibi ezeldir" diyorlardı. Bu tartışmalar devlet içerisinde büyük problemlerin ve düşmanlıkların ortaya çıkmasına yol açmıştı.³⁷ Konstantin'in amacı, ana kitleye yön veren Kilise ile dine karşı çıkanların arasını bulmak ve bu sayede birbirleriyle çatışan bütün mezhepler ve karşıt tarafları merkezi hükümete bağlayıp halkı arasında sulhu temin etmektir.

İmparator Konstantin 325 yılında toplanılan İznik Konsili'yle belirlenen İsa'nın iki tabiata ama tek bir öze sahip olduğu nazariyesini kabul etmiş ve Mesih'in insan olduğuna inananları topraklarından kovmuştur fakat burada dikkatleri çeken en önemli husus imparatorun bu esnada aslında putperest olmasıdır. Daha sonra ve bir kabule göre ölüm döşeğindeyken Hıristiyanlığa girecek olan Konstantin, İznik Konsili esnasında Hıristiyanlık hakkında pek bilgi sahibi değildi. Tam manasıyla bilmediği ve mensubu da olmadığı bir dinin en temel unsuru olan Tanrı inancını belirlemede başrolde oluşu akıllara takılan bir husus olmuştur. Netice olarak imparatorun kabul ettiği İsa'nın tanrılığı fikri halk arasında birlik yerine daha çok ayrılığa sebep olmuştur. Ardından gelen İstanbul, Efes ve diğer konsillerle bu karmaşa giderilmeye çalışılsa da durum iyice içinden çıkılmaz bir hal almıştır.³⁸

İznik Konsili'nde alınan kararlar her ne kadar çatışmalara net bir çözüm olmasa da Hıristiyan teslis akidesi üzerinde oldukça etkili olmuştur. O nedenle Kutub'a göre bu kararlar ayrıntılı olarak ele alınmalı ve değerlendirilmelidir. Bu noktada o, İznik Konsili'nin içeriğini, Hıristiyanların kendi kaynaklarına dayanarak ele almayı tercih etmektedir. Bu konsile göre bir Baba vardır; O yeri ve göğü yaratır, her şeyi yoktan var eder. Bir Rab vardır, o da İsa'dır. O Baba'dan ve Kutsal Ruh'tan doğan tek çocuktur. Doğmuştur fakat yaratılmamıştır. Baba ile eşdeğerdedir. İnsanların günahları sebebiyle Baba gökten inmiş, İsa'nın cesedine girmiş çeşitli eziyetler çekmiş, çarmıha gerilmiş ve üzgün şekilde dünyadan ayrılmıştır. O, ölümünden üç gün sonra dünyaya geri döndüğü

---

³⁷ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 4, s. 184.

³⁸ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 4, s. 186-187- 188.

gibi, yeryüzüne tekrar gelecektir. Baba ve Oğul gibi, öldürücü ve diriltici vasıflara sahip olan Kutsal Ruh'a da iman etmek farzdır. Baba'ya Oğul vasıtasıyla yaklaşılabilir. Fedakârlık yapmak ise Oğul'a ulaşmanın yegâne yoludur. Temizlikle de Kutsal Ruh'a ulaşılabilir. İznik Konsili'nde alınan bu kararlara bakıldığında tevhid elbisesi giydirilmeye çalışılan bir teslis inancının temellerinin atıldığı görülmektedir. Öğretinin kendi içerisindeki karmaşıklığı ve anlaşılabilirliği Hıristiyan âlimlerin de itiraf etmek zorunda kaldığı bir boyuttur. Bundan dolayı onlar, bu akidenin akılla çözülecek bir şey olmadığını, yalnızca, her şeyin üzerinden perdelerin kaldırılacağı gün bu öğretinin özüne vakıf olunabileceğini iddia etmektedirler.³⁹

Bir başka açıdan bakıldığında Kutub'a göre Teslis inancı, insanların kendi acizyetlerini Allah için de düşünmelerinden kaynaklanmaktadır. İnsan aciz ve muhtaç bir varlıktır. Bekaya ulaşmak için zürriyete ihtiyacı vardır. Varlığını devam ettirmek için ise nesiller zincirine ihtiyaç duymaktadır. Oysaki Allah özünde Baki olandır. İnsanoğlu güçsüz bir varlıktır, yaşlanır, ihtiyarlar ve zayıf düşer. Hayatın sürekliliği için yaşlıların, güçlülere bayrağı teslim etmesi gerekir ve işte bu yüzden insanın evlâda ihtiyacı vardır. Ayrıca insan, çevresine karşı kendini sürekli savunmak durumunda olan bir varlıktır. Her türden varlıkla sürekli savaş halindedir. Bu durumda onun için dayanışma şarttır ve en iyi dayanağı da evladıdır fakat Allah insan gibi yaşlanan ya da güçsüz düşen bir varlık değildir, O her daim Hayy ve Kayyum'dur. Bu sebeple O'nun evlada ihtiyacı yoktur. Yahut Allah'ın savaşması gereken, kendi gücünün üstünde olan biri yoktur çünkü O kudret sahibidir. Varlığını devam ettirebilmek için başka varlıklara da ihtiyacı yoktur çünkü o Samet'tir. O hiçbir şeye muhtaç değil, her şey ona muhtaçtır. Kısacası O'nun ne oğullara ne de kızlara ihtiyacı vardır. O tektir ve varlığı hiçbir varlığa muhtaç değildir:⁴⁰ "Allah bir oğul edindi" dediler. Allah bundan münezzehtir. O, müstağnidir. Göklerde ve yerde ne varsa hepsi O'nundur".⁴¹ Allah bu durumu ayet-i kerimede anlatırken "istiğna" kelimesini kullanmıştır. Bu kelime oldukça geniş kapsamlıdır. Yani Allah, bizim bildiğimiz veya bilmediğimiz, aklımıza gelen ya da gelmeyen bütün eksikliklerden müstağnidir. O'nun hiçbir şeye ihtiyacı olmadığı gibi bütün ihtiyaçları gideren de O'dur. Dolayısıyla O'nun oğullar ya da kızların yardımına ihtiyaç duyması abestir. Abes olan hiçbir şey de Allah'a yakışmaz.⁴²

³⁹ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 4, s. 364.

⁴⁰ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 4, s. 78.

⁴¹ Yunus, 10/68.

⁴² Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 8, s. 29.

Seyyid Kutub'un tabirine göre Hıristiyanlığın teslis karanlığına saplandığı bir dönemde İslam gelmiş ve bu yanlış inanışlara tamamen karşı çıkarak tevhidi ilan etmiştir. Âl-i İmran suresinde “Allah... Başka ilah yok. Ancak O Hayy ve Kayyum'dur.”⁴³ denilerek, Tanrı'nın tek olduğu, hiçbir varlığın O'na ortak koşulamayacağı net bir dille ifade edilmiştir. Bu ayetin akabinde “O, sana kitabı hak ve kendinden öncekileri tasdik edici olarak gönderdi. Bundan önce de insanlara yol gösterici olarak Tevrat ile İncil'i indirmişti. Bir de hak ile batılı ayırt eden Furkan'ı indirdi.”⁴⁴ denilmektedir. Burada da Allah, Kur'an-ı Kerim'in özünde var olan inancın, diğer dinlerin ve kitapların ihtiva ettikleri inançtan farklı olmadığını ortaya koymaktadır.⁴⁵ Ayette geçen “Kendinden öncekileri tasdik edici olarak gönderildi” cümlesinin, tevhide vurgu yapan ayetin hemen ardından geliyor oluşu, tasdik edilen hususun vahdaniyet olduğunu göstermektedir. Kutub'a göre Allah, bir taraftan Müslümanlara tevhid dersi verirken diğer taraftan Hıristiyan ve Yahudilerin Allah'a ortak koşmalarının ilâhî kaynaklı bir inanç olmadığını, aksine Tevrat'ın ve İncil'in de Kur'an'ın savunduğu tevhid akidesinden başka bir şey savunmadığını belirtmektedir. Böylelikle teslis inancının ilahi kaynaklı olmayıp sonradan, insanlar tarafından dine dahil edildiği vurgulanmaktadır. Yine bu ayetle Allah, gönderilmiş bütün kitapların aynı kaynaktan geldiğini, Hz. Musa'ya da Hz. İsa'ya da kitabı verenin Allah olduğunu ve peygamberlikleriyle birlikte birer kul olarak kitabı aldıklarını, bu halde ulûhiyet ve ubudiyet arasında şüpheye düşecek bir şey olmadığını ifade etmektedir.⁴⁶

İslam bütün peygamberlere imanı emretmektedir. Her Peygamber Allah tarafından gönderilmiş, insanlara doğru yolu göstermekle görevlendirilmiş birer kul ve elçidir. Hz. İsa da, Allah'ın, kulları arasından seçerek İsrailoğulları'na göndermiş olduğu bir peygamberdir. Ona da diğer peygamberlere verildiği gibi bazı mucizeler verilmiştir. Doğumu, ölüleri diriltmesi, körleri iyileştirmesi, alaca hastalarına şifa vermesi ve gizli saklı şeylerden haberdar olması bu mucizelerden bazılarıdır. Onun ölümü de sıra dışı bir şekilde gerçekleşmiştir. Ancak bunların hepsi Allah'ın ona bahsettiği lütuflardır; yani o, mucizeleriyle ulûhiyet sergilememiş aksine ulûhiyete tabi olarak bu makama ulaşmıştır. Aynı şekilde Allah'ın onu babasız olarak dünyaya getirmiş olması Hz. İsa'nın değil, yaratıcının ulûhiyetini gösterir. Kutub'un da ifade ettiği üzere Hıristiyanlara göre İsa,

---

⁴³ Âl-i İmran, 3/2.

⁴⁴ Âl-i İmran, 2/3-4.

⁴⁵ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 2, s. 218.

⁴⁶ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 2, s. 218.

doğumuyla, ölümüyle, yaşayışıyla ulûhiyetini kanıtlamıştır. O babasız olarak dünyaya gelmiştir. Hıristiyanlara göre bir insanın babasız olarak dünyaya gelmesi mümkün değildir. O halde onun babası, onu var eden, yani Allah'tır. Tanrı'dan doğanın sıradan bir varlık olması düşünülemez. Bu sebeple İsa da Tanrı gibidir ve onun vasıflarına sahiptir. Bu noktada Kutub, İsa'nın doğumuna nazaran Hz. Âdem'in varoluş hikayesinin daha mucizevi olduğunu iddia etmektedir. O, ne bir anneden ne de bir babadan dünyaya gelmiştir. Bütün dinler Hz. Âdem'in yaratılışı konusunda genel olarak aynı bilgiye sahiptir, fakat hiçbir din müntesibi ona ilahlık atfetmemiştir. Ancak Hıristiyanlar Hz. Âdem için böyle bir düşünceye girişmedikleri halde, babasız bir şekilde dünyaya gelen Hz. İsa'ya Allah'ı baba olarak tayin etmeyi dinî bir vecibe olarak görmüşlerdir.

Kutub'a göre, Hz. İsa'nın getirdiği din haktır ve İncil de beşer ruhunu ihya etmek, ahlâkî kaideleri bildirmek ve insanı dünya ve ahiret mutluluğuna ulaştırmak için gönderilmiştir. Ancak dinî bir akidenin, ibadet yolundan, ahlâkî değerlerden ve en önemlisi bütün dinlerin temelinde yer alan tevhid akidesinden ayrılması söz konusu olamaz. Durum buna dönüştüğü vakit, bu itikadî sistem, ilahî iradenin yaşam üzerindeki bütün etkisini yok eder. Bu ise Allah'ın muradına tamamıyla aykırıdır.⁴⁷

Kutub, Hıristiyanlığın evrildiği teslis inancının, ilahî iradenin yaşam üzerindeki etkisini tamamen ortadan kaldırdığı görüşündedir. Gerek tarih içerisinde yaşanan olaylar, gerek dinin bir şeriat dini olmaması ve amelî konulardaki eksikliği ve gerekse belli bir dönem için gönderilmesine rağmen kendi dönemini aşarak yaşamını devam ettiriyor olması Hıristiyanlığın bugünkü hale gelmesine neden olmuştur.⁴⁸ İncil bir şeriat kitabı değildir çünkü Allah İsrailoğulları'na şeriat kitabı olan Tevrat'ı daha önce göndermiştir fakat Tevrat'a inananlar Hz. İsa'ya ve onun getirdiği dine düşmanlık beslemiş, Yahudiler ve Hıristiyanlar birbirlerine düşman iki kavim haline gelmiştir. Oysaki iki grup da aynı millettendir ve İncil, Tevrat'ı tamamlar nitelikte gönderilmiştir. Dolayısıyla birbirlerini reddediyor olmaları iki tarafın inancında da eksikliklerin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Kutub kendi dönemindeki Hıristiyanlığı şeriatı olmayan kuru bir inanç olarak değerlendirmektedir. Bu sebeple Hıristiyanlık kendisine inanan insanların hayatına yön verememekte, kanun ve nizamdan yoksun kalmış bir din olarak yaşamaya devam etmektedir. Bu durum ise, beşerin ilahî emirler üzerinde dilediği gibi tasarrufta

---

⁴⁷ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 2, s. 292.

⁴⁸ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 2, s. 291.

bulunmasına neden olmaktadır çünkü aslî kaynaklarından yoksun bir dinin, din olarak değerlendirilmesi mümkün değildir.⁴⁹

Dinin özünü bozup, bütün dinlerin temel prensibi olan tevhid kaidesini değiştirmekle Hıristiyanlar en büyük zararı kendilerine vermişlerdir çünkü tevhid akidesi insanı özgürleştiren, Allah'tan başka hiçbir varlığa boyun eğmemeyi öğreten ve kula kulluktan sakındıran bir kaidedir. Bütün nizamlar arasında bu hürriyeti insana veren tek bir nizam vardır ve o da İslam'dır.⁵⁰

Kur'an-ı Kerim'de Yahudi ve Hıristiyanlardan bahsedilirken “Onlar âlimlerini ve rahiplerini Allah'tan başka ilahlar olarak kabul ederler” denilmektedir.⁵¹ Seyyid Kutub'a göre burada bahsedilen onlara bir ilahmış gibi tapınmak değil; aksine, onların sadece Allah'a ait olan kanun koyma hakkını, âlimlerine ve rahiplerine de tanımış olmalarıdır. Allah'ın haram ve helallerine tamamen aykırı hükümler ortaya koymalarına rağmen, onlara itaat etmiş ve emirlerine boyun eğmişlerdir. Bu da ulûhiyete ait bir özelliğe beşeri ortak etmek, yani Allah'a şirk koşmak demektir.⁵²

Allah'ın kulluğu ve ibadeti yalnızca kendisine tahsis etmesinin temel sebebi, ulûhiyet ve ubûdiyetin hakikatte ne olduğunun idrak edilmesi içindir. Bu idrake erişen insanın düşünce ve duyguları sağlamlaşır ve hayatında doğru bir istikamet tutturur. Böylece kendisi gibi aciz varlıklara boyun eğmemeyi, onlara kul olmamayı, ulûhiyete layık olanın yalnız Allah olduğunu bilir ve buna göre hareket eder. Yalnız Allah'a kul olma şuuruna erişen insanlar, hayatlarında sadece O'nun kurallarını uygularlar ve hiç kimsenin huzurunda küçülmeden insan olmanın şerefini zillet altında bırakmazlar. Allah'ın, insanın hizmetinde yarattığı yeryüzünde mamur olur ve Allah'ın hâkimiyetini devam ettirirler. Allah adına bu hâkimiyete ortak olmak isteyenlere boyun eğmezler. Böylece hem bu dünyalarını hem öteki dünyalarını ıslah edip yüceltirler.⁵³

Kutub, kula kul olmayı kabul eden insanların beşeri nizamların hepsinde birbirlerine kulluk etmek durumunda kaldıklarının iddia etmektedir. Ulûhiyetin en temel özelliği, insandan kendisine itaat ve kulluk etmesini istemek, şariat ve kanunlar tespit etmek, değerler ve ölçüler koymaktır. Günümüze baktığımızda ise yeryüzündeki nizamların kurucuları insandır. Birilerinin koyduğu nizama, diğerleri itaat edip boyun eğmekte ve onu

⁴⁹ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 2, s. 291.

⁵⁰ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 2, s. 333, 334.

⁵¹ Tevbe, 9/5.

⁵² Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 3, s. 450.

⁵³ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 4, s. 84, 85, 86.

mutlak irade olarak görmektedir. Kutub'a göre bu durum, beşere ulûhiyet atfetmektir zira ulûhiyet atfetmek için açık açık "benim Rabbimsin" demeye ihtiyaç yoktur. Ulûhiyeti kabul etmek ne kuru bir dil ikrarı ne de yalnızca katı kalplerle ona itaatten ibarettir. Ulûhiyete itaat demek, onun emir ve yasaklarını hayatın her alanında tatbik edip onu kendine yardımcı ve sığınak kabul etmektir. İşte İslam, insanın içine düştüğü bu zilleti reddederek, onu, tek olan Allah'a kulluğa davet edip, yalnız kendisinden yardım dilemesini ve yalnız kendisinden medet ummasını istemektedir. Bu inanca hakkıyla sahip olan ve bunu hayatının her alanına tatbik eden bir insan, hiçbir beşer karşısında boyun eğmez ve Allah'ın dininin dışında hiçbir dinî buyruğa kulluk etmez. Böyle davranan kişi ise gerçek bir Müslümandır ve hakiki bir imana sahip demektir.⁵⁴

İslam'ın getirdiği bu hakikatler zamanla Hıristiyan âlemi üzerinde büyük etkiler meydana getirmiştir. Kutub, Hıristiyan inancına karşı tepki olarak doğan Reform ve Rönesans hareketlerinin, İslam'dan etkilenerek ortaya çıktığı iddiasındadır. Hıristiyan âleminde bir yanda Papa ve dinî liderlerin "*mukaddes hakları*", diğer tarafta ise devlet adamlarının kendilerine tayin ettikleri yersiz haklar mevcuttu. Zamanla sadece kendi ülkelerinin değil diğer milletlerin de hâkimi olmak isteyen bu kişiler Haçlı ordusuyla birlikte İslam devletlerine saldırmaya başlamışlardır. Bu saldırılar sırasında İslam'ın ruhundaki insanoğlundan her türlü kutsiyetin nefyedilmesi, kula kulluğun haram kılınması, insan ruhunun özgürlüğü hususları Hıristiyan tebaanın dikkatini celp etmiştir. Kutub'a göre, bu durum Avrupa'da kiliseye ve din adamlarına karşı oluşan bazı hareketlerin ve başkaldırıların ortaya çıkmasına vesile olmuş; Martin Luther ve Calvin gibi reformistlerin düşüncelerini etkilemiştir. İslam'ın özündeki bu tevhid inancı aslında, Avrupalı uyuşturulmuş zihinlerin bir nebze olsun kendilerine gelmesini sağlamış ve asıl özgürlüğün Allah'tan başkasına kulluk etmemek, ona hiçbir varlığı ortak koşmayarak yalnızca O'na boyun eğmek olduğunu göstermiştir.⁵⁵

Seyyid Kutub tefsirinde, Allaha ortak koşma konusunda Kur'an'da geçen ayetlere dayanarak, Yahudi, Hıristiyan ve müşrikleri bir kabul etmektedir. Ona göre Kur'an-ı Kerim'de Arap yarımadasında İslam'a direnen Yahudi, Hıristiyan ve müşrikler Allah katında bir tutulmuş, Yahudi ve Hıristiyanlar, Müşriklerle aynı seviyeye indirilmiştir. Buna örnek olarak da "Onlar 'Allah kendisine oğul edindi dediler.' O pak ve münezzehdir"⁵⁶

⁵⁴ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 2, s. 299, 306.

⁵⁵ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 1, s. 220.

⁵⁶ Bakara, 2/116.

ayetini göstermektedir. Zira ona göre burada bahsedilen sadece Mesih'e inanan Hıristiyanlar değildir; Yahudiler Üzeyir'in Allah'ın oğlu olduğunu, müşrikler ise meleklerin Allah'ın kızları olduğunu iddia etmektedir. Dolayısıyla ayet, o günkü Arap yarımadasında İslam'a karşı çıkan bu üç fırkayı da kapsamakta ve hepsini aynı statüde görmektedir.⁵⁷

Daha önce de belirtildiği üzere Teslis, Hıristiyanların ilâhî kitaplarının aslında yer alan bir unsur değildir. Bu unsur daha sonra insan eliyle kitaba dâhil edilmiş ve Teslis'in Allah'ın emri, Peygamberin buyruğu olduğu ilan edilmiştir. Bu durum Kur'an-ı Kerim'de şöyle ifade edilir: “Onlardan bir grup var ki kitapta olmadığı halde kitaptan zannedesiniz diye dillerini eğip бүkerler. O Allah katından olmadığı halde “Allah katındandır” derler. Allah namına bile bile yalan söylerler.”⁵⁸ Kutub'un da ifade ettiği üzere, Hıristiyan din adamları ilahî kitaplarını tahrif ederek Hz. İsa'nın ulûhiyetini kanıtlamaya çalışmışlar, Ruhü'l-Kudüs'e Tanrı vasfı yükleyerek “Baba, Oğul ve Kutsal Ruh”tan müteşekkil üçlü bir ilah sistemi oluşturmuşlardır. Bunu yaparken de Hz. İsa'ya atfedilen sözler söylemekten kaçınmamışlardır. Allah onların bu oyunlarını ve sapık iddialarını şu sözleriyle çürütmektedir: “Hiçbir beşere yakışmaz ki, Allah kendisine kitabı, hükmü ve peygamberliği versin de, sonra o insanlara ‘Allah’ı bırakıp da bana kul olun’ desin. ‘Fakat kitabı okuyup öğrettiğinize göre Rabbe kul olun’ demek yakışır ona. Size melekleri ve peygamberleri, Rab olarak benimsemenizi de emretmez. Siz Müslüman olduktan sonra size küfretmeyi mi emrecek!”⁵⁹ Ayete göre hiçbir Peygamberin Hıristiyanların iddia ettikleri gibi tanrılık iddiasında bulunması söz konusu olamaz, dolayısıyla bu ayet başlı başına Hıristiyanların iddialarını çürütmek için yeterlidir.⁶⁰

Başka bir ayette ise, Hıristiyanlar nasıl ki Hz. İsa'nın ağzından ona Tanrılık atfediyorsa, Allah da aynı üslupla İsa'nın kelimeleriyle onlara cevap vermektedir. “Hani Allah ‘Ey Meryem oğlu İsa! Sen mi, Allah dışında beni ve annemi ilah edinin’ dedin. İsa şöyle dedi; ‘Haşa seni her türlü noksanlıktan tenzih ederim, gerçek olmadığını bildiğim bir sözü söylemek bana yakışmaz, eğer böyle bir şey söyleseydim sen bunu bilirdin. Sen benim içimdekini bilirsin, fakat ben senin özündekini bilemem. Hiç kuşkusuz sen gaybı bilensin. Ben onlara sadece bana emrettiğini, yani ‘Benim ve sizin Rabbiniz olan Allah’a kulluk ediniz’ dedim. Aralarında bulunduğum sürece onların üzerinde gözetleyici oldum fakat sen

⁵⁷ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 1, s. 223.

⁵⁸ Âl-i İmran, 3/78.

⁵⁹ Âl-i İmran, 3/79, 80.

⁶⁰ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 2, s. 336.

canımı alınca onların tek gözetleyicisi sen oldun. Her şeyin şahidi sensin. Eğer onları azaba çarptırırsan, onlar senin kullarıdır; eğer günahlarını affedersen kuşku yok ki sen üstün iradeli ve hikmet sahibisin.”⁶¹ Kutub’un eserinde tefsir edildiği üzere bu ayette Allah’ın salih bir peygamberinin, atılan bu iftira karşısında nasıl çırpındığı gözler önüne serilmektedir. Şu halde, bu çirkin iddiadan kendisini bütün benliğiyle temize çeken İsa’nın ulûhiyet iddiasında bulunduğunu söyleyenler yine -onların tabiriyle- ilahları tarafından kendi hallerine bırakılmışlardır. Bir başka ayette Allah, Hz. İsa’ya ulûhiyet atfeden bu insanlara İsa’nın dilinden şöyle cevap verir: “Size Rabbinizden bir ayet getirdim. Artık Allah’tan korkun ve bana itaat edin. Şüphe yok ki, Allah benim de Rabbim, sizin de Rabbinizdir. Öyleyse ona kulluk edin. Doğru yol işte budur.”⁶² Bu ayetle Allah şüphe kabul etmeyen tevhid gerçeğini Peygamberinin ağzından sözlerle ortaya koymuş; teslis ve buna benzer sistemleri kökünden reddetmiştir.⁶³

Bu ayetlerin varlığıyla birlikte Allah, Ehl-i Kitabın kendisine ortak koşmasına rağmen onlara açık bir tövbe kapısını açık bırakmaktadır: “Dediklerinden vazgeçmezlerse ant olsun onlardan inkâr edenler elem verici bir azaba uğrayacaktır. Allah’a tövbe etmezler, ondan mağfîret dilemezler mi? Oysa Allah Gafur’dur, Rahim’dir.”⁶⁴ Ayette Allah yaptıkları hatalara rağmen Yahudi ve Hıristiyanları rahmetine davet etmektedir. Kutub’a göre Allah, kendisine yapılan en büyük hatayı dahi affetmeye hazırdır ve sadece bir özür beklemektedir. Allah’tan af dileyerek ve yoldaki işaretleri takip ederek hakkı bulan herkesin Allah’ın merhametine layık olacağına müjdesini vermektedir.⁶⁵

Kutub, Allah’ın kendisine ortak koşan Ehl-i Kitaba dair son hükmünü “De ki: “Ey Ehl-i Kitap! Hepiniz sizinle bizim aramızda müsavi olan bir kelimeye gelin; Allah’tan başkasına kulluk etmeyelim. Ona hiçbir şeyi eş koşmayalım. Ve Allah’ı bırakıp da kimimiz kimimizi Rab ittihaz edinmesin. Eğer yüz çevirirlerse o vakit ‘şahit olun ki biz Müslümanız’ deyin.”⁶⁶ şeklindeki ayetiyle verdiği iddiasındadır. Ayette belirtildiği üzere, Hz. Muhammed’den Hıristiyanları teslis inançlarından vazgeçip tevhide tabi olmaya davet etmesi istenmiştir. Bu da kurtuluşa ermenin tek yolunun İslam’dan geçtiğini göstermektedir. Bu sebeple İslam insanlık için bir yeniden doğuş ve diriliş hüviyetine sahiptir çünkü o, yalnız ve yalnızca Allah’a boyun eğmeyi emreder. Bu kaide İslam’ın

---

⁶¹ Maide, 5/116, 117, 118.

⁶² Âli İmran, 3/50.

⁶³ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 2, s. 292.

⁶⁴ Maide, 5/73, 74.

⁶⁵ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 4, s. 363.

⁶⁶ Âli İmran, 3/64, 65.

geldiği ilk günden beri böyledir ve değişmeyecektir.⁶⁷ Çünkü İslam Allah'ın vaadi sayesinde hiçbir değişikliğe uğratılmamış, özündeki tevhid inancını her daim muhafaza etmiştir.

2) Üzeyir'in Allah'ın Oğlu Sayılması Hususundaki Eleştiriler

Yahudilikteki Tanrı anlayışı irdelendiğinde Hıristiyanlıktaki gibi çoklu bir tanrı tasvirinin olmadığı görülmektedir. Yahudilikte Tanrı birdir, yaratılmamıştır, ezeli ve ebedidir. Gücü her şeyin üzerindedir ve o her şeyi bilir ve görür. Tanrı'nın resmi yapılamaz, O'nun adı boş yere ağza alınamaz. Yahudilerin Tanrı anlayışı buraya kadar İslam'daki Tanrı anlayışıyla örtüşmektedir.⁶⁸ Ancak Yahudilikte, Tanrı'ya yükledikleri sıfatlar açısından, antropomorfik bir Tanrı anlayışının ortaya çıktığı sıklıkla dile getirilmiştir. Bu doğrultuda onlara göre, Tanrı'nın gözü vardır,⁶⁹ düşmanlarını dudaklarıyla bir üfürüşte öldürür,⁷⁰ kulaklarıyla işitir, bir insanla (Yakub) güreşir.⁷¹ Ayrıca, Yahudiler Allah'ın elinin sıkı olduğunu, söyleyerek Allah'ın cimri olduğunu iddia etmektedirler. Söz konusu özelliklere sahip olan bu Tanrı'nın yalnızca İsrailoğulları'nın tanrısı olduğuna inanan Yahudiler, İsrailoğulları'nın hem Tanrı'nın en sevgili kulları hem de Tanrı'nın biricik oğulları olduğu görüşünü savunmaktadırlar.⁷²

Verilen örneklerden anlaşılacağı üzere, her ne kadar tevhid inancına sahip olsalar da, Yahudilerin, Tanrı'yı yalnız kendilerinin ilahı kabul etmeleri, O'na bazı bakımlardan noksanlık atfetmeleri ve oğullar yakıştırdıkları görülmektedir. Bunlara ilaveten Üzeyir'i Allah'ın oğlu kabul etmeleri meselesi de Kur'an'da eleştiri konusu yapılmıştır.

Kaynaklara göre Yahudilerin Üzeyir'i Tanrı'nın oğlu kabul etmesinin altında yatan bazı sebepler vardır. Yahudiler Hz. Musa'dan sonra gelen peygamberleri öldürünce Allah da onların ellerinden Tevrat'ı almış ve zihinlerinden de Tevrat'a dair her şeyi silmiş; bunun sonucunda İsrailoğulları artık sefil bir hayat sürmeye mahkûm edilmiştir. Bir müddet sonra gelen Üzeyir'e Allah tarafından Tevrat tekrar öğretilmiş ve o kendi eliyle onu yeniden yazmış ve İsrailoğulları'na tebliğ etmiştir. Ardından, daha önce içinde Tevrat bulunduğu halde kayıplara karışmış olan Ahit Sandığı ve Tevrat yeniden bulunduğu, Üzeyir'in

---

⁶⁷ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 4, s. 86.

⁶⁸ Tümer, Küçük, Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 336.

⁶⁹ 2. Krallar 15:19.

⁷⁰ İşaya 11:14.

⁷¹ Yaratılış 32:22.

⁷² Mezmurlar 74:2-10.

yazdığı Tevrat buradaki nüsha ile karşılaştırılmış ve ikisi arasında hiçbir fark olmadığı görülmüştür. Bunun üzerine İsrailoğulları bu bilginin Üzeyir'e ancak Allah'ın oğlu olduğu için verilmiş olabileceğine inanmışlar ve Allah'ın Üzeyir'e Tevrat'ı layık görmesinden dolayı O'na kutsiyet atfederek onun Allah'ın oğlu olduğunu iddia etmişlerdir.⁷³

Kur'an-ı Kerim'de Yahudilerin Üzeyir'i Allah'ın oğlu kabul ettikleri konusu yer almaktadır.⁷⁴ Peygamber efendimiz bu ayeti Yahudilere okuduğunda, onlar herhangi bir itirazda bulunmamışlardır fakat daha sonra muhtemeldir ki Müslümanların kendilerine savaş açmalarından çekindikleri için Üzeyir'in Allah'ın oğlu olduğunu bir daha söylememişlerdir.⁷⁵ Yahudi kaynaklarında da Üzeyir'in Allah'ın oğlu olarak yüceltiildiği konusunda herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Bazı tefsirlerde bildirildiği üzere Kur'an'ın işaret ettiği kişiler Yahudilerin tamamını kapsamamakta, yalnızca bir gruba işaret etmektedir. Bir görüşe göre ise burada kastedilen Medine'de yaşayan bir grup Yahudi'dir.⁷⁶

Kutub'un tefsirinde Yahudilerin Üzeyir'i Allah'ı oğlu kabul etmesi meselesine de yer verilmiştir. Öncelikle, Ehl-i Kitabın iddia ettiği Allah'ın kendisine oğul edindiği hususu sadece Hristiyanlar için geçerli olmadığını altı çizilmiştir çünkü Hristiyanlar gibi Yahudiler hatta Müşrikler de Allah'a evlat yakıştırmalarında bulunmuşlardır. Müşriklere göre meleklerin Allah'ın kızları oluşu ve Yahudilerin de Üzeyir'i Allah'ın oğlu kabul ettiği bilgisi bizzat Kur'an-ı Kerim'in kendisinden öğrenilmektedir. Daha önce belirtildiği üzere, Kutub'a göre Allah, şirk günahı konusunda bu üç milleti birbirinden ayırt etmemektedir. Kutub, her üç grubun da Allah'a ya ortak koştuklarını ya da O'nun şanına yakışmayacak şekilde ona zürriyetler yakıştırdıklarını savunmaktadır. Allah Kur'an'da pek çok yerde bu konuya özellikle vurgu yaparak, Allah'ın hiçbir ortağı olmayacağını, kendisinin çocuk edinmeye de ihtiyacı olmadığını belirtmektedir.⁷⁷

Kutub'a göre "Yahudiler Üzeyir Allah'ın oğludur dediler... Bu daha önce kâfir olanların sözlerine benzeterek ağızlarında geveledikleri sözdür. Allah'tan bulsunlar. Nasıl da uyduruyorlar"⁷⁸ ayeti, Yahudilerin de Hristiyanlar gibi Allah'a oğul yakıştırmış ve bu sebeple Allah tarafından buğzedilmiş olduklarını ortaya koymaktadır fakat burada dikkati

---

⁷³ Baki Adam, "Üzeyir", *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, 2012, C. 42, s. 401; Muhammet Bin Cerir Et-Taberi, Taberi Tefsiri, Kur'an-ı Kerim Tefsiri Tercümesi, İstanbul: Sağlam Yayınları, 2019, s. 10/111.

⁷⁴ Tevbe, 9/30.

⁷⁵ Altaytaş, *Kur'an-ı Kerim'de Ehl-i Kitap İtikadi Açısından Yahudilik ve Hristiyanlık*, ss. 72-73.

⁷⁶ Adam, "Üzeyir", s. 402.

⁷⁷ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 7, ss. 224-26.

⁷⁸ Tevbe, 9/30.

çeken başka bir husus vardır. O da “daha önce kâfir olanların sözlerine benzeterek” ifadesidir. Bununla kastedilen, Yahudiliğin özünde şirk unsurlarının bulunmadığı, bu inanın daha sonradan dine ilave edildiği gerçeğidir. Burada Kutub, şu noktaya dikkat çekmektedir. Aslında hem Yahudiler hem de Hıristiyanlar başlangıçta dinlerinde şirk unsuru bulundurmamaktaydı. Bu, tarihî verilerle de ortaya konulmuştur fakat göçebe bir hayatın sonucu olarak başka din ve milletlerle tanışan İsrailoğulları, yeni karşılaştığı bu dinlerin içerisinde barındırdığı şirk unsurlarından etkilenerek kendi dinlerine de bunu yansıtmışlardır. Dolayısıyla ayette bahsedilen “daha önce kâfir olanların sözlerine benzeterek” cümlesi, Yahudilerin dinlerinin aslından uzaklaşıp, karşılaştıkları bu kâfir milletlerin dinlerinden etkilenerek kendi tanrı inançlarını onlara benzetmelerine işaret etmektedir. Teslis bahsinde de zikredildiği üzere, çok tanrılı sistemlere sahip olanlar yalnızca Hıristiyanlar değildir, aksine onlar Hint ve Mısır milletleriyle bir araya geldikten sonra bu şirk unsuru dine girmeye başlamıştır. Kutub Yahudiler için de aynı şeyin geçerli olduğunu ifade etmektedir.⁷⁹

Seyyid Kutub aynı zamanda Yahudilerin âlim ve rahiplerini de Allah’tan başka ilahlar olarak kabul ettiklerini meselesine dikkat çekmekte ve din adamlarını Rab kabul edilmeleri meselesinin Kur’an-ı Kerim’de, onları ilah edinmeleri anlamında değil Allah’ın gönderdiği kitabı tevil etme işini din adamlarına havale edip Allah’ın dini hakkında ne derlerse doğru kabul etmeleri anlamında kullanıldığı iddia etmektedir. Doğrudan ilah olarak kabul etmeseler de Tanrı’ya ait karar verme yetkisinin onlara verilmiş olmasını ise ayrıca eleştirmektedir.⁸⁰ Bu noktada Kutub, hem Üzeyir’i Allah’ın oğlu kabul etmeleri hem de âlim ve rahiplerini ilah kabul etmeleri açısından Yahudileri müşrik sınıfına dâhil etmektedir. Seyyid Kutub’a göre, Yahudiler, aynı zamanda, Allah’ın dinine karşı savaş açmaları ve İslam’a düşmanlık etmeleri bakımından da kâfir sayılmalıdırlar.⁸¹

3) Buzağının Tanrı Kabul Edilmesi Hususundaki Eleştiriler

Yaşadıkları tarih boyunca İsrailoğulları’nın Allah tarafından sıklıkla uyarıldıkları bilinmektedir. Kur’an-ı Kerim’de adı geçen yirmi beş peygamberden yirmisinin İsrailoğulları’na gönderilmiş olması durumun ciddiyetini gözler önüne sermektedir. İsrailoğulları’na bu kadar çok peygamber gönderilmesi, iddia ettikleri gibi Allah’ın

⁷⁹ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 7, s. 224.

⁸⁰ Remzi Kaya, *Kur'an'a Göre Ehli Kitap ve İslam*, 2. b., İstanbul: Yağmur Yayınları, 2016, s. 156.

⁸¹ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 7, ss. 224-25.

İsrailoğulları'nı çok sevdiğini ya da onlara özel bir ilgisi olduğundan ziyade bu kavmin sürekli uyarılmaya ihtiyaç duyduğunu kanıtlar niteliktedir. Peygamberler hak yoldan sapmış toplumları uyarmak, yeniden hakka davet etmek üzere görevlendirilmişlerdir. Bu halde Yahudilere birçok kez uyarıcı gönderilmesi onların ne kadar çok sırat-ı müstakimden ayrıldığıının delili olarak değerlendirilebilir. Onların bu tutumlarına karşılık Allah İsrailoğulları'na şefkatle muamelede bulunarak her defasında yeni bir uyarıcı göndermiş, onları ikaz etmiş ve yeniden hak yola dâhil olmaları için türlü nimetleriyle donatmıştır fakat bu kavim Allah'ın kendilerine verdiği nimetleri ve onlara gösterdiği şefkatin neticesinde yeniden aynı hatalara düşmüş, Allah'a ortaklar koşmuş, peygamberlerine eziyet edip onları öldürmüş ve hak yoldan sapmışlardır. Onların dine yönelik tutumları Kur'an-ı Kerim'de birçok kez örneklerle açıklanmıştır. Bu olaylardan birisi de Hz. Musa'nın önderliğinde İsrailoğulları'nın Mısır'dan çıkarılmasının akabinde ilk fırsatta Samiri adındaki birinin kendi eliyle yaptığı puta tapınmalarıdır.

Seyyid Kutub'a göre İsrailoğulları aksi, şımarık, inatçı bir fitrata sahiptir. Onların Allah'ın dinine ve peygamberlere karşı tutumları da bu fitratlarının neticesidir. İsrailoğulları'nın bu fitratının sebebini Kutub, onların, hayatlarını yıllarca esaret altında sürdürmelerine bağlamaktadır. Bu kavim, Firavun gibi diktatör ve zâlim bir hükümdarın boyunduruğu altında çok uzun yıllar zillet hayatı yaşamaya mahkûm olmuştur. Zulüm ve istibdat insanın köleleşmesine sebep olur. Köleleşmiş fitratın temel özelliği ise zulme boyun eğmek, zulüm dininde inat etmek, bahşedilen en ufak lütufta ise aksilik ve şımarıklık göstermektir. İsrailoğulları'nın durumu da böyle olmuştur. Birkaç yüzyıllık köleliğin ardından İsrailoğulları Mısır'da köleliğe alışmış ve Hz. Musa, bu kavmi Mısır'dan çıkararak Firavun'un zulmünden kurtarmak istediğinde inat etmiş, işi zora koşmuşlardır. Mısır'dan çıktıktan sonra çölde geçirdikleri süre içerisinde Allah onları bildircin eti, kudret helvasıyla beslemiştir fakat onlar zilletin ardından nimete kavuşmanın şükürünü eda etmek yerine Allah'ın onlara verdiği nimete nankörlük edip köle iken yedikleri yiyecekleri istemişlerdir. Yine İsrailoğulları Firavun'un zulmünden kaçıp Kudüs'e gitmeleri emredildiği halde, Kudüs'te bulunan Amalika kabilesi sebebiyle çölün ortasında inat etmiş ve "Ey Musa; şüphesiz ki orada zâlim bir kavim vardır. Onlar çıkmadıkça biz asla oraya girmeyiz. Şayet çıkarlarsa biz de girenlerden oluruz."⁸² diyerek ayak diretmişler ve bu yüzden kırk yıl boyunca çölde dolaşmaya mahkum edilmişlerdir.⁸³

---

⁸² Maide, 5/22.

⁸³ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 1, s. 152.

Kutub'a göre İsrailoğulları'nın fitratının neticesini görebileceğimiz en önemli örneklerden biri Hz. Musa'nın Allah'la görüşmek için Tur-i Sina'ya çıktığı vakit İsrailoğulları'nın hemen bir buzağı yaparak onu ilah edinmeleridir. Kutub'un tefsirinde bu olaya detaylı olarak yer verilmektedir. İsrailoğulları, Allah'ın izniyle, Hz. Musa tarafından Mısır'dan çıkarılıp Firavun'un zulmünden kurtarılmışlardı. Onlara Tur'un sağ yanı vaat edilmiş ve oraya gelmeleri istenmiştir. "Ey İsrailoğulları sizleri düşmanınızdan kurtardık ve Tur'un sağ yanını size vaat ettik. Kudret helvasıyla bıldırcın eti indirdik."⁸⁴ Bu süreç zarfında Allah onlara türlü nimetler bahşetmiştir. Daha sonra Allah, İsrailoğulları'nın kutsal topraklara vardığında, oradaki vazifelerini yerine getirmelerini sağlayacak prensipleri vermek için Musa'yla sözleşmiştir. Kırk günlük bir hazırlığın ardından Musa Rabbi ile buluşacak olmanın heyecanıyla Tur'a gitmiştir. Rabbi ona, onun ardından kavmini sınıdığını, fakat kavminin buzağıyı ilah edinerek, daha ilk imtihanda yoldan çıktıklarını söylemiştir. Bu durum Musa peygamberi çok üzmüş ve kızdırmıştır. Hemen kavminin yanına dönmüş ve onlara; "Ey kavmim, Rabbimiz size güzel bir vaatte bulunmadı mı? Yoksa uzun bir zaman mı geçti aradan? Ya da Rabbinizin gazabına uğramak istediniz de bana verdiğiniz sözden mi caydınız?"⁸⁵ demiştir çünkü Musa Rabbi ile buluşmaya giderken kavminden bir söz almıştır. İsrailoğulları'ndan, Allah'ın onları zâlim Firavun'un elinden nasıl kurtardığını, onları çölün ortasında bıldırcın eti ve kudret helvasıyla nasıl beslediğini ve onlara bahşettiği diğer birçok nimetini daima akıllarında tutmalarını ve Rablerine karşı gelmekten sakınmalarını istemiştir. Üstelik giderken onları, bir peygamber olan kardeşi Harun'a emanet etmiştir. Fakat İsrailoğulları, Musa Peygamberin aralarından ayrılmasıyla Samiri'nin tuzağına düşmüş ve Hz. Musa'ya verdikleri söze ihanet etmişlerdir. Peygamberleri onlara bunu neden yaptıklarını sorduğunda verdikleri cevap onların ruhuna işlemiş, köleliğin izlerini taşıyan fitri özelliklerini açıkça ortaya koymuştur:⁸⁶ "Onlar dediler ki: Sana verdiğimiz sözden kendi başımıza caymadık. O milletin ziynet eşyasından bize yükler dolusu taşıtıldı. Ve biz onları ateşe attık. Samiri de aynı şekilde attı. Hülasa o kendilerine böğüren bir buzağı heykeli çıkardı. O ve adamları 'Bu sizin de Musa'nın da tanrısıdır ama o unuttu' dediler."⁸⁷ Onların Peygamberlerine verdikleri cevap, uzun müddet köle hayatı yaşamış ve daima başkasının hükmünü uygulamış olmaktan kaynaklanan bozuk bir ruh halinin ve ahlâki dejenerasyonun izlerini taşımaktadır. Kutub'a göre,

---

⁸⁴ Tâ Hâ, 20/80.

⁸⁵ Tâ Hâ, 20/86.

⁸⁶ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 1, ss. 153-54.

⁸⁷ Tâ Hâ, 20/87, 88.

İsrailoğulları'nın "kendi başımıza caymadık" savunması, onların yönetilmeye ne kadar alışkın bir millet olduğunu ve köle bir ruhun hürriyete kavuştuğunda nasıl bocaladığını göstermektedir. *Fî Zilâl*'deki anlatıma göre İsrailoğulları günahla elde edildiği için ziynetlerini ateşe atmışlardır. Onların yanında bulunan Samiri adındaki kişi ise eriyen ziynetlere buzağı şeklini vermiştir. İsrailoğulları, heykeli yaparken içinde bırakılan boşluklar sebebiyle rüzgâr estiğinde heykelden çıkan uğuldama sesini, buzağının böğürmesi olarak algılamışlardır. Ayette buzağı için "ceset" kelimesinin kullanılması, heykelde hiçbir canlılık emaresinin bulunmadığına bir işarettir. İsrailoğulları, onda canlılıktan hiçbir emare bulunmazken buzağıyı ilah olarak kabul etmiş ve kendilerine onca nimeti veren Rablerinden vazgeçmişlerdir. Hz. Musa, altın buzağı hadisesi nedeniyle, İsrailoğulları'nın başında bıraktığı kardeşi Harun'u azarlamış, ayette belirtildiği üzere saçından sakalından çekiştirmiştir;⁸⁸ zira Musa Rabbi ile buluşmaya giderken Harun'dan İsrailoğulları'nı korumasını ve aralarında herhangi bir ayrılık çıkmasına müsaade etmemesini istemiştir. Harun buzağıya tapmaları konusunda İsrailoğulları'na engel olmaya çalışmışsa da İsrailoğulları yanlışlarında diretmişlerdir. Harun ise daha fazla ısrarcı olursa aralarına ayrılık girmesinden korktuğu için şiddete başvurmamıştır. Kutub'a göre bu konuda Harun, Hz. Musa'nın emrine uymuştur. Hz. Musa fitnenin asıl sebebi olan Samiri'ye ise en son yönelmiş ve kızmıştır. Seyyid Kutub, Hz. Musa'nın asıl suçlu olarak kavmini gördüğünü düşünmektedir zira kimse onları zorlayarak buzağıya tapınmalarını istememiştir. Bilakis İsrailoğulları ufak bir aldatmacaya kanmış ve Peygamberlerinin yolundan ayrılmışlardır.⁸⁹

Kutub'a göre İsrailoğulları Allah'ın emirlerine uymamaları sebebiyle şiddetli bir terbiyeyi hak etmiştir. Bu durum ayette şöyle ifade edilmektedir: "Ve bir vakit Musa kavmine, 'Buzağıya tutunmakla nefsinize zulmetmiş oldunuz. Derhal Yaradan'mıza tövbe edip nefislerinizi öldürün' demişti."⁹⁰ Burada bahsedilen nefsi öldürme olayı Kutub'a göre, içinizden itaat edenler isyan edenleri öldürsün demektir. Yani, kardeşin kardeşini öldürmesi istenmektedir ki bu insanın kendi kendisini öldürmesine eşdeğerdir. Nasihatle yola gelmeyen bu topluluğu böyle bir cezaya çarptırmak onları terbiye edebilecek olsa da Allah yine İsrailoğulları'na rahmetiyle muamele ederek, tövbelerini kabul etmiş ve onları

---

⁸⁸ Tâ Hâ, 20/94.

⁸⁹ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 10, s. 65,66,67.

⁹⁰ Bakara, 2/54.

affetmiştir.⁹¹ “Allah da tövbelerinizi kabul etmişti. Şüphesiz ki tövbeleri en çok kabul eden ve en çok bağışlayan odur.”⁹²; “ve biz bunu da affettik.”⁹³ Fakat İsrailoğulları bu olaydan ders almak yerine çok geçmeden aynı hataya yeniden düşmüşlerdir.⁹⁴

Kutub’un iddiasına göre, altın buzağı günahıyla yetinmeyen İsrailoğulları, Hz. Musa’dan beri bütün ulvi duyguları hezeyana uğratmış, bütün cabaları boşa çıkarmıştır. En ufak bir boşlukta şımarık çocuklar gibi hareket etmiş, her türlü fitne ve fesadın kaynağı olmuşlardır. Başlarına büyük bir felaket gelip perişan olmadıkça hiçbir hakikate teslim olmamışlardır. Her devirde isyan ve zulmün sebebi olmuş, adaleti ortadan kaldırmışlardır. Onlar yalnız insanlara karşı değil Allah’a karşı da aynı tavrı takınmışlardır. Hakkı düşünmeden insanların mallarını gasp etmiş ve Allah’ın yolundan yüz çevirmişlerdir. Allah’ın onları her zaman affedişini, onlara verdiği onca nimeti inkâr ederek nankörlük etmişlerdir.⁹⁵ Fakat buna rağmen yine kendilerini Allah’ın sevgili kulu olarak, bütün âlemin en değerli varlığı olarak kabul etmişlerdir. İmanları en zirvede yaşıyor, dünyada adaletten ve Allah’ın yolundan ayrılmıyormuşçasına cenneti bile kendilerine tahsis etmişlerdir. Dünya ve ahiretin yegâne hâkimi olduklarını iddia etmişlerdir.⁹⁶ Kutub’un ifadelerindeki sert üslup gerçekten dikkat çekmektedir. Onun ifadelerindeki bu sertliğin arkasında, Mısır-İsrail arasındaki savaş ve mücadelelerin bir tesirinin olduğunu düşünmek de mümkündür.

4) Tanrı’ya Mesnetsiz Vasıflar İsnat Edilmesi Hususunda Eleştiriler

Kur’an’da Ehl-i Kitaba yönelik eleştirilerden biri de Allah’ın şanına yakışmayacak vasıfları O’na isnat etmeleridir. Bunların en başında ise Allah’a oğullar ve kızlar isnat ederek şirke düşmeleridir. Ehl-i Kitabın şirke dayalı isnatları daha önce ele alındığından bu bölümde diğer meselelere değinilecektir.

Kur’an-ı Kerim’de anlatıldığı üzere Yahudiler Allah’ın elinin sıkı olduğunu söyleyerek Allah’a cimrilik isnadında bulunmuşlardır. Öte yandan, yalnızca kendilerinin

---

⁹¹ Seyyid Kutub, Abdulhamid Cude es-Sahhar, *Peygamberlerin Hayatı Kur’an-ı Kerim ve İslam Tarihinden (Özel Baskı)*, İstanbul: Kahraman Yayınları, 2005, ss. 93-95.

⁹² Bakara, 2/54.

⁹³ Nisa, 4/153.

⁹⁴ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur’an*, C. 4, s. 33.

⁹⁵ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur’an*, C. 4, s. 31.

⁹⁶ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur’an*, C. 4, s. 32.

Allah'ın dostları olduğunu iddia ederek de Allah'ın kulları arasında ayırım yaptığını savunmuş ve böylece Allah'a insana ait özellikler atfederek antropomorfik bir tanrı anlayışı ortaya koymuşlardır.

Ehl-i Kitabın Allah'ın şanına yakışmayacak vasıfları O'na isnad etmeleri, Kutub'un eserinde üzerinde durduğu meselelerden biridir. Yahudi ve Hıristiyanlar yalnızca Allah'a ortak koşmakla kalmamış, O'na çeşitli sıfatlar yakıştırıp, yarattığı varlıkların özelliklerini O'na yüklemişlerdir. Kimi zaman Tanrı'yı bir insan gibi peygamberle güreştirmiş, kimi zaman O'ndan kendileriyle konuşmasını, bazen de surete bürünmüş şekilde kendilerine görünmesini istemişlerdir.⁹⁷

Kutub, “Bundan sonra kim Allah'a yalan isnat ederse işte onlar zâlimlerin ta kendileridir”⁹⁸ ayetinden hareketle Allah'a yalan isnat edenlerin, O'na yakışmayacak sıfatları Allah'a aitmiş gibi gösterenlerin, kutsal kitaplarında yer almadığı halde sanki vahyolunmuş bir emir gibi kendi buyruklarını Allah'a mal edenlerin zâlimler topluluğu olduğunu ifade etmiştir. Nitekim Ehl-i Kitap, bu tutum ve davranışları sebebiyle Allah katında kâfir olarak nitelenmektedir çünkü onların, kendilerine peygamberler gönderilmiş, ilâhî kitaplarla uyarılmış bir topluluk olarak Allah'ı en iyi tanıyan kimseler olmaları gerekirken, kendi nefislerine yenilerek O'nun ayetleri üzerinde tasarrufta bulunmuş ve iman edenleri de yolundan döndürmeye çalışmışlardır. Kur'ân bu durumu şöyle açıklamaktadır: “De ki: Ey Ehl-i Kitap! Allah ne yaptığınıza hakkıyla şahit iken -Allah yolunu eğri göstermeye yeltenerek- iman edenleri niçin O'ndan çeviriyorsunuz? Allah yaptıklarınızdan gafil değildir.”⁹⁹ Kutub'a göre ayet Ehl-i Kitabın yaptığı bu yanlış sebebiyle kâfir olarak nitelendirildiğinin kanıtıdır çünkü onlar bile bile Allah'tan geleni değiştirip, iman edenleri de yollarından çevirmektedir. Kutub'un deyimiyle; Allah'ın ayetlerinin bir kısmını inkâr bile küfre sebepken, onu kendi çıkarlarına göre değiştirip, Allah yolunu eğri göstermeye yeltenmenin, üstelik bir de bunlar Allah'ın hükümleriymiş gibi inananların akıllarını çelip onların imanlarını zedelemeye çalışmanın küfre sebebiyet vermemesi düşünülemez.¹⁰⁰

Ayette geçtiği şekilde Yahudilerin “Şüphesiz ki Allah fakir, biz zenginleriz”¹⁰¹ ifadesini ele alan Kutub, Ehl-i Kitabın kendilerine bunca nimeti veren, onları yokluktan

⁹⁷ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 1, s. 226.

⁹⁸ Âl-i İmran, 3/94.

⁹⁹ Âl-i İmran, 3/99.

¹⁰⁰ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 2, s. 370.

¹⁰¹ Âl-i İmran, 3/181.

varlığa çıkararak, açken doyuran, eziyet gören birer köleyken hür insanlar haline getirip onları zengin kılan Rablerini, gurur ve kibirlerine kapılarak fakir olmakla itham ettiklerinin altını çizmektedir.¹⁰² İsrailoğulları kendilerine gönderilmiş peygamberler tarafından defalarca uyarılsa da, onlar tekrar tekrar aynı hataya düşmekten vazgeçmemişlerdir: “Musa milletine, ey milletim, Allah’ın size olan nimetini düşünün: İçinizden Peygamberler çıkarmış ve sizi hükümdar yapmıştı. Dünyalarda kimseye vermediğini size vermişti.”¹⁰³

Yahudiler kendilerine sonsuz hazinesini açan Allah’a iftira atmaktan çekinmeyip, Tanrı’nın cimri olduğunu da iddia etmişlerdir: “Yahudiler, ‘Allah’ın eli sıkıdır’ dediler. Dediklerinden ötürü elleri bağlansın. Lanet olsun onlara. Hayır, onun iki eli de açıktır. Nasıl dilerse öyle tasarruf eder.”¹⁰⁴ Hâlbuki Allah, haddi hesabı olmayan ihsanını bütün kulları üzerinde tecelli ettirmiştir fakat Yahudiler bunu görmezlikten gelerek Allah’a cimrilik gibi çirkin bir vasfı yakıştırmışlardır.¹⁰⁵

Yahudiler peygamberlerinden Allah’ın şanına yakışmayacak birtakım isteklerde bulunmuşlardır. Bu isteklerden biri de Allah’ın tıpkı insanlar gibi dövüşmelerini istemeleridir. Onlar, kendilerine gitmeleri emredilen topraklara, orada bozguncu bir milletin olduğu bahanesiyle girmemekte inatçılık etmişler ve “Eğer o millet bu topraklardan çıkarılmazsa biz oraya girmeyiz” demişlerdir. Kutub’a göre, Allah bir kalpte iki korkuyu aynı anda barındırmaz. Kuldun korkan kalp Allah’tan korkmaz. Allah’tan korkan ise başka hiçbir şeyden korkmaz. Yahudilere, vaat edilen topraklara orada bulunan bozguncu millete rağmen girmeleri emredilmişti çünkü onların ardında Rableri vardı. Firavun’un şerrinden onları kurtaran Rableri elbette ki burada da yalnız bırakacak değildi: “Üstlerine kapıdan yürüyün. Oradan girerseniz, şüphesiz galip gelirsiniz. Eğer gerçek müminlerseniz Allah’a güvenin.”¹⁰⁶ Fakat Yahudiler Allah’ın buyruğunu dinlememiş ve Kudüs’e girmeme konusunda ayak diretmişlerdir: “Onlar: Ey Musa! Onlar orada oldukça, biz asla oraya girmeyeceğiz. Sen ve Rabbin gidin savaşın, biz işte burada oturacağız, dediler.”¹⁰⁷ Kutub bu ayette Allah’ın iki noktaya dikkat çekmek istediğini belirtmiştir. Birincisi, İsrailoğulları Allah’ın vadinin gerçekleşmesine bir adım kala isyan edip kendilerini türlü felaketlerden koruyan Rablerini “sen ve Rabbin gidin” diyerek inkâr etmişlerdir. İkincisi ise; Allah’tan

---

¹⁰² Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 2, s. 579.

¹⁰³ Maide, 5/20.

¹⁰⁴ Maide, 5/64

¹⁰⁵ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 4, s. 327.

¹⁰⁶ Maide, 5/23.

¹⁰⁷ Maide, 5/24.

kendileri için savaşmasını isteyerek Allah'a insan sıfatı yüklemiş, O'nu aciz bir varlık olarak nitelemişlerdir.¹⁰⁸

Yahudilerin seçkin bir millet oldukları iddiaları geçmişten beri süregelen bir durumdur. Bu iddiaları, Allah'ın kulları arasında ayırım yapan bir ilah olarak kabul edilmesini de beraberinde getirmektedir. Kutub'a göre Allah'ın İsrailoğulları'na peygamberlik vazifesini ve ilâhî emirleri vermiş olması onların seçilmiş millet olduğunun kanıtı değildir çünkü Yahudiler, kendilerini uyarmak için görevlendirilen o mübarek şahsiyetlere her defasında eziyetler edip görevlerini ifa etmede zorluk çıkarmış, hatta onları öldürmüşlerdir. Peygamberlerinin ardından, onların getirdiği ilâhî vahye ihanet etmiş, kendi hahamlarının, önderlerini memnun etmek, halkın arzu ve isteklerini yerine getirmek için Allah'ın hükümlerini tebdil ve tahrif etmelerine ses çıkarmamış ve onlara itaat edip desteklemişlerdir. Durum bu iken hâlâ Allah'a en yakın olanların kendilerinin olduğunu iddia etmeleri asılsız bir iddia olmaktadır.¹⁰⁹

Ehl-i Kitabın Allah'ın şanına yakışmayacak bu asılsız iddialarını çoğaltmak mümkündür; fakat konunun özüne vakıf olmak için bu kadar örneğin yeterli olduğu düşüncesinde olduğumuzdan daha fazla misale yer verilmeyecektir. Seyyid Kutub'un da belirttiği üzere bütün eksikliklerden münezzeh olan Allah'a bu tür vasıflar yakıştırmak, dayanağı olmayan birer zandan ileri geçmemektedir. Kur'an ayetleriyle de bu iddialar kesin bir dille reddedilmiştir.

5) Ehl-i Kitabın Allah'ın Ahdini ve Misakını Bozmaları Hususunda Eleştiriler

Kelime anlamı olarak ahit; sözleşme, anlaşma, ittifak etme anlamlarına gelmektedir. Allah tarihin belli dönemlerinde insanlarla ahitleşmiş ve onlardan söz almıştır. Hz. Nuh'un kavmiyle Allah'a iman edenlerin tufandan kurtuluşu ve tufanın bir daha tekrar etmemesi konusunda ahitleşmesi, Hz. İbrahim'in soyundan gelenlerle Allah arasında yapılan ahit, Hz. Musa aracılığıyla İsrailoğulları'yla yapılan ahit ve ahdin yeni bir anlama büründüğü Hz. İsa ile yapılan ahit bunlara örnektir.¹¹⁰

Ehl-i Kitap ile yapılan ahit 'Ahd-i Atik' ve 'Ahd-i Cedid' olarak iki dönemde ele alınmaktadır. Ahd-i Atik Hz. Musa aracılığıyla İsrailoğulları ve Allah arasında yapılmış

¹⁰⁸ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 4, s. 195, 196, 197, 198.

¹⁰⁹ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 3, s. 266.

¹¹⁰ Abdurrahman Küçük, "Ahid", *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, 1988, C.1, s. 533.

ahittir. Bu ahit yalnızca İsrailoğulları'nı kapsamaktadır. Bu ahde göre İsrailoğulları ahde sadık kalırlarsa Allah'ın mukaddes milleti olarak bütün kavimlerden daha üstün olacaklardır.¹¹¹ Ahdin şartı olarak ise, İsrailoğulları'ndan Yahudi kaynaklarına göre on emre uymaları istenmiştir. Davut ile bu ahit yenilenerek yine Yahudi kutsal kitabına göre İsrailoğulları'na ebedî taht vaat edilmiştir.¹¹² Fakat İsrailoğulları çoğu zaman ahde uymamış ve bu yüzden birçok felakete uğratılmışlardır. Ahd-i Cedid ise ahitleşmeye farklı bir boyut kazandırmıştır. Hıristiyan kaynaklarına göre Allah İsa'nın şahsında yeniden İsrailoğulları'yla ahitleşmiştir. Bu ahitle birlikte Eski Ahid'in hükmü kaldırılmış ve Allah İsrailoğulları'yla yaptığı ahdi, Ahd-i Cedid ile kemale erdirmiştir. Eski Ahit yalnızca İsrailoğulları'nı kapsarken, Yeni Ahit evrensel mesajlar içermektedir.¹¹³

Kur'an-ı Kerim'e göre ise Allah'ın İsrailoğulları'yla yaptığı ahit şu konular üzerine bina edilmiştir: İsrailoğulları namaz kılıp zekât verecek; Allah'ı bütün eksikliklerden münezzeh kılıp O'nun gönderdiği peygamberlere itaat edecekler; faiz yemeyecekler; anne, baba, yetim, öksüz hakkını gözetecekler ve Allah'a ortak koşmayacaklardır. İsrailoğulları bu ahde sadık kalmayınca Allah onların üzerine felaketler göndermiştir. Bu felaketlerden kurtulmak için Allah'a yalvaran İsrailoğulları affedilmiş ve onlarla yeniden ahitleşilmiştir fakat İsrailoğulları bu ahde de sadık kalmamıştır.¹¹⁴

Fî Zilâl'de bu konu "Ey İsrailoğulları size verdiğim bunca nimetimi hatırlayın. Benim ahdimi ifa edin ki bende sizin ahdinizi yerine getireyim ve yalnız benden korkun."¹¹⁵ ayeti üzerinden ele alınmaktadır. Ayette belirtildiği üzere Allah İsrailoğulları'ndan kendileriyle yaptığı ahdi yerine getirmesini istemektedir. Allah'ın İsrailoğulları'yla yaptığı ahitle, Hz. Âdem ile yapılan ahit mi, yoksa Allah'ın ruhları ilk yarattığı anda onlarla yaptığı ahit mi ya da Hz. Musa'nın Tur dağında rabbiyle yaptığı ahdin mi kastedildiği konusunda kesin bir yargıya varmak zordur fakat burada önemli olan hangi ahdin kastedildiği değildir zira bütün ahitlerin tek bir konusu vardır: O da, Allah'ın tek ve yüce olduğu konusunda şüpheye dahi düşülmemesidir. Bütün ahitler, insanların Allah'a gönülden bağlanıp, tüm varlıklarıyla Allah'a teslim olmaları için yapılmıştır ve sebeple hepsi birdir. Bütün peygamberlere ve topluluklara aynı şey bildirilmiş onlardan aynı söz istenmiştir. İşte bu sebeple bütün dinler de birdir: Hepsinin ortak adı İslam'dır. İsrailoğulları'ndan ahdin ifası

---

¹¹¹ Çıkış 19:5-6.

¹¹² Mezmurlar 89:20-30.

¹¹³ Küçük, "Ahid", s. 533.

¹¹⁴ Küçük, "Ahid", s. 533.

¹¹⁵ Bakara, 2/40.

olarak yerine getirilmesi istenilen ise, bütün ahitlerin üzerine bina edildiği bu esaslara uymalarıdır.¹¹⁶

Ayette dikkati çeken bir başka konu ise Allah'ın, İsrailoğulları'ndan ahdinin ifası olarak kendisinden korkmalarını istemesidir: “Ve yalnız benden korkun.”¹¹⁷ Çünkü Allah'tan korkusu olan hiçbir insan onun emrine itiraz edemez, O'nun gönderdiği hükümler üzerinde değişiklik yapamaz, kimseye zulmedemez, gönderdiği Peygamberler arasında ayırım yapamaz ve O'ndan gelen her hükmü şartsız şüphesiz kabul eder.¹¹⁸

Kutub'a göre İsrailoğulları Allah'a verdikleri sözü tutmamış, her fırsatta ahde nankörlük etmişlerdir. Öncelikle şahsi çıkarları için kendilerine verilmiş olan dini değiştirip, ondan dünyalık menfaatler sağlamışlardır. Sonra kendi sözleri, dinin aslındanmış gibi onu insanlara aktarıp inandırmışlardır. Allah yaptıkları hatalardan vaz geçsin diye onlara yeni uyarıcılar göndermiş fakat onları da dinlemeyerek eziyetler edip, öldürmüşlerdir. Son olarak Allah, kendisiyle dinini yeryüzünde tamamladığı peygamberini gönderdiğinde, Ehl-i Kitap onu tanımazlıktan gelerek söylediklerini inkâr etmiş ve ona düşmanlık etmiştir. Oysa Allah Tevrat'ta ve İncil'de Hz. Muhammed'den, onun vasıflarından çokça bahsetmiştir. İsrailoğulları onu kendi öz evlatları gibi tanımaktadırlar. Bu durumda ona ilk sahip çıkan, onu koruyup gözeten Ehl-i Kitap olması gerekirken, Peygamber'e Mekkeli müşriklerden bile daha çok zarar vermişlerdir. Kendileri iman etmediği gibi iman edenleri de yolundan çevirmek için elinden geleni yapmışlardır. Sanki Tevrat'ın özülüyle İslam farklıymış gibi İslam'ın yanlış olduğunu, Tevrat'a inanmaları gerektiğini Putperestlere anlatmışlardır. O günden bu yana İslam'ın en büyük düşmanları onlar olmuş ve bu durum tarih boyunca bu şekilde devam etmiştir.¹¹⁹ Burada bir kez daha Seyyid Kutub'un genellemeci tavrını müşahade ediyoruz. Tarihi olarak ele alınacak olursa, Müslümanlar ile Yahudiler arasındaki mücadele, çekişme ve husumet, Hz. Peygamber döneminde çok şiddetli olmakla birlikte, Hz. Peygamber'den sonraki dönemde İslam'ın değişik coğrafyalara yayılması önünde en büyük engel Hristiyanlar görüldüğü için, Yahudilerle ilişkiler ihtilaf ve husumetten ittifaka evrilmiştir. Bu olumlu ilişkilerin İsrail Devleti'nin kurulması ve ardından bu devletin Müslümanlar yönelik olumsuz uygulamaları nedeniyle bozulduğu tespitini yapmak mümkündür. Buna İsrail ile Mısır arasındaki sıcak

---

¹¹⁶ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 1, s. 139.

¹¹⁷ Bakara, 2/40.

¹¹⁸ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 1, s. 140.

¹¹⁹ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 1, s. 141, 142.

savaşların eklenmiş olması, İslam dünyasında ve bilhassa Ortadoğu'daki Müslüman halklar arasında genel olarak Yahudilere yönelik tavrın değişmesine neden olmuş görünmektedir. Seyyid Kutub'un Yahudilerle ilgili külliye dışlamacı ve genellemeci tavrı da bu tespiti teyit etmektedir.

“Katınızdakini tasdik edici olarak indirdiğimize iman edin. Onu ilk inkâr edenlerden olmayın”¹²⁰ ayetiyle Kutub, Ehl-i Kitabın Hz. Muhammed'in getirdiği dinin hak din olduğunu bildiklerini varsaymaktadır. O, beşeriyetin ilk varoluşundan bu yana gelip geçmiş bütün hak dinlerin devamı ve tamamlayıcısıdır. Tevrat ve İncil'deki bütün hükümleri ihtiva eder. Dolayısıyla Allah İsrailoğulları'nın kendi şahsi menfaatleri için Allah'ın dinini yalanlamalarını, ona düşmanlık etmelerini yasaklamakta ve söz verdikleri gibi Allah'a sadık bir kul olarak İslam'a iman etmelerini istemektedir.¹²¹

Daha önce zikredildiği üzere Allah'ın söz olarak İsrailoğulları'ndan almış olduğu; Allah'tan başkasına ibadet etmemek; anaya babaya, yetimlere ve fakirlere iyilik etmek; insanlara karşı iyi şeyler söylemek ki bunların başında marufu emir, münkeri nehiy gelir; namaz ve zekât farizalarını yerine getirmek¹²² gibi prensiplere bakıldığında genel olarak iki sonuca ulaşılabilmektedir. İlk olarak, Allah'ın gönderdiği bütün dinler aynı ilkeleri ihtiva etmektedir. İkinci olarak ise, İslam son ilâhî din olarak İsrailoğulları'na gönderilmiş bütün hükümleri ihtiva etmektedir. Bu durumda Ehl-i Kitap İslam'ı reddederek aslında kendilerine gönderilmiş olan dinin hükümlerini de reddetmiş olmaktadır.¹²³

İsrailoğulları'nın, özellikle Yahudilerin Allah'la ahitlerinden nasıl döndüklerine dair kıssalara, Kur'an'da birçok kez yer verilmiştir. *Fî Zilâl*'de bu konuya örnek olarak anlatılan kıssalardan birkaçına burada yer vermek uygun olacaktır.

“Hani sizden sapasağlam söz almıştık. Tûr'u üstünüze kaldırmıştık. Size verdiğimiz kuvvetle tutun ve onda olanları hatırlayın ki sakınmış olasınız”¹²⁴ ayetinde belirtilen olayın arka planı Kutub'a göre şu şekilde gerçekleşmiştir: Daha önce de geçtiği şekilde, Hz. Musa Tur dağında Rabbi ile görüşmek için gittiğinde, kavmi onun ardından bir buzağıya tapmışlardır. Bu hem Hz. Musa'nın hem de Allah'ın gazabına uğramalarına sebep olmuştur. Allah Yahudi kavminin buzağıya tapınmasını ve daha bir sürü taşkınlık

---

¹²⁰ Bakara, 2/41.

¹²¹ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 1, s. 140.

¹²² Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 1, s. 184.

¹²³ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 1, s. 184.

¹²⁴ Bakara, 2/63.

sebebiyle, onlara emrini adeta bir gözdağı vererek yinelemiştir.¹²⁵ Rivayete göre Allah Tur dağını onların kafalarında asılı tutarak onları korkutmuştur. *Fî Zilâl'e* göre bu taş sallanır durumdadır ve sanki bu inatçı arsız insanların cezasını vermek için sabırsızlanır gibidir. Yahudiler taşı tepelerinde görünce Allah'a kuvvetli sözler ve üzerlerindeki kayanın ağırlığınca sağlam bir teminat vermişlerdir.¹²⁶

Kutub'a göre Allah, imana dair mevzuların ne kadar hassas mevzular olduğunu Yahudilerin anlamalarını istemektedir fakat Yahudiler için ciddiyetini hiçbir zaman kavrayamadığı için Allah yeni ahdini onların gözünü maddi bir unsurla korkutarak yapmıştır fakat yöntem değişse de kişiler aynı oldukça sonuç da hep aynı kalmıştır. Allah'ın bu ahitte Yahudilerden istediği şey onlara bahsettiği Tevrat'a sahip çıkmaları ve onu akıllarından bir an bile çıkarmayarak bu düsturla hayatlarına yön vermeleridir. Oysa sonuç, "Sonra o söze müteakip yine yüz çevirdiniz. Eğer üstünüzde Allah'ın fazl u rahmeti olmasaydı hüsrana uğrayanlardan olurduz"¹²⁷ şeklinde olmuştur. Onlar yine ahde vefasızlık etmiş, yeni bir hayal kırıklığına sebebiyet vermişlerdir. Ancak dikkati çeken husus şudur ki Allah bunca arsızlıklarına rağmen onları yeniden affetmiştir.¹²⁸

Bir başka örnek ise Cumartesi yaşağını çiğnemeleridir. Yahudiler Allah'tan dinlenip tatil yapmaları için mukaddes bir gün talep etmişlerdir. Allah da o günde hiçbir işle meşgul olmama sözü karşılığında, onlara Cumartesi gününü mukaddes dinlenme günü kılmıştır. Ancak bu topluluğun dünyalığa ne kadar tamah ettiklerini, bunca işten sonra akıllanıp akıllanmadıklarını sınamak için Allah o günde denizlerdeki balıkları arttırmış, diğer günlerde ise azaltmıştır. Yahudiler dünyalık hevesine kapılarak Allah'a verdikleri sözü unutup dinlenmeleri gereken günde denizdeki balıkları bir göle doğru çekmişler, sonra da gölle deniz arasına bir set yapmışlardır. O gün balıkları tutmayıp sonraki gün hep birlikte onları yakalamışlardır. Sözlerinden dönmelerinden dolayı "İşte biz onlara aşağılık maymunlar olun dedik"¹²⁹ cezasına muhatap olmuşlardır. Seyyid Kutub'a göre burada belirtilen maymun olma olayı fiziki açıdan olmayabilir, ancak onlar zihinleri, fikirleri ve kalpleriyle birer hayvana, maymuna dönüşmüşlerdir.¹³⁰

---

¹²⁵ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 1, s. 57.

¹²⁶ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 4, ss. 33-34.

¹²⁷ Bakara, 2/64.

¹²⁸ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 1, s. 157, 158.

¹²⁹ Bakara, 2/65.

¹³⁰ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 1, s. 159, 160.

Bir diğerk örnek ise Allah'ın Yahudilerden bir sığır kesmelerini istemesi üzerine onların hem peygamberleriyle hem de Allah'ın emriyle nasıl dalga geçtiklerini ortaya koyan ve Bakara suresine de adını veren olaydır. Allah yine Yahudileri imtihan etme amacıyla onlardan bir inek kesmelerini istemiş, onlar Hz. Musa'ya, "Sen bizimle alay mı ediyorsun?"¹³¹ cevabını vermiştir. Hz. Musa ise bu durum karşısında onları uyarmış, fakat onlar taşkınlıklarına devam etmişlerdir. Defalarca, işi yokuşa sürme adına ineğin nasıl olması gerektiğini Rabbine sormasını Musa'dan istemişlerdir: "Bizim için Rabbine dua et de o sığırın nasıl olduğunu bize bildirsin."¹³² Hz. Musa'nın her defasında ineğin özelliklerini söylemesine rağmen onlar bıkmadan ineğin başka bir vasfı hakkında bilgi istemişlerdir.¹³³ En sonunda da ineği kesmişlerdir: "Onlar da, 'İşte şimdi hakikati getirdin' dediler; hemen onu boğazladılar ki az kalsın bunu yapmayacaklardı."¹³⁴ Ayette de belirtildiği üzere Yahudiler Allah'ın emirlerine karşı inatçı ve alaycı bir tavır takınarak Allah'a verdikleri sözü yine çiğnemişlerdir. Ayrıca ayetlerde dikkati çeken bir başka husus ise ilk önce Allah'ı yalnızca Musa'nın Rabbi olarak ifade etmişler; daha sonra ise, Allah'ın Peygamberi daha önce hakikati getirmemiş gibi, "İşte şimdi hakikati getirdin" diyerek onu yalancı durumuna düşürmüşlerdir.¹³⁵ Allah'ın Yahudilerden inek kesmelerini istemesinin asıl hikmeti *Fî Zilâl'* de şöyle açıklanmaktadır: Allah'ın bu isteğinin asıl sebebi Yahudilerin daha önce öldürdüğü bir adamın katilinin kim olduğunu ortaya koymaktır. Yahudiler bir adamı öldürmüşlerdir, fakat katilin kim olduğu belli değildir ve kimse suçu üstlenmemiştir. Bunun üzerine Allah onlardan bir inek kesmesini ve kesilen inekten bir parça alıp ölen kişiye vurmaları istemiştir. Bu şekilde ölü dirilip kendisini öldürenin kim olduğunun söylemiştir.¹³⁶

Seyyid Kutub'a göre burada üzerinde durulması gereken bir başka husus daha vardır. Allah neden o ölüyü diriltmek için bir ineği öldürmelerini istemiştir? Dileseydi hiçbir sebep olmadan da onu diriltemez miydi? Elbette ki diriltebilirdi. Kutub'a göre bunun hikmeti, Allah'ın had bilmez Yahudilere bu şekilde hikmetini göstermek istemesidir çünkü onlar kendi elleriyle bir insan öldürmüş ve bunu gizlemek istemişlerdir fakat Allah bu isteğiyle, dilerse onların eliyle gizledikleri şeyi ortaya çıkarabildiğini ve O'nun mutlak güç

---

¹³¹ Bakara, 2/67.

¹³² Bakara, 2/68.

¹³³ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 1, s. 162.

¹³⁴ Bakara, 2/71.

¹³⁵ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 1, s. 164.

¹³⁶ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 1, s. 165.

ve kudret sahibi olduğunu yeniden Yahudilere hatırlatmak istemiştir. Allah için hiçbir zorluk yoktur. O dilerse öldürür, dilerse diriltir. Bunun kendisi için ne kadar kolay bir iş olduğunu onlara göstermek için canlılık emaresi bulunmayan bir et parçasını kullanmıştır. Ve onlar bu etle ölüye vurur vurmaz o dirilmiştir.¹³⁷ Böylece Allah öldürmenin de diriltmenin de kendi elinde olduğunu ve bunun kendisi için ne kadar kolay olduğunu onlara göstermiş ve bundan ders almalarını istemiştir: “Ve size ayetlerimizi gösteriyoruz ki aklınızı başınıza alınız.”¹³⁸ Fakat ayete göre Yahudiler yine haktan sapmışlardır: “Sonra bunun arkasından kalpleriniz yine katılaştı. Şimdi o kalpler taş gibidir. Zira taşın öylesi vardır ki, yarılp ondan su fışkırır; öylesi de vardır ki Allah korkusundan aşığıya düşer. Allah sizin yaptıklarınızdan gafil değildir.”¹³⁹ Kutub bu ayetin tefsirini şu şekilde yapmaktadır: Kalpleri öyle katılaştı ki bu insanlar değil mucizelere şahit olmak, Allah’ı olduğu gibi karşılarında görececek olsalar yine de etkilenecek değildirler. Bu sebeple Allah onların taşlaşmış kalplerini anlatırken, yine onların gözleri önünde, Musa’nın Rabbini görmek istemesi üzerine, karşısındaki dağın Allah korkusundan nasıl yerinden oynadığını hatırlatmak istemiştir çünkü dağ bile Allah korkusuyla yerinden oynuyorken, onların kalpleri öylesine katıdır ki asla yumuşamamaktadır.¹⁴⁰ Verilen bu örnekler konunun anlaşılması açısından yeterli olacağından, daha fazla örnek verilmeyecektir.

Seyyid Kutub’a göre Ehl-i Kitap Allah’a verdikleri sözden her defasında caymış, ahitlerini her defasında çiğnemişlerdir. Bir kez ahdi çiğneyen artık hiçbir ahde riayet etmez çünkü verilen her söz ilk söze istinaden söylenir. Temel sağlam olmadığında, sonradan koyulan taşların yerinde durması mümkün değildir. Allah’a verdiği sözü tutmayanın başkasına verdiği söze sadık kalması da mümkün değildir.¹⁴¹ Bu durumun en iyi örneği Yahudilerin Medine’de Hz. Muhammed ile yaptıkları ahde sadık kalmamalarıdır. Ahit maddeleri oldukça açık olmasına rağmen, Yahudiler müşriklerin saldırılarına karşı Müslümanlarla birlik olacağı yerde, İslam düşmanlarının yanında olup Müslümanların arasına fitne fesat sokmayı tercih etmişler ve yine ahitlerine sadık kalmamışlardır.¹⁴² Hâlbuki İslam, ahde vefaya fazlasıyla önem vermekte ve ahde vefa, Allah’a imanla ilişkilendirilmektedir. Dolayısıyla karşıdaki kişi dost da olsa, düşman da olsa ahde sadık

---

¹³⁷ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 1, s. 165.

¹³⁸ Bakara, 2/73.

¹³⁹ Bakara, 2/74.

¹⁴⁰ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 1, s. 166. Ayrıca bkz. Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 1, ss. 184-86.

¹⁴¹ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 8, s. 545.

¹⁴² Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 1, s. 198.

kalınmalıdır. Ahit, herhangi bir çıkar karşılığında söz konusu edilecek bir şey değildir çünkü ahde vefa, Allah'a verilen söze riayet etme meselesidir. Bu durumda insanların çıkarı değil, Allah'ın rızası gözetilmelidir. Muhatap değişse de kaideler değişmez çünkü mesuliyet insanlara karşı değil, Allah'a karşıdır. Allah rızasını gözeterek ahde vefa gösterenler, bunun ecrini Allah'tan alacaktır.¹⁴³

Sonuç olarak Allah, verdikleri sözden dönenlerin nasıl cezalandıracağını şöyle ifade etmektedir: “Kim ahdini yerine getirir ve sakınırsa şüphe yok ki Allah sakınanları sever. Allah'ın ahdini ve kendi yeminlerini az bir pahaya değişenlerin, işte onların ahirette hiçbir nasibi yoktur. Allah kıyamet günü onlarla konuşmaz, onlara bakmaz, onları temize çıkarmaz. Ve elim bir azap vardır onlar için.”¹⁴⁴ Allah'ın ahdini çok basit dünyalık işler için harcayanların sonu bu ayette açıkça ifade edilmektedir. Kutub'a göre Yahudi ve Hıristiyanların bunca vefasız davranışına rağmen hâlâ kendilerini Allah'ın en sevgili kulları olarak görmeleri, kendilerini kandırmalarından başka bir şey değildir çünkü Allah, ahdini inkâr edenlerin ahirette yüzlerine dahi bakmayacağını, onlara artık rahmet kapılarını kapattığını net bir dille ifade etmektedir.¹⁴⁵

---

¹⁴³ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 2, s. 333.

¹⁴⁴ Âl-i İmran, 3/77.

¹⁴⁵ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 2, s. 333.

İKİNCİ BÖLÜM

EHL-İ KİTABIN PEYGAMBERLİK ANLAYIŞINA VE PEYGAMBERLERE KARŞI TUTUMLARINA YÖNELİK ELEŞTİRİLER

Peygamberlere iman İslam inancının temelinde yer almaktadır. İslam'a göre bütün peygamberler aynı davanın yolcuları ve bir zincirin halkaları gibi oldukları için iman noktasında hiçbirini diğerinden ayrı düşünülemez. Nasıl ki yalnızca bir halkanın kopması zincirin bütünlüğünü bozmaya yetiyorsa peygamberlerden herhangi birini inkâr da imana zayıf verir.¹⁴⁶

İslam inanç esasları altı ana unsurdan oluşmakla beraber, temelde üç esas üzerine bina edilmiştir. Bunlar Allah'a, peygamberlere ve ahiret gününe imandır. Daha sonra Allah'a ve peygambere iman olarak iki esasla ve son olarak da Allah'a iman olarak tek esasta özetlenmiştir fakat peygamberlere iman, Allah'a imanın yolu olarak kabul edildiğinden bu esas üzerinde özellikle durulmuştur.¹⁴⁷ Dolayısıyla peygamberlere inanmaksızın sahih bir imana ulaşmak mümkün değildir. Bu sebeple İslam bütün peygamberlere imanı emretmektedir. Müslümanlar Yahudilere ve Hıristiyanlara gönderilen peygamberler de olmak üzere bütün peygamberlere iman etmişlerdir fakat Ehl-i Kitap İslam Peygamberini reddederek imanlarındaki zayıflığı izhar etmiştir.¹⁴⁸

Seyyid Kutub da konuya aynı açıdan yaklaşmıştır. Ona göre, imanın en temel şartı Allah'a imandır. Peygamberlerden hiçbirini ayırmaksızın iman etmek Allah'a imanın bir gereğidir. Neticede Allah'a iman eden kişi O'ndan gelen her şeye iman etmekle yükümlüdür. Bu da Allah'ın gönderdiği elçilerin tümüne imanı gerektirir. Bununla birlikte kaynakları tek olan ilâhî kitapların hepsine iman da yine Allah'a imanın gereklerindedir. Bütün peygamberler gönderildikleri devrin şartlarına uygun olarak İslam esası üzere hareket etmişlerdir. Son olarak gönderilmiş olan Hz. Muhammed ise bütün beşeriyete pusula olacak ve kıyamete kadar hüküm sürecek İslamiyet'i tebliğle görevlendirilmiştir. Bu

---

¹⁴⁶ İlyas Çelebi, *İslam'ın İnanç Esasları*, 2. b., Ankara: İsam / İslam Araştırmaları Merkezi, 2017, ss. 126-27.

¹⁴⁷ Yusuf Şevki Yavuz, "Âmentü", *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, 1991, C. 3, s. 28.

¹⁴⁸ Çelebi, *İslam'ın İnanç Esasları*, s. 127.

sebeple daha önce gönderilmiş bütün din mensupları Hz. Muhammed'e ve onun getirdiği dine iman etmekle yükümlüdür.¹⁴⁹

İslam düşüncesinin en önemli esaslarından biri hiçbir peygamberi diğerinden ayırmadan hepsine iman etmektir. Yahudiler Hz. İsa ve Hz. Muhammed'e, Hıristiyanlar ise Hz. Muhammed'e iman konusunda zafiyet göstermişler; bir bakıma peygamberler arasında ayırım yapmışlardır. Allah Müslümanlardan onlara şu cevabı vermesini istemiştir: “Deyin ki biz, Allah’a, bize indirilmiş olana, İbrahim’e, İsmail’e, İshak’a, Yakub’a ve torunlarına indirilmiş olanlara, Musa’ya ve İsa’ya verilmiş olana, peygamberlere Rableri tarafından verilmiş olanlara iman ettik. Onlardan hiçbirini diğerlerinden ayırt etmeyeceğiz. Biz O’na teslim olmuşlarıdır.”¹⁵⁰ Kutub’a göre İslam’ı yeryüzünde evrensel bir din haline getiren öz budur. Bu esas ne taassuba ne de işkenceye mahal bırakmadan İslam’ı âlemşümül bir din olarak yeryüzünde hâkim kılan unsurdur çünkü özü sevgi ve sulh ile yoğrulmuştur. Ehl-i Kitap ise kendisini herkesten üstün kılan ve kendi dışında olanı ezmekle mükellef gibi davranmaktadır.¹⁵¹ Hâlbuki Kur’an böyle bir imanı asla kabul etmez ve Allah ve elçilerini ayırmak gibi bir dalalete müsamaha göstermez.¹⁵²

Seyyid Kutub’a göre peygamberler yalnızca insanların vicdanlarına hitap edip ibadetlerin nasıl yapılacağını bildirmek için gönderilmemiştir. Durum böyle olduğu takdirde onların görevi vaizlikten öteye geçmeyecekti. Şu halde din apaçık bir nizamın hayata hâkim kılınması demektir. Yani peygamberlerin görevi, hayatın her alanıyla ilgilidir. Ayıca bu görev kendi istekleri doğrultusunda verilen bir görev değildir ve kendi istekleri doğrultusunda tebliğde de bulunmamışlardır. O halde peygamberleri inkâr etmek aslında onları görevlendireni inkâr etmek demektir.¹⁵³

Kutub, Ehl-i Kitabın İslam’ı kabul etmeyişi onları peygamberlere bakış açısına bağlamaktadır çünkü Ehl-i Kitap, kendilerine yeterince peygamber gönderildiğini, artık ne bir peygambere ne de dine ihtiyacı olduklarını iddia etmektedir. Hz. Muhammed’in getirdiği din kendi kitaplarıyla aynı hususları ihtiva etse de kendilerinin buna ihtiyacı olmadığını iddia ederek kabule yanaşmamışlardır.¹⁵⁴ Ehl-i Kitap, kendilerine çokça peygamber gönderilmesiyle övünerek yeni gelen peygambere ihtiyaçları olmadığını iddia

---

¹⁴⁹ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 2, s. 162.

¹⁵⁰ Bakara, 2/136.

¹⁵¹ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 1, s. 250.

¹⁵² Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 4, s. 25.

¹⁵³ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 3, s. 302.

¹⁵⁴ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 1, s. 187.

etse de, bu aslında övünülecek bir durum değildir. Birbiri ardınca peygamberler gönderildiği doğrudur, fakat Kur'an-ı Kerim'de anlatıldığı üzere onların, peygamberlerine karşı tavırlarının nasıl olduğu da ortadadır. Hz. Musa'dan bıktırır derecede nefsanî isteklerde bulunup her fırsatta hak yoldan sapmaları, Hz. İsa'ya Ruhu'l-Kudüs ile desteklenmesine rağmen türlü eziyetler çektirip sonunda onu öldürmeleri ve bunlar arasındaki peygamberlere karşı takındıkları tavırlar, bize Ehl-i Kitabın peygamberlerine yaklaşımını göstermektedir. Bu durumu Kur'an'da "Demek ne vakit bir Peygamber size gönüllerinizin hoşlanmadığı bir şey getirirse kibirlenmek isteyeceksiniz de, kimini tekzip edip, kimini de öldüreceksiniz öyle mi?"¹⁵⁵ ayetiyle apaçık şekilde dile getirilmektedir.¹⁵⁶

Seyyid Kutub'a göre Ehl-i Kitabın Hz. Muhammed'e karşı takındıkları tavır da aynı bağlamda değerlendirilmelidir. O, Ehl-i Kitabın yaptığı yanlış ortaya koyup onları doğru yola çağırdığında, onlar gurur ve kibre kapılıp büyüklük taslayarak Hz. Muhammed'i inkâr etmişlerdir. Allah ise yukarıda belirtilen ayetle Ehl-i Kitabın gururlandıkları geçmişlerinin nasıl bir hüsrân olduğunu onlara yeniden hatırlatarak yaptıkları yanlış bir daha yinelemiştir.¹⁵⁷

Kutub, "Allah'ın ayetlerini inkâr edenler ve haksız yere peygamberleri öldürenler, insanlardan adaleti emredenleri öldürenler var ya işte onlara elem verici azabı müjdele"¹⁵⁸ ayetinden yola çıkarak Allah'ın peygamberini öldürenlerin azapla müjdelendiğinin altını çizmektedir. Ayrıca Kutub, peygamberlerin öldürülmesi bahsinde akla ilk gelenin Yahudiler olmakla birlikte, Hristiyanların da bu bağlamda hatırlanması gerektiğini belirtmektedir fakat ayette dikkati çeken bir başka husus vardır ve sadece peygamberleri değil, Allah'ın yolundan giden kişileri öldürenler de peygamberleri öldürenlerle aynı şekilde tehdit edilmektedir. Bundan kastedilen Allah'ın dini için çabalayan kişiye eziyet edenin, peygambere eziyet etmiş gibi olacağı gerçeğidir.¹⁵⁹

Allah'ın Ehl-i Kitabı, İslam'a çağırmasındaki temel hedeflerden biri de Ehl-i Kitabın, yaptıkları hatalara karşı, kendilerine uzun süredir bir peygamber gönderilmediği bahanesinin arkasına sığınmalarını engellemektir fakat Allah Ehl-i Kitaba da hitap eden bir peygamber gönderdiğinde onlar türlü bahaneler üreterek Hz. Muhammed'e inanmaktan

---

¹⁵⁵ Bakara, 2/87.

¹⁵⁶ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 1, s. 187.

¹⁵⁷ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 1, s. 187.

¹⁵⁸ Âl-i İmran, 3/21.

¹⁵⁹ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 2, s. 246.

kaçınmışlardır.¹⁶⁰ Oysa onlara cevaben Allah, “Ey Kitap Ehli, peygamberlerin arası kesildiğinde; ‘bize müjdecî ve uyarıcı gelmedi’ dersiniz diye size açıkça anlatacak peygamberimiz geldi”¹⁶¹ demektir.

Kutub’a göre Ehl-i Kitabın peygamberlere karşı tutumunda dikkatleri çeken bir başka husus ise, kendi dinlerini Hz. İbrahim’in dini olarak kabul etmeleridir. Yahudiler Hz. İbrahim’in bir Yahudi olduğunu, Hıristiyanlar ise kendi dinlerinden olduğunu iddia etmektedirler. Bu iddialarına dayanak olarak soylarının İbrahim’e dayandığı bilgisini referans alıyorsa, Hz. Muhammed’in soyu da İbrahim’e dayanmaktadır. Kutub bu noktada Allah’ın gerekli açıklamayı yaptığını dile getirmektedir: “Ey Ehl-i Kitap, İbrahim hakkında niçin münakaşa ediyorsunuz? Tevrat da İncil de şüphesiz ondan sonra indirilmiştir. Aklınız ermiyor mu?”¹⁶² Bu ayet Ehl-i Kitabın iddialarını boşa çıkarmaktadır. Asıl olan ise şudur: “İbrahim ne Yahudi ne Hıristiyan idi fakat o, Allah’ı bir tanıyan, gerçek bir Müslüman idi.”¹⁶³, “Doğrusu İbrahim’e yakın olanlar, ona uyanlar, şu peygamber ve ona iman edenlerdir. Ve Allah inananların dostudur.”¹⁶⁴ Ayete göre Hz. İbrahim yalnızca İslam dini üzeredir ve Müslümanlar da ona en yakın olanlardır. Öyleyse Yahudilerin de Hıristiyanların da iddiaları boş ve asılsızdır.¹⁶⁵

Kutub bütün bu iddiaların yanında Ehl-i Kitabın hepsinin aynı olmadığını da ifade etmektedir. Onların içinde de Allah’a ve peygamberlerine iman eden, gerektiğinde Müslüman saflarına katılıp İslam’ın muhafızlığını yapanlar bulunmaktadır. Hatta Ehl-i Kitaptan bazıları, insanlara İslam’ın emirlerini anlatıp, emr-i bi’l-maruf nehy-i ani’l-münker ile meşgul olmuşlardır. Bu kişiler ise Hz. Muhammed’in davetine karşı çıkmayıp İslam’la şereflenmiş ve onun emirlerine sırt çevirmemişlerdir.¹⁶⁶

Sonuç olarak Seyyid Kutub’a göre Allah, kendisine ve peygamberlerine karşı savaşanların, yeryüzünde bozgunculuk çıkarmak için uğraşanların cezasının öldürülmek, asılmak, el ve ayaklarının çapraz kesilmesi veya sürgün olduğunu belirtmektedir. Ardından bunun yalnız bu dünyadaki cezaları olduğunu, kendilerine verilecek asıl cezanın ahirette olacağını vurgulamaktadır.¹⁶⁷ Buna karşılık Allah’ı, peygamberini ve müminleri dost

---

¹⁶⁰ Kutub, *Fî Zilâli’l-Kur’an*, C. 4, s. 189.

¹⁶¹ Maide, 5/19.

¹⁶² Âl-i İmran, 3/65.

¹⁶³ Âl-i İmran, 3/67.

¹⁶⁴ Âl-i İmran, 3/68.

¹⁶⁵ Kutub, *Fî Zilâli’l-Kur’an*, C. 2, ss. 313-14.

¹⁶⁶ Kutub, *Fî Zilâli’l-Kur’an*, C. 2, s. 398.

¹⁶⁷ Kutub, *Fî Zilâli’l-Kur’an*, C. 4, s. 214.

edinenlerin ise galip geleceği ve her zaman Allah'ın onların yanlarında olacağı müjdesi verilmektedir.¹⁶⁸

1) Ehl-i Kitabın Hz. Musa'ya Karşı Tutumlarına Yönelik Eleştiriler

Hz. Musa İsrailoğulları'na gönderilmiş peygamberlerden birisidir. Kendisine Tevrat (Tora) verilmiştir ve Kur'an'da en çok adı geçen peygamberdir. Kur'an-ı Kerim'de Hz. Musa'nın doğumu, Firavun'un sarayına gelişi, Medyen'e gidişi, peygamberliği, Firavun ile yaşadıkları, İsrailoğulları'nı Mısır'dan çıkarışı, çölde geçen süre, mucizeleri gibi pek çok konudan bahsedilmektedir. Hz. Musa ile ilgili Kur'an'da verilen bilgilerle Tevrat'ta verilen bilgiler büyük oranda birbiriyle uyuşmaktadır.¹⁶⁹

Hz. Musa Yahudiler için olduğu gibi Hıristiyanlar ve Müslümanlar için de oldukça büyük öneme sahip bir peygamberdir. Hz. Musa İsrailoğulları'nı Firavun'un zulmünden kurtarması sebebiyle karizmatik bir lider,¹⁷⁰ kendisine verilmiş olan tebliğ vazifesini yerine getirmek için mücadele ettiği problemler sebebiyle de ulü'l-azm peygamberler arasında kabul edilmektedir.¹⁷¹ Ayrıca Tevrat'a göre Musa, Mısır'da Firavunun sarayında bulunduğu süreç içerisinde aristokratlara ait eğitim almanın yanı sıra, dönemin en bilgin halkı olan Mısırlılara ait bütün ilimleri de öğrendiği beyan edilmektedir.¹⁷²

Hz. Musa'nın hayatına dair Kur'an-ı Kerim'de ve Tevrat'ta detaylı bilgi verilmektedir fakat bu başlık altında Ehl-i Kitabın Hz. Musa'ya bakışı ele alınacağı için, onun peygamberliğine kadar olan hayatı hakkında bilgi verilmeyecektir.¹⁷³

Tevrat'a göre Hz. Musa kırk yaşında, kavga eden iki kişiyi ayırmaya çalışırken Mısırlı bir adamın ölümüne sebep olmuş ve ardından Medyen'e kaçmıştır. Burada Medyenli bir kâhinin kızıyla evlenmiş ve iki çocuğu dünyaya gelmiştir. Kayınpederinin hayvanlarına çobanlık yapan Musa Medyen'deki ikametinin üstünden kırk yıl geçtikten

¹⁶⁸ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 4, s. 279.

¹⁶⁹ Ömer Faruk Harman, "Mûsâ", *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, 2006, C. 31, ss. 207-13; Mürüvvet Çetin, *Tevrat ve Kur'an-ı Kerim'e Göre Hz. Musa Kıssası Kıyaslaması*, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi, 2015.

¹⁷⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. Varol Öztürk, *Eski Ahit ve Kur'an Bağlamında Karizmatik Bir Lider Olarak Hz. Musa*, (Yüksek Lisans Tezi), Samsun: On Dokuz Mayıs Üniversitesi, 2010.

¹⁷¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Muhammed Aruçi, "Ülü'l-azm", *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, 2012, C. 42, ss. 294-95.

¹⁷² Resullerin İşleri 7:22.

¹⁷³ Ayrıntılı bilgi için bkz. Harman, "Mûsâ", ss. 207-13; Sedat Arslan, *Hz. Musa İle İlgili Bilgilerin Tesbiti ve Değerlendirilmesi*, (Yüksek Lisans Tezi), Elazığ: Fırat Üniversitesi, 2013; Öztürk, *Eski Ahit ve Kur'an Bağlamında Karizmatik Bir Lider Olarak Hz. Musa*.

sonra, Tanrı'nın Meleği tarafından kendisine Peygamber olduğu bildirilmiş ve İsrailoğulları'nı Firavunun zulmünden kurtarmak için Mısır'dan çıkarmakla görevlendirilmiştir.¹⁷⁴

Musa yanında yardımcısı olarak Harun ile birlikte Firavun'a gitmiş ve İsrailoğulları'nı kendisiyle göndermesini istemiştir fakat Firavun bunu kabul etmemiştir. Musa tekrar tekrar Firavun'dan istekte bulursa da, Firavun inadından vazgeçmemiştir. Allah Musa'yı Firavun'a karşı mucizelerle desteklemiş, fakat mucizeler karşısındaki aczine rağmen Firavun, inadından vazgeçmemiştir. Bunun üzerine Allah Mısır halkına on farklı musibet vermiştir. Firavun her musibet esnasında İsrailoğulları'nı salıvermeyi kabul etse de, musibet bittiğinde sözünden caymış ve İsrailoğulları'nın çalışma şartlarını ağırlaştırarak onlara karşı zulmünün şiddetini artırmıştır. Nihayet son musibet olan her evde ilk doğanın ölümü cezasına, bir de Mısır halkının baskısı eklenince Firavun, İsrailoğulları'nı serbest bırakmak zorunda kalmıştır.¹⁷⁵

Mısır'dan çıkışla birlikte Hz. Musa'nın İsrailoğulları'yla olan imtihanı başlamıştır. İsrailoğulları çölde kendilerine vaat edilen topraklara gitmek için çıktıkları yolda, karşılaştıkları her zorlukta Mısır'a geri dönmek istemişlerdir. Bu süreçte Hz. Musa bu kavim için çeşitli mucizeler göstermiştir. Tatlı su mucizesi, İsrailoğulları'nın yemesi için gökten bildircin eti ve helva (Men ve Selva) indirilmesi, Musa'nın asasını vurduğu taştan su fişkırması bu mucizelerden birkaçıdır.¹⁷⁶

Çölde tutulan kırk günlük orucun ardından Musa, on emrin yazılı olduğu levhaları almak için Tanrı'yla görüşmeye gittiğinde kavmi bir buzağı edinmiş ve ona tapınmaya başlamıştır.¹⁷⁷ Bu sebeple Hz. Musa'nın gazabıyla karşılaşan İsrailoğulları yaptıkları hatadan pişmanlık duyup Rablerinden ve peygamberlerinden af dileseler de, kendilerine vaat edilen Kenan şehrine geldiklerinde oraya girmemek için Musa'ya yine karşı gelmişlerdir. Bunun üzerine kırk yıl çölde gezinmeye mahkûm edilen halk Yuşa Peygamberin vesilesiyle affedilmiş ve Kutsal topraklara yerleşebilmiştir. Musa ise yüz yirmi yaşında vefat etmiştir.¹⁷⁸ Buraya kadar verilen bilgiler hususunda genel olarak Kur'an ve Tevrat örtüşmektedir. Bundan sonraki kısımda Seyyid Kutub'un, Hz. Musa ve İsrailoğulları arasında geçen bu olayları nasıl yorumladığı üzerinde durulacaktır.

---

¹⁷⁴ Çıkış 2:11-15, Resullerin İşleri 7:23-28, 30

¹⁷⁵ Harman, "Mûsâ", ss. 207-13.

¹⁷⁶ Harman, "Mûsâ", ss. 207-13.

¹⁷⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. Kadir Albayrak, "İsraioğulları'nın 'Altın Buzağı'sı ve 'Kızıl İnek'i", *Bilimname Dergisi*, S. 2 (2004), s. 13.

¹⁷⁸ Çıkış 34:1-29; Sayılar 10:1-28.

Kutub'a göre, İsrailoğulları'nın şımarık ve sapkın tavırlarını en etkili şekilde tecrübe eden peygamberlerden biri de şüphesiz Hz. Musa'dır. Bundan dolayı Allah Kuran'da birçok yerde Medine döneminde yaşayan Yahudilere, Musa zamanında İsrailoğulları'na verdiği nimetleri ve onların Allah'ın bu lütfuna rağmen her defasında nasıl yoldan çıktıklarını hatırlatmıştır. Firavun'un tasallutundan kurtulup vaat edilmiş topraklara gidişlerini, yolda bir bulutun daima onları gölgelemesini, ikram olarak kırk gün kudret helvası ve bildircin etiyle onları beslemesini ve daha birçok nimet Kuran'da Yahudilere yeniden hatırlatılmıştır. İsrailoğulları'nın Allah'ın onlara bahsettiği bunca nimete karşılık nasıl hak yoldan saptıkları, ilk fırsatta başka ilahlar edindikleri, Allah'la yaptıkları ahde sadık kalmadıkları ve bitmeyen nefsanî arzuları yine Kur'an-ı Kerim'de Yahudilere dair anlatılanlar arasındadır. Kutub'a göre Allah'ın Kur'an-ı Kerim'de İsrailoğulları'na bu kadar yer vermesinin asıl sebebi Müslümanları, Yahudilerin düştüğü duruma düşmeleri konusunda uyaraktır.¹⁷⁹

Daha önce de belirtildiği üzere, Kutub'a göre Yahudilerin bu davranışlarının sebebi, Yahudilerin tarih boyunca sürdürdüğü katı tabiatlarıdır. Onlar katılaşmış hisleri, fikirleri, nefsanî arzuları ve güvenilmez duruşlarından asla taviz vermemişlerdir.¹⁸⁰ Kutub'a göre Yahudiler, her fırsatta peygamberlerine eziyet etmeyi, meziyet haline getirmiş bir topluluktur. Bu durumu Allah Hz. Musa'nın dilinden şöyle aktarmaktadır:¹⁸¹ "Hani Musa kavmine demişti ki: 'Ey kavmim, niçin bana eziyet verirsiniz? Hâlbuki benim size gönderilmiş Allah'ın Resulü olduğumu biliyorsunuz.' Fakat onlar yoldan sapınca Allah da onların kalbini saptırmıştı."¹⁸²

Seyyid Kutub'un bakış açısını daha iyi anlayabilmek açısından İsrailoğulları'nın Hz. Musa'ya karşı tavırları ve menfî isteklerine örnek olacak birkaç olayı detaylı olarak ele almak faydalı olacaktır.

Allah İsrailoğulları'yla Tûru Sînâ'da ahitleşmiş ve onlardan bazı konularda söz almıştır. İsrailoğulları ise Allah ile yaptıkları ahde sadık kalmamış Allah'ın yolundan sapmışlardır. Hz. Musa'ya karşı menfî tavırlar sergilemiş ve peygamberlerine eziyet etmişlerdir. Bu sebeple Allah onlara vaat ettiği şeylerden dönmüştür. Allah'ın İsrailoğulları'na vaadi, onları âlemlere tercih etmesidir. Kutub, Allah'ın İsrailoğulları'nı

---

¹⁷⁹ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 1, s. 135.

¹⁸⁰ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 1, s. 149.

¹⁸¹ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 14, s. 438.

¹⁸² Saff, 61/5.

âlemlere tercih etmesini, Allah'ın hilafet vazifesini onlara kayıtlı kılması olarak açıklamaktadır. İsrailoğulları'nın ilâhî emirleri çiğnemesi, peygamberlerine isyan etmeleri, ahde vefasızlık edip nimeti inkâr etmeleri, onlardan bu vazifenin alınmasına sebep olmuştur. Bundan dolayı Allah onlara yüz çevirmiş ve onları hesapların teke tek sorulacağı günle tehdit etmiştir. Buna göre o gün kimse kimseye yardım edemeyecek, onlar için şefaahat kabul edilmeyecek, fidye alınmayacak ve atalarının hilafetle vazifelendirilmiş olması da onlara hiçbir avantaj sağlamayacaktır.¹⁸³

Yahudilerin Hz. Musa'ya başkaldırısının bir diğer örneği ise Kudüs'e giriş esnasında ayak diremeleridir. Hz. Musa önderliğinde günlerce yaptıkları yolculuğun ardından İsrailoğulları vaat edilen topraklara ulaştıklarında buraya girmeme konusunda ayak diremişler ve Hz. Musa'dan birtakım isteklerde bulunmuşlardır: "Ey Musa, şüphesiz ki orada zâlim bir kavim vardır. Onlar çıkmadıkça biz asla oraya girmeyiz. Sen ve Rabb'in gidin ve dövüşün. Biz burada oturuyoruz."¹⁸⁴ Seyyid Kutub'a göre Hz. Musa onların bu tavırlarına daha fazla dayanamayıp Allah'tan, kendisiyle onların yollarını ayırmasını dilemiş ve Musa orada İsrailoğulları'yla olan serüvenini sona erdirmiştir.¹⁸⁵ İsrailoğulları ise bu taşkınlıkları yüzünden Allah tarafından fırtınanın ortasında bırakılmış ve her biri ayrı bir yere dağılmıştır. Allah Yahudileri kırk yıl dolaşsınlar ve akıllarını başlarına toplasınlar diye Tih sahrasına geri döndürülmüşlerdir. Uzun bir müddet sonra, Yahudilerin içlerinden, onların yaptığı hatanın farkına varan Yuşa gelip Yahudileri uyarmıştır. Yahudiler Allah'tan af dileyip vaat edilmiş topraklara geri dönene kadar bu sürgün hali devam etmiştir.

Seyyid Kutub İsrailoğulları'nın, kendileri için her şeyi göze alan peygamberlerine karşı bu tavrını, ileride havariler bahsinde de zikredileceği üzere, Hz. Muhammed'e karşı ahabının takındığı tavırla karşılaştırmaktadır. Hz. Muhammed'in ahabı, peygamberlerine itaat etmesiyle ve her koşulda yanında olmasıyla vasıflanmışken, Yahudiler, Hz. Musa'nın getirdiği her şeyi sorgulayarak koşulsuz itaati asla gerçekleştirememişlerdir. Bu sebeple Müslümanlar itaatsizlik konusunda uyarılacakları zaman Allah onlara Yahudi topluluğunu örnek göstermiştir: "Yoksa daha önce Musa'ya sorulduğu gibi siz de peygamberinizi sorguya mı çekmek istersiniz?"¹⁸⁶ Kutub'a göre yalnızca bu ayet bile Yahudi topluluğunun peygamberlerine karşı çirkin tutumlarını ortaya koymaya yetmektedir çünkü kendilerine

---

¹⁸³ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 1, s. 145.

¹⁸⁴ Maide, 5/22-24.

¹⁸⁵ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 4, s. 197.

¹⁸⁶ Bakara, 2/108.

bahşedilen onlarca nimete rağmen iyi olana değil, kötü olana örnek gösterilen bir millet olmuşlardır.¹⁸⁷

2) Hz. İsa'nın Peygamberliği Hususunda Eleştiriler

İslam inancına göre Hz. İsa İsrailoğulları'na gönderilmiş bir peygamberdir. Kendisine İncil kitabı verilmiştir. Hz. İsa'ya inanalar onun vefatından sonra zamanla Hıristiyan adını almışlardır. Hz. İsa, doğumu, ölümü, yaşayışı, peygamberliği ve Hıristiyanlar tarafından ilah olarak kabul edilişi sebebiyle Kur'an-ı Kerim'de kendisinden çokça bahsedilmiştir.¹⁸⁸ Hz. İsa'nın, Allah'ın İsrailoğulları'na gönderdiği bir peygamber olduğu inancı Hıristiyanlar tarafından zamanla değiştirilmiş ve İsa'ya ilahlık vasfı yüklenmiştir. İsa'nın ulûhiyeti konusu tarih boyunca Hıristiyan gruplar arasında tartışmalara sebep olmuştur. Sonuç olarak aksini iddia eden gruplar olmakla birlikte İsa'nın ulûhiyeti İznik Konsili'nde resmi olarak kabul edilmiştir fakat Kur'an-ı Kerim'de bu durum reddedilerek Hz. İsa'nın Allah'ın görevlendirdiği bir elçi ve kul olduğu bilgisi sıklıkla vurgulanmıştır. Bundan dolayı Müslüman âlimler bu konuda Hıristiyan inancına çeşitli reddiyeler kaleme almışlardır.¹⁸⁹

İlahlık mertebesine yükseltilen İsa ve ona dair meseleler, doğal olarak, Hıristiyan ilahiyatında önemli bir yer kaplamaktadır. Bu noktada Hıristiyanlık dininin temelini İsa üzerine kurulmuş olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Hıristiyanlık tarihi boyunca en büyük dinî tartışmalar İsa'nın kimliği, tabiatı ve mesajları üzerine yapılmıştır. Hıristiyan literatüründe Hz. İsa'nın hayatına dair bilgiler genel olarak onun doğumuna ve peygamberliğinden sonraki döneme aittir. İsa ve hayatına dair başka kaynaklarda çok az bilgi bulunmaktadır.¹⁹⁰

İncillerden edinilen bilgilere göre İsa'nın peygamberliği otuz yaşında iken, Hz. Yahya'nın onu vaftiz etmesinin ardından, Ruhü'l-Kudüs tarafından çöle götürülerek kırk gün oruç tutmasıyla başlamaktadır. İsa'nın peygamberliği süresince hastaları iyileştirdiği, ölüleri dirilttiği, beş bin kişiyi doyurması gibi çeşitli mucizeler gösterdiği bilinmektedir. Peygamberlik hayatı boyunca dini tebliğ etmek için çaba sarf eden Hz. İsa, halkın üzerinde

¹⁸⁷ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 1, ss. 217-18.

¹⁸⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. Kaya, *Kur'an'a Göre Ehli Kitap ve İslam*, ss. 179-182.

¹⁸⁹ Fahreddin Râzî, *Hıristiyanlığın Reddine Yönelik Tartışmalar*, çev. Hidayet Işık, İstanbul: İz Yayıncılık, 2006, ss. 67-69.

¹⁹⁰ Ömer Faruk Harman, "İsa", *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, 2000, C. 22, ss. 465-72.

büyük etkiler bırakmaya başladığında, çeşitli hilelerle çarpmıha gerilmesine hükmedilir. Aynı zamanda İsa'nın yoldaşları olarak kabul edilen on iki havarisinden Yehuda'nın İsa'ya ihanet ederek onu ele verdiği ve daha sonra bundan pişmanlık duyarak intihar ettiği de İncillerde yazılıdır.¹⁹¹ Hz. İsa'nın vefatının ardından Hıristiyanların İsa'yı ilah olarak kabul etmesi ve getirdiği ilâhî kitap olan İncil'de değişiklikler yapılması konuları çalışmamızın ilgili bölümlerinde detaylı şekilde ele alındığı için burada yeniden yer verilmeyecektir.

Kutub'a göre Hz. İsa'nın peygamberliği İsrailoğulları'na has bir peygamberliktir. Onun getirdiği din İsrailoğulları'nın hayatını tanzim etmek için gönderilmiştir. Sadece İncil değil, Tevrat da İsrailoğulları'na has bir kitaptır. Tevrat bir hüküm kitabıyken İncil daha çok manevi açıdan beşer ruhunu ihya etmek için Tevrat'a ilave olarak gönderilmiştir.¹⁹² Allah Yahudilere gönderdiği Tevrat'ı aynı zamanda Hıristiyanlar için de geçerli kılmış, yalnızca bazı hükümleri değiştirmiştir. Bunlar, vaktiyle İsrailoğulları'nın taşkınlıkları sebebiyle Allah'ın onlara ceza olarak yasakladığı bazı hükümlerdir ve Allah yine kendi isteği doğrultusunda İsrailoğulları'na merhamet ederek onların sorumluluğunu Hıristiyanlar üzerinden kaldırmıştır.¹⁹³

Kutub'a göre dinin gayesi sadece ahlâkı güzelleştirip vicdan şuurunu uyandırmak gönüllere hitap etmekle sınırlı değildir. Din Allah'ın insanoğlu için planladığı bir hayat programıdır. İman akidesinin ibadet, ahlâk ve hayat nizamını sağlayan kanunlardan ayrı olması düşünülemez. Dinin bunlardan birinde bile dahil olmadığı takdirde, Allah'ın murâd ettiği din anlayışı gerçekleşmemiş demektir. Hıristiyanların düştüğü durum tam olarak budur. Tarihi sebepler, farklı toplulukların yanlış inançlara meyletmeleri veya belli bir süre için gönderilmiş bu dinin evrensel bir din haline getirilme çabası gibi sebepler neticesinde Hıristiyanlık sadece gönüllere hapsolmuş, hayat nizamının herhangi bir bölümünde kendisine yer bulamayan bir din haline getirilmiştir.¹⁹⁴

Hz. İsa doğumundan ölümüne mucizeler manzumesi bir peygamber olmuştur. Onun babasız olarak dünyaya getirilmesi, peygamberlik hayatında ölüleri diriltme, hastalıklıların iyileştirme gibi mucizeler göstermesi, kimsenin bilgisine sahip olamayacağı, kendisinin de normal şartlarda bilmesi mümkün olmayan şeyler hakkında bilgi sahibi kılınması ve ölümü, Hz. İsa'nın Hıristiyanlar tarafından olağanüstü bir varlık olarak görülmesinde etkili

---

¹⁹¹ Harman, "İsa", ss. 465-72.

¹⁹² Kutub, *Fî Zilâli 'l-Kur'an*, C. 2, s. 288.

¹⁹³ Kutub, *Fî Zilâli 'l-Kur'an*, C. 2, ss. 289-90.

¹⁹⁴ Kutub, *Fî Zilâli 'l-Kur'an*, C. 2, s. 290.

olmuştur. Kur'an-ı Kerim'de bu konular anlatılırken Hz. İsa'nın mucizeler göstermesinin, İsa'nın değil, Allah'ın dilemesiyle olduğu üzerinde özellikle durulmakta ve konuyla ilgili bölümlerin sonunda muhakkak "Allah'ın izni ile" ifadesi kullanılmaktadır.¹⁹⁵ Aynı zamanda bu konudaki gerçekleri anlatırken Hz. İsa'nın ağzından anlatmaya da özen gösterilmektedir: "Size Rabbinizden bir ayet getirdim. Artık Allah'tan korkun ve bana itaat edin. Şüphe yok ki Allah benim de Rabdim, sizin de Rabbinizdir. Öyleyse O'na kulluk edin. İşte doğru yol budur."¹⁹⁶ Dolayısıyla Hz. İsa kendisine atfedilen suçları, tanrı kabul edilmesini ve bu sebeple olağanüstü mucizeler gösterdiğini yalanlayarak kendisinin de onların da ilahının tek bir ilah olduğunu vurgulamaktadır. Zaten bütün dinlerin ortak nizamı budur. Kutub'un deyimiyle bu nizamın dışına çıkmış olanlar, doğru yoldan çıkmış, sapkın nizamlardır.¹⁹⁷

Hz. İsa'nın hayatı her ne kadar mucizelerle dolu olsa da İsrailoğulları onun bu mucizelerinden ders alarak Allah'ın peygamberinin yanında olmak yerine, ona eziyet edip, kendisini getirdiği hakikati tebliğ yolundan döndürmeye çalışmışlardır. Hz. İsa'ya eziyet etme konusunda en sert davrananların Yahudiler olduğu hem Kur'an-ı Kerim'den hem de Hıristiyanlık tarihinden açık bir şekilde anlaşılmaktadır.

Fî Zilâl'deki anlatımına göre; Yahudilerin Hz. İsa'ya yaptıkları eziyetler o daha doğmadan, anne karnındayken Hz. Meryem'e attıkları iftiralarla başlamıştır. Onlar tertemiz Hz. Meryem'e iffeti konusunda iftiralar atmışlardır. Hayatı boyunca Hz. İsa'yı yalancılık ve sihirbazlıkla suçlamış, İsa'ya karşı Roma valisini kışkırtarak, Allah'ın peygamberinin halk arasında huzursuzluk ve ayrılığa sebebiyet verdiğini iddia ederek, onun cezasını kendi elleriyle vermeleri konusunda valiyi ikna etmişlerdir. Neticede Hz. İsa'ya acımasızca eziyet ederek onu öldürdüklerini zannetmişlerdir.¹⁹⁸ Burada geçen "zannetmişlerdir" ifadesinin sebebi, Hz. İsa'nın ölümünün müteşabih bir mesele olmasından dolayıdır çünkü ayette 'o öldürülmemiş ancak Allah katına yükseltilmiştir' diye bildirilmektedir. Kutub'a göre bu konu mugayyebattan olduğu için üzerinde tartışmak anlamsız olacaktır. Dolayısıyla bugüne değin tartışanlar da bir sonuca varamamışlardır ve varamayacaktır.¹⁹⁹

---

¹⁹⁵ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 2, s. 288.

¹⁹⁶ Âl-i İmran, 3/51.

¹⁹⁷ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 2, s. 292.

¹⁹⁸ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 2, s. 296.

¹⁹⁹ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 2, s. 297.

Ehl-i Kitabın Hz. İsa'ya karşı nasıl bir tavır takınıldığı konusunda *Fî Zilâl*'den birkaç örnek vermek konunun anlaşılması açısından faydalı olacaktır. Hz. İsa'nın doğumundaki esrarın Yahudi halkı tarafından algılanamamış olduğu daha önce ifade edilmişti. Bu esrar sebebiyle Yahudiler günahsız Hz. Meryem'e ve nişanlısına iftira atmışlardır. Aylarca kaçarak yaşamak zorunda kalan Hz. Meryem ve Marangoz Yusuf, Hz. İsa'nın doğumuyla beraber gösterdiği mucizelere rağmen baskılara maruz kalmaya devam etmişlerdir. Kur'an-ı Kerim'de bu durum "Hakikat Allah'ın katında İsa'nın durumu Âdem'in durumu gibidir"²⁰⁰ ayetiyle açıklanmaktadır. Allah, Hz. İsa'nın babasız bir şekilde dünyaya gelmesini kabullenemeyenlere cevabını açıkça bildirmiştir çünkü Hz. Âdem'i, annesi ve babası olmadığı hâlde bir toprak parçasından yaratan Allah için, Hz. İsa'yı babası olmaksızın, bir anneden dünyaya getirmek daha kolay olacaktır. Seyyid Kutub'a göre ayetin dikkatleri çekmek istediği husus, ortada hiçbir ebeveyni olmayan Âdem'in yaratılışına şaşmayan Yahudilerin, babasız dünyaya gelen Hz. İsa'nın yaratılışına şaşkınlıkları ve bundaki anlamsız tavidir.²⁰¹

Bir başka husus ise Hz. İsa'nın ölümü meselesidir. Hz. İsa'nın ölümü de doğumu gibi tartışma konusu olmuş ve günümüzde dahi tartışılmaya devam edilmektedir. Bu konuda farklı görüşler ileri sürülmektedir. Yahudiler İsa'yı öldürdüklerini iddia ederken, Hıristiyanlar ise onun öldüğünü fakat ölümünden üç gün sonra tekrar dünyaya döndüğünü iddia etmektedirler fakat burada dikkatleri çeken husus, tarih sayfalarında ne İsa'nın doğumu ne de ölümü hakkında kesin bir bilginin bulunmamasıdır. Bu noktada kanonik sayılan dört İncil'de bile birbiriyle çelişen görüşler olduğu görülmektedir.²⁰² Seyyid Kutub, İncillerin güvenilirliğini de sorgulamakta ve İncillerde Hz. İsa'nın nasıl öldüğünün, defin işlemlerinin nasıl yapıldığının anlatılıyor olmasının bu bilgilerin Hz. İsa'ya ait olmadığını en büyük kanıtı olacağını iddia etmektedir. Tarihî verilerde İsa'nın yeniden dirildiğine dair bir bilginin olmayışı, İncillerde İsa'nın ölümüne yönelik verilmiş olan bilgilerin kat'i bilgiler olmadığını açıkça ortaya koymaktadır.²⁰³

Kutub, kabul görmüş bu dört İncil'e birçok konuda muhalefet eden başka bir İncil daha olduğundan bahsetmektedir. Bu İncil her ne kadar Hıristiyanlar tarafından kabul görmüyor olsa da, Hz. İsa'nın ölümü ve daha birçok konu hakkında verdiği bilgiler

---

²⁰⁰ Âl-i İmran, 3/59.

²⁰¹ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 2, s. 300.

²⁰² Detaylı bilgi için bkz. Şaban Kuzgun, *Dört İncil Farklılıkları ve Çelişkileri*, 2. b., İstanbul: Fazilet Neşriyat, 2008.

²⁰³ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 4, ss. 36-37.

açısından Kur'an-ı Kerim ile örtüşmektedir. Barnaba İncili olarak bilinen bu İncil'de Hz. İsa'nın vefatıyla ilgili verilen bilgiler oldukça ilgi çekicidir. Bu İncil'e göre Yahudilerin çarmıha gererek öldürdükleri kişi Hz. İsa değildir. Allah çarmıha gerilmeden önce İsa'yı, melekleri yardımıyla katına yükseltmiştir. Allah, Hz. İsa'nın yerine ise İsa'yı ele veren havarisi Yehuda'yı İsa görünümüne büründürmüş ve oradakiler de onun İsa olduğuna emin olmuştur. İncil'deki anlatıma göre, o esnada İsa zannedilen Yehuda, âlimlerinin nerede olduğunu sormuş ve oradakiler ise hayretle "Bizim âlimimiz sensin, yoksa bizi unuttun mu?" diyerek şaşkınlıklarını ifade etmişlerdir. Barnaba taraftarları Yehuda'nın bu sorusunu onun İsa olmadığına kanıt olarak kabul etmişlerdir. Kutub'a göre burada asıl dikkati çeken husus Kur'an-ı Kerim'deki "Oysa onu öldürmediler, asmadılar da ancak onlara öyle göründü... Bilakis Allah onu kendi katına yükseltmiştir"²⁰⁴ ayetinin bu kıssayı destekliyor olmasıdır. Bu konuda Allah, Kur'an-ı Kerim'de çok fazla bilgi vermemiş olsa da Hz. İsa'nın değil, onun yerine başkasının öldüğünü açıkça belirtmiştir.²⁰⁵

Hız. İsa'nın mucize olan sadece doğumu ve ölümü değildir. Allah onu, hayatı boyunca vazifesini desteklemek ve Yahudilerin katılaştığı kalplerini yumuşatmak için türlü mucizelerle desteklemiştir. Doğumundan hemen sonra, henüz bebek olmasına rağmen annesine atılan iftirayı mucizevi bir şekilde konuşarak açıklığa kavuşturmuş ve annesini temize çıkarmıştır. Gençlik çağına geldiğinde Allah Cebrail vasıtasıyla onun her sözünü teyit etmiş ve onu Yahudiler karşısında zor durumda kalmaktan kurtarmıştır. Ona yazmayı öğretmiş, meselelerin derinini görerek farklı açılardan ele alma kabiliyeti vermiştir. O'nu İncil ile müjdelemiştir. Hız. İsa Allah'ın izniyle çamurdan yaptığı kuşa üfleyerek can vermiş, ölü bir insanı yine Allah'ın izniyle diriltmiştir. Bunlar ve daha birçok mucize karşısında Yahudiler artık İsa'yı yalanlayamayacak duruma gelmişlerdir fakat menfaatleri, çıkarları, kibirleri ve gururları İsa'nın getirdiğine iman etmeye engel olmuştur. Öyle ki bu kinleri yüzünden haksız yere Allah'ın elçisini öldürmeye kalkışmışlardır fakat Allah kulunu onların zulmünden kurtararak onu yanına almış, katına yükseltmiş ve elçisine zarar vermelerine engel olmuştur. Kutub'a göre Allah'ın bunca mucizeyi Hız. İsa'ya bahşetmesinin sebebi, bu mucizeleri peygamberinin davasına alamet kılmak ve tebliğ vazifesinde onu desteklemektir fakat Ehl-i Kitap bu mucizeleri kendi sapıklıklarına delil

---

²⁰⁴ Nisa, 4/157-158.

²⁰⁵ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 4, ss. 36-38.

olarak kullanmışlardır. Onlardan bazıları gösterdiği mucizeler sebebiyle Hz. İsa'yı tamamen inkâr etmiş kimisi ise iyice yücelterek ilahlaştırmıştır.²⁰⁶

Hız. İsa'nın yaşadığı sıkıntılar sadece hayatta olduğu dönemle sınırlı kalmamıştır. İsrailoğulları onun ardından dinin aslını değiştirmiş, teslis, ruhbanlık gibi birçok şeyi bu dine dâhil etmişlerdir. Hıristiyanlar, "Hz. İsa tanrı olduğunu kendisi söylemiştir." diyerek kendi günahlarını Allah'ın peygamberine yüklemeye çalışmışlardır. Allah, bu sebeple, ahirette Hz. İsa'yı sorguya çekeceğini ayetinde bildirmektedir. Kutub'a göre Hz. İsa, Ehl-i Kitabın rezilliklerinin utancını dünyada çektiği yetmiyormuş gibi ahirette de bu utançla karşı karşıya gelecektir.²⁰⁷

Seyyid Kutub'un dikkat çektiği bir başka husus ise, Kur'an-ı Kerim'deki, Ehl-i Kitaptan herkesin ölmeden önce İsa'ya iman edeceğini bildiren ayettir.²⁰⁸ Kutub'a göre ayet iki şekilde ele alınabilir. Birincisi; ayetteki zamirin Hz. İsa olduğu görüşüdür. Yani ayet, "Ehl-i Kitaptan hiç kimse yoktur ki, ölmeden önce Hz. İsa'ya iman etmiş olmasın" diye okunur. Bu durumda ayet Hz. İsa'nın tekrar yeryüzüne döneceğine ve Ehl-i Kitaptan herkesin İsa'ya iman edeceğine delil sayılabilir. Diğer bir görüş ise zamir olarak Ehl-i Kitabın alınmasıyla cümlenin telaffuz edilmesidir. Yani; "Ehl-i Kitaptan hiç kimse yoktur ki ölümlerinden önce Hz. İsa'ya inanmasın." Bu çeviriye göre ise Ehl-i Kitabın hepsi, son nefeslerinde dahi olsa mutlaka Hz. İsa'ya iman edecek ve öyle can verecektir. Seyyid Kutub'a göre doğru görüş ikincisidir. Yani, Ehl-i Kitap hatalarının farkına varıp eninde sonunda Hz. İsa'ya iman edecektir fakat her şey için çok geç olacaktır. Kutub bu görüşüne Übeyy kıraatinde, ayetteki zamirin cemi olarak kullanılmasını delil olarak göstermiştir.²⁰⁹ Dolayısıyla ayet şu şekilde tercüme edilmelidir: Hz. İsa'yı türlü eziyetlerle öldürdüklerini iddia eden Yahudiler, gün gelip can boğaza dayandığında, o eziyet ettikleri, öldürdüklerini düşündükleri şahsa iman etmeden ölmeyeceklerdir.²¹⁰

Kutub'un bu konuda işaret ettiği bir başka husus ise Ehl-i Kitabın peygamberlerine karşı tutumlarında ferdi olmaktan ziyade toplu olarak hareket etmeleridir. Eğer bir millet şer karşısında birlik olursa o şerri def etmek çok daha kolay olacaktır fakat hak karşısında zulüm adına birleşildiği takdirde, şer o milletin damgası haline gelecektir. Kutub'un

²⁰⁶ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 4, ss. 493-94.

²⁰⁷ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 14, s. 319.

²⁰⁸ Nisa, 4/159.

²⁰⁹ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 4, s. 39.

²¹⁰ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 4, s. 39.

deyimiyle Ehl-i Kitap, başkaldırma, aşırıya gitme, bozgunculuk çıkarma konusunda markalaşmıştır.²¹¹ Ehl-i Kitabın tarihlerine bakıldığında türlü isyanlara bozgunculuklara karışan bu millet, peygamberleri tarafından dahi lanetlenmiş ve Allah'ın hidayetinden kovulmuştur. Kutub bu görüşlerini çeşitli hadislerle destekleyerek şu sonuca varmaktadır: Peygamberlerinin yolundan sapmış olan Ehl-i Kitap, herhangi bir konuda taşkınlık ettiğinde veya yanlışta ısrarcı olduğunda din âlimleri onları uyarır. Din âlimleri, halkın onların uyarılarına uymadıklarını gördüklerinde ise onlarla aynı yanlışlığı yapmaya başlarlar.²¹²

Kutub'a göre İsrailoğulları Hz. İsa'ya karşı tutumlarında da aynı tavrı sergilemişlerdir. Yahudiler, Hz. İsa'ya karşı haksız baskı ve zorlamalarda bulunmuş, ona eziyet etmiş, hatta onu öldürmek istemişlerdir. Bu süreçte Yahudi din adamlarından hiçbiri Hz. İsa'ya karşı yapılan yanlışla karşı çıkmamış, şer karşısında gücünü ortaya koymamış, hakkın yanında olmamışlardır. Yanlış yaptıklarını bile bile kendi topluluklarının söylediğini tasdik etmiş, şerre ortak olmuşlardır ve bu durum ayetlerle de sabittir: “Birbirlerini yaptıkları fenalıklardan alıkoymazlardı. Gerçekten ne kötü iş yapıyorlardı.”²¹³

Seyyid Kutub Hıristiyanların, Hz. İsa'ya karşı tutumları sebebiyle “Allah'ın kendisine (İsa'ya) inananları, kıyamete kadar küfredenlerin üzerinde tutacağı” vaadinin muhatabı olmadığını söylemektedir.²¹⁴ Seyyid Kutub bahsi geçen ayeti tefsir ederken bu müjdeye nail olanların kesinlikle İsrailoğulları olmadığını söylemektedir çünkü kıyamete kadar küfredenlerin üzerinde tutulacak milletin, her devirde Hz. İsa'ya inanıp onun getirdiği akideyi değiştirmeden ona tabi olması ve onun Allah'ın kulu ve elçisi olduğuna inan kimseler olması gerektiğini savunmaktadır. Kutub'a göre bahsi geçen kişiler, iman hakkını veren Müslümanlardır çünkü İslam yeryüzünde ilk kez Hz. Muhammed'le var olan bir din değildir. O, kendinden önce gelen hakikatlerin kendisidir. Ayrıca İslam yalnız Hz. Muhammed'e imanı değil bütün peygamberlere aynı şekilde iman etmeyi emretmektedir. Şu halde bu müjdeye layık olanlar şüphesiz Allah'ın tek dinine hakkıyla bağlı olan Müslümanlardır.²¹⁵

---

²¹¹ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 4, s. 371.

²¹² Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 4, ss. 374-75.

²¹³ Maide, 5/79.

²¹⁴ Bkz. Âl-i İmran, 3/55.

²¹⁵ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 2, s. 297.

İsrailoğulları arasında Hz. İsa'ya iman etmeyip, ona eziyet edenler olduğu gibi, az da olsa onun yolundan giden ve ona iman edenler de vardır. Havariler olarak adlandırılan bu topluluk, Hz. İsa'nın arkadaşı, yoldaşı olmuş ve onu davasında desteklemişlerdir.²¹⁶ Fakat Markos, Luka ve Yuhanna İncillerinde havarilerden olan Yahuda İskaryot'un, İsa'yı ele verdiğini yazan pasajlar yer almaktadır.²¹⁷ *Fî Zilâl'* de ise havarilerden, kendi nefisleri uğruna Hz. İsa'yı kullanmaktan kaçınmayan, İsa'ya inanmanın şartı olarak ondan türlü mucizeler göstermesini isteyen kişiler olarak bahsedilmektedir. Ancak Hz. İsa'nın gösterdiği mucizeler karşısında kalplerinin mutmain olduğu ve onun gösterdiği doğru yolun şahitleri olacaklarını vadettikleri belirtilmiştir.²¹⁸

Seyyid Kutub'a göre Havarilerin sadece bu tutumları bile Hz. Muhammed'in ashabından ne kadar farklı olduklarını anlamak için yeterli olmaktadır. Hz. Muhammed'in ashabı ona koşulsuz şartsız iman etmiş, her zorlukta onun yanında olmayı kendisine görev bilmiştir. Hiçbir vakit ondan mucizeler göstermesini beklememiş ve kendi nefislerini tatmin edecek isteklerde bulunmamışlardır. Ashab için Peygamberin en büyük mucizesi Kur'an olmuştur ve bu ona iman etmek için yeterli bir sebeptir. Buna karşılık olarak Hz. İsa'nın ashabı sayılabilecek havarilere baktığımızda onlar da peygamberin yarenleri, dostları olarak kabul görmüş ve Allah katında imanları makbul sayılmış kişilerdir fakat aradaki seviye farkının gözle görülmemesi mümkün değildir. Bir tarafta katıksız iman varken diğer tarafta şartlı iman mevcuttur. Bu sebeple Kutub'a göre, Hz. İsa'nın yalnız düşmanlarından değil, dostlarından da yeterli desteği ve inancı bulamadığını söylemek yanlış olmayacaktır.²¹⁹

Kutub'un üzerinde özellikle durduğu bir başka ayet ise "Havariler, 'Biziz Allah'ın yardımcıları, Allah'a iman ettik. Sen de şahit ol ki, biz muhakkak Müslümanlarız' dediler"²²⁰ cümlesidir. Ayette dikkati çeken husus havarilerin kendilerini "müslim" kelimesiyle ifade etmeleri ve Müslümanlıklarına Hz. İsa'yı şahit kılmalarıdır. Dikkati çeken bir diğer konu ise, Havariler'in, Allah'a dua ederek kendilerinin şahitlerden yazılmasını istemeleridir çünkü Havariler zaten ilk şahitlerdendir, dolayısıyla onların talep ettikleri şahitliğin ne olduğu irdelenmelidir. Kutub'a göre şüphesiz Allah'ın dinine iman

---

²¹⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. Osman Cilacı, "Havârî", *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, 1997, C. 16, ss. 513-16.

²¹⁷ Markos 3:19; Luka 6:16.

²¹⁸ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 4, s. 494.

²¹⁹ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 4, s. 495.

²²⁰ Âl-i İmran, 3/52.

eden her Müslüman kendilerinin bu dinin şahitleri olarak kabul edilmesini ister fakat burada bahsedilen şahitlik yalnızca dil ile yapılan şahitlik değildir. Eğer öyle olsaydı Havariler Allah'tan dinin şahitleri olmayı dilemezlerdi. Bir dinin şahitliğini yapacak kişi o din uğruna canını, işini, malını hiçe saymayı göze almalıdır. Dine şahit olmayı dileyenlerin, o dini insanların göreceği şekilde, ayan beyan yaşamaları gerekmektedir. Allah'ın insanlık için çizdiği bu ilâhî programı yaşamayan bir cemiyete bağlı olmaktansa gerekirse Allah yolunda ölümü göze almalıdır. Aksi halde şehadet vazifesini eda etmiş sayılmayacaktır.²²¹ Havariler kendilerini bu dine şahit olanlardan yazması için Allah'a dua ederken aslında bu dine hayatlarını vakfettiklerini de beyan etmektedirler. Kutub konuyu, havarilerin edindiği bu düsturu, Müslüman olduğunu iddia eden herkesin uyması gereken bir düstur olarak belirtmiştir çünkü asıl İslam, Kutub'a göre, havarilerin yaşadığı bu teslimiyettir.²²²

3) Hz. Muhammed'e ve Onun Getirdiği Dine Karşı Ehl-i Kitabın Tavrı

3.1) Ehl-i Kitaba Tanınan Haklar

Hz. Peygamber'in Medine'ye hicretiyle birlikte, Medine'de bir tür anayasası olan bir şehir devleti kurulmuş ve Müslüman, Müşrik ve Yahudilerin hak ve sorumlulukları belirlenmiştir. Bu bağlamda yeni sistem içinde Yahudilere de bazı haklar tanınmıştır.

1.1) Yaşama Hakkı

İslam'a göre yeryüzünde yaratılmış en değerli varlık insandır. İnsan Kur'an-ı Kerim'de "eşref-i mahlûkat" olarak tanımlanmıştır.²²³ Her insan, dinini, nefsinin, neslinin, malını ve aklını koruma konusunda aynı haklara sahiptir. Hz. Muhammed bu esaslardan hareketle Medine'de Ehl-i Kitabın yaşam hakkını teminat altına almıştır. Birbirini öldürme ve yaralama konusunda eğer iki taraf da gayri müslim ise onlara kendi dinlerine göre yargılanma hakkı tanınmıştır. Taraflardan biri Müslüman ise ayırt edilmeksizin her iki gruba da kısas uygulanmasına hükmedilmiştir.²²⁴

---

²²¹ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 2, s. 294.

²²² Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 2, s. 295.

²²³ İsrâ, 17/70.

²²⁴ Hüseyin G. Yurdayın, "İslam Devletlerinde Müslüman Olmayanların Durumu", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 27, S. 1 (1986), s. 101.

Hız. Muhammed, Medine’de sulhu sağlamak ve şehri i ve dış tehditlere karşı koruyabilmek için Müslümanlar ve gayr-ı Müslimler arasında ”Medine Vesikasını” imzalamıştır. Bu anlaşma İslam’ın ilk yazılı anayasası olarak kabul edilir. Anlaşmaya göre Ehl-i Kitap zimmi statüsünde sayılmış ve Müslümanlar lehine olan her durum zımmilerin de lehine, Müslümanların aleyhine olan her durum ise zımmilerin de aleyhine kabul edilmiştir. Böylece karşılıklı olarak haklar garanti altına alınmıştır. Ayrıca Hız. Muhammed Necranlı Hıristiyanlarla da onların emniyetlerini sağlamak adına bir anlaşma yapmıştır.²²⁵

Hız. Muhammed, Medine’de yaşayan her gruptan, canlarını ve mallarını korumak için devlet adına vergi alınmasına hükmetmiştir. Ehl-i Kitaptan cizye, Müslüman halktan zekât adı altında vergi toplanmıştır; Ehl-i Kitabın ”haraç” adlı toprak vergisine karşı ise, Müslümanlardan oşr vergisi alınmıştır.²²⁶ Bu açıdan bakıldığında küçük farklar dışında Müslümanlar ile Ehl-i Kitap arasında ayırım yapılmadığı söylenebilir.

1.2) Din ve İnanç Hürriyeti

Medine’de İslam hâkimiyeti altında yaşayan Ehl-i Kitap, dinini yaşama konusunda zgr bırakılmıştır. Bu hürriyet gayr-ı Müslimlerin İslam’a girmelerinde de geçerli olmuştur çünkü İslam’a göre dinde zorlama yoktur.²²⁷ Hız. Peygamber bu esasa dayanarak yaptığı anlaşmalarla Ehl-i Kitabın din ve inanç hürriyetini garanti altına almıştır. Medine’de Ehl-i Kitabın inanç hürriyeti garanti altına alınmakla beraber, zımmilerin İslam topraklarında yaşıyor olmalarına rağmen kendi aralarında çıkan problemlere kendi dinlerine göre çözüm bulmalarına da izin verilmiştir. Kendi dinlerine göre çözüm bulamadıkları durumlarda ise çözüm için Müslüman kadılara başvurabilmelerine imkân tanınmıştır. Gayr-i Müslimler ve Müslümanlar arasında çıkan anlaşmazlıklarda ise davalara sadece Müslüman kadılar bakmaktadır.²²⁸

1.3) Mal Edinme Hakkı

Gayr-ı Müslimler, İslam şehri olan Medine’de, bazı istisnaları olmakla birlikte, diledikleri yerde iskn etmekte zgr bırakılmışlardır.²²⁹ Bu istisnalardan biri, Hız. Muhammed ve dört halife döneminde zımmilerin ticaret amacıyla Arabistan’a g etmelerinin yasaklanmasıdır.²³⁰ Bununla beraber Medine’deki tüccarların, zanaatkrların ve

²²⁵ Kaya, *Kur’an’a Göre Ehli Kitap ve İslam*, s. 260.

²²⁶ Yurdaydın, ”İslam Devletlerinde Müslüman Olmayanların Durumu”, s. 98.

²²⁷ Bakara, 2/256.

²²⁸ Mehmet Mahfuz Söylemez, ”İlk Dönem İslam Toplumunda Gayrimüslimlerin Yeri: Haklar ve Hoşgörü”, *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 22 (2010), ss. 99-124.

²²⁹ Söylemez, ”İlk Dönem İslam Toplumunda Gayrimüslimlerin Yeri: Haklar ve Hoşgörü”, s. 109.

²³⁰ Yurdaydın, ”İslam Devletlerinde Müslüman Olmayanların Durumu”, s. 100.

kuyumcuların çoğunluğunu zımmiler oluşturmaktadır.²³¹ Medine’de Ehl-i Kitaba bazı konularda birtakım kısıtlamalar da getirilmiştir. Zımmilerin elbiselerinin, Müslümanların giydiği elbiselerden farklı olması, zımmilerin oturduğu evlerin Müslümanların evlerinden yüksek olmaması, çan çalınmaması, yüksek sesle ibadet edilmemesi, ölülerini gizli gömmeleri ve arkalarından sesli ağlamamaları gibi yasaklar bunlardan bazılarıdır fakat bu kısıtlamalar hiçbir zımminin din, can ve mal özgürlüğüne zarar verecek nitelikte olmamıştır. Bu kısıtlamaların temel amacı Müslümanlarla zımmiler arasındaki farkı ortaya koymaktır.²³²

3.2. Yahudilerin Hz. Muhammed’e Karşı Tavrı

Kur’an’ın Mekkî ayetlerine bakıldığında, bu ayetlerde Yahudilerden bahsedilmediği görülmektedir çünkü Mekkî surelerin genel hitabı “Ey Âdem Oğulları” ya da “Ey İnsanlar” şeklindedir. Buradan da anlaşılmaktadır ki İslam’ın ilk muhatapları arasında Yahudiler bulunmamaktadır. Hz. Muhammed’in Yahudilerle ilk karşılaşması ise Medine’ye hicretle olmuştur.²³³

Medine’de İslam’dan önce, neredeyse halkın yarısı Yahudilerden oluşuyordu. Burada bulunan Yahudiler tıpkı Araplar gibi kabilelere bölünmüş durumdaydılar. Her ne kadar kabilelere ayrılmış olsa da birbirleriyle olan bağları oldukça kuvvetliydi ve her konuda birbirine destek olmaktaydılar. Yahudilerin Medine’ye ne zaman yerleştikleri tam olarak bilinmese de onlar bu süreç içerisinde pek çok alanda Medine’nin önde gelenleri arasında yerlerini almışlardı. Genel olarak Yahudiler Medine’de, Kaynuka, Kurayza ve Benî Nadîr kabilelerinden oluşmakta ve bu kabileler de kendi içlerinde farklı kollara ve kabilelere ayrılmaktaydılar.²³⁴

Yahudilerin Medine’de hem okul olarak kullandığı hem de içerisinde hukuk davalarını gördükleri “Midras” (Bilim evi) adında bir kurumları vardı. Bunun yanında “Kenz” adında savaş ve ihtiyaç durumlarında Yahudilerin genelinin ihtiyacını karşılamak amacıyla kullanılan hazineleri de mevcuttu. Hazine, Benî Nadîr içerisinde bulunmasına rağmen bütün kabileler bu hazineye katkıda bulunuyordu. Kaynuka kabilesi şehrin kuyumculuk işini elinde tutarken bir taraftan da genel ticaret alanında oldukça etkindiler.

²³¹ Ali Şeriati, *İslam Nedir Muhammet Kimdir?*, çev. Murat Demirkol, Ankara: Fecr Yayınevi, 2009, s. 163.

²³² Yurdaydın, “İslam Devletlerinde Müslüman Olmayanların Durumu”, s. 99.

²³³ Muhammed Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, İstanbul: Beyan Yayınları, 2017, ss. 461-62.

²³⁴ Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, s. 474.

Hem zekâları hem çalışkanlıkları sayesinde Yahudiler kısa sürede Medine’de bütün ekonomik faaliyetleri tekellerine almışlardı. Bu durum Yahudileri, Medine’nin yerlisi olan Araplara borç vermeye ve faizcilik yapmaya kadar götürmüştür. Hatta onlar Medine topraklarında Araplardan daha fazla yere sahiptiler. Arapların elindeki toprak on üç hisarken Yahudilerin elindeki topraklar elli dokuz hisara denk geliyordu.²³⁵

Medine’de hem maddi açıdan Araplardan çok daha iyi durumda, hem de ahlâki anlamda daha üstün meziyetlere sahip olan Yahudiler, kendilerine has bir dinin ve kutsal kitabın olması; zengin, şan ve şeref sahibi olmaları ve kendi ırklarıyla övünüyorlardı. Böyle bir durumda iken yeni bir dinin din, ırk, imtiyaz ve ticaret alanında onların çıkarlarını zedeleyecek aşamaya gelmesi Yahudilerin hoşuna gitmemiştir. Bu sebeple Medineli Yahudiler Hz. Muhammed’in İslam’a çağrısına -çok azı müstesna- olumsuz yaklaşmışlardır.²³⁶

Seyyid Kutub ise Ehl-i Kitabın -özellikle Yahudilerin- kendilerine verilmiş olan bütün bu hak ve özgürlüklere rağmen Medine döneminde Müslümanlara ve Allah’ın son Peygamberine karşı, gerek açıktan gerekse gizlice sürekli zarar verme çabası içinde olduklarını vurgulamaktadır. Onlar, gönderilmiş olan dinin hak olduğunu, Hz. Muhammed’in kendi kitaplarında dahi müjdelenmiş hak peygamber olduğunu bilmelerine rağmen, her dönemde İslam’ın baş düşmanları olmaktan geri durmamışlardır. Hz. Muhammed’e iman etmemek için kendi kitaplarını tahriften kaçınmayarak peygamberin müjdelendiği bölümleri kitaplarından çıkarmışlardır. Ehl-i Kitap, ellerine geçen her fırsatta Müslümanların arasına fitne sokmaktan ve onları hak yoldan saptırıp Yahudi ya da Hıristiyan yapmak için türlü hileye başvurmaktan çekinmemişlerdir. *Fî Zilâl*’de belirtildiği üzere Yahudiler, daha yeni Müslüman olmuş birtakım kimselerin kalbine fitne tohumları ekmeyi başararak, onları Allah’ın peygamberine karşı kıskırtmışlardır. İslam’a düşmanlık etmekle yetinmeyen Yahudiler, diğer İslam düşmanlarıyla da iş birliği yaparak, ne imzaladıkları anlaşmaya uymuş ne de Medine Vesikasının maddelerine sadık kalmışlardır. Onlar, Müslümanlara karşı müşriklerin yanında yer almış, İslam’a karşı duydukları kin sebebiyle hakka karşı batılı desteklemiş ve batıl ehlinin yanında olmuşlardır. Hatta Yahudiler, “Müşriklerin tuttuğu yol Muhammed’inkinden daha hayırlıdır” diyecek kadar ileri gitmekten çekinmemişlerdir. Kutub’a göre, Ehl-i Kitabın bu düşmanlıklarının sebebi

²³⁵ Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, ss. 475-76.

²³⁶ Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, s. 477.

Müslümanlar değil, doğrudan İslam'ın kendisidir çünkü onlar, İslam'ın hak din olduğunu bilmelerine rağmen, bu dini tebliğ etme ve yaşatma görevine kendilerinin değil, Müslümanların layık görülmesini kabullenememişler, bu sebeple de İslam ehline düşman olmuşlardır.²³⁷

Bu noktada Kutub, Müslümanlara düşmanlık ve hatta küfür hususunda Yahudiler ve müşrikleri bir tutmaktadır çünkü iki taraf da Allah'ın son peygamberini inkâr edip Müslümanlara düşmanlık beslemekte ve bu konuda işbirliği yapmaktadırlar. Onlardan hiçbir grup Müslümanlara iyilik gelmesini istememektedir: “Yahudilerle, Allah'a eş koşanları, iman edenlere düşmanlık bakımından insanların en şiddetlisi bulursun.”²³⁸ Kutub özellikle bu ayetle dikkatleri şu noktaya çekmektedir: Ayette Yahudilerin adı Müşriklerden daha önce zikredilmektedir. Burada vurgulanmak istenen, Müslümanlara ve İslam peygamberine düşmanlık konusunda Yahudilerin Müşriklerden bile önde geliyor olmasıdır. Kutub, tarihî vakıalar da bu gerçeği desteklediğini iddia etmektedir.²³⁹ Yahudilerin ve Müşriklerin kabullenemedikleri şey, Allah'ın fazlını Müslümanlara vermesi, İslam şerefini onlara layık kılması, itikat emanetinin Müslümanlara havale edilmesidir. Bu sebeple her iki grup da kâfir kabul edilmektedir çünkü ayetle de sabit olduğu şekilde, Allah rahmetini dilediğine tahsis eder.²⁴⁰ Bu vazifeyi Hz. Muhammed'e ve onun ashabına vermesi, Allah'ın Müslümanları bu göreve daha layık görmesindedir.²⁴¹

Daha önce de belirtildiği üzere Allah'ın dinine düşmanlık etme konusunda Yahudiler, Hıristiyanlara göre daha şiddetli davranmaktadırlar. Hıristiyanlar ise Yahudilere göre Müslümanlara karşı daha ılımlı ve hoşgörülü kalmaktadır. Tarih boyunca Müslümanların en büyük düşmanları Yahudiler olmuştur. Seyyid Kutub'a göre Medine'de müşriklerle işbirliği yapıp Müslümanları mağlup etmeye çalışanlar, peygamberimizin hadislerine uydurma hadisler sokuşturmaya çalışıp dine zarar vermek isteyenler, kendi dinlerindeki uydurma hikâyelerle Müslümanlar arasına fitne sokmak isteyenler hep Yahudilerdir.²⁴²

Yahudilerin Medine'de Müslümanların arasına fitne sokmaya çalıştıkları konulardan biri de Allah'ın önceki bazı hükümleri neshetmesi meselesidir. Allah'ın

---

²³⁷ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 3, s. 270.

²³⁸ Maide, 5/82.

²³⁹ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 4, s. 400.

²⁴⁰ Bakara, 2/105.

²⁴¹ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 1, s. 214.

²⁴² Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, c. 4, ss. 398-99.

hükümleri neshetmekten muradı, Müslümanların lehine iken Yahudiler bu durumu İslam'ın bir eksikliği olarak kabul etmekte ve bunu kullanarak Müslümanların arasına fitne sokmaya çalışmaktadırlar. Rivayete göre Yahudiler kiblenin değişmesi hususunda da aynı tavrı sergilemişlerdir. *Fî Zilâl*'de anlatıldığı üzere Müslümanların ilk kiblesi Yahudilerin de kiblesi olan Kudüs'tür. Kible hicretten on altı ay sonra Kudüs'ten Kâbe'ye çevrilmiştir. Her ne kadar Yahudiler İslam'a inanmadıklarını söyleseler de Hz. Muhammed'in onların kiblesine yöneliyor olmasını, kendi dinlerinin ve kiblelerinin hak olduğunun delili olarak görmüş ve bununla Müslümanlara üstünlük taslamışlardır fakat kible değiştiğinde bu fırsatı ellerinden kaçırmış olmaları, onları daha da hırslandırmıştır. Yahudiler yeni planlar içerisine girmiş ve bu sefer de kiblenin değişmesi konusunda fitne çıkarmaya çalışmışlardır. Onlar, Müslümanlara gelerek, "Kıbleniz neden değişti? Eğer Kudüs'e dönmek doğru değilse o süre zarfında kıldığımız namazlar boşa mı gitti? Yok eğer önceki kıbleniz de doğru idiyse o halde niçin kıblenizi değiştirdiniz?" şeklinde sorular sorarak Müslümanların aklını bulandırmaya çalışmışlardır.²⁴³

Ehl-i Kitabın, Müslümanların kiblesi olarak Kâbe'nin tayin edilmesini istememelerinin ardında yatan bir diğer sebep ise; bu evin her iki tarafın da atası kabul edilen Hz. İbrahim ve oğlu Hz. İsmail tarafından yapılmış olmasıdır. Hz. İbrahim, Müslümanların atası olduğu gibi Yahudi ve Hıristiyanların da atasıdır. Bu evi inşa ederken Allah'a, torunları ve çocukları arasından da İslam olmuş kimseler çıkması için dua etmişlerdir. Dolayısıyla Müslümanların kiblesi olarak Kâbe'nin tayin edilmesi, Hz. İbrahim'in ve İsmail'in duasının mirasçılarının Müslümanlar olduğu anlamına gelecekti. Bu durumda Allah'ın İbrahim'in ahdine varis olarak Yahudileri ve Hıristiyanları değil, Müslümanları layık gördüğü ortaya çıkmaktadır. Aslında Ehl-i Kitap da, Kâbe'ye yönelme emriyle Müslümanlara tayin edilenin yalnız kible değil, dine, ahde ve Allah'tan gelen bütün faziletlere veraset olduğunu bilmektedir. Kutub'a göre Ehl-i Kitabın kabullenemediği durum da aslında budur. Bu sebeple Müslümanların arasına türlü fitneler sokarak onların akıllarını bulandırmaya çalışmışlardır.²⁴⁴

Yahudilerin bu saldırıları, yeni Müslüman olmuş kişilerin kalplerine şüphe tohumları ekmeyi amaçlıyordu ve bunda da kısmen başarılı oldular. Yeni Müslümanlardan bazıları Hz. Peygamber'e gelerek sorular sormaya, deliller istemeye başlamışlardır. Bu

²⁴³ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 1, ss. 210-11.

²⁴⁴ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 1, s. 264, 265.

sebeple Allah, ayeti neshetmenin Müslümanların faydasına olacağını vahyederek, Yahudilerin bu hareketlerinin Müslümanları dinlerinden koparma amacı taşıdığını onlara açıklamış ve Müslümanları Yahudi tehlikesine karşı uyarmıştır. Yahudilerin bunu yapmalarındaki amaç ise, Müslümanları Allah'ın ilk evi olan Kâbe'ye yönelmekten vazgeçirmektir. Onlar Müslümanları hak yoldan çevirerek kendi dinlerine sokmak istemişlerdir. Bu sebeple Yahudi ve Hıristiyanlar; Hz. Peygamber ve Müslümanlar onların dinlerine tabi olmadıkça ne O'ndan ne de Müslümanlardan razı olacaklardır. Onlar kendilerine uyulmadıkça da asla bu hile ve desiselerinden vazgeçemeyeceklerdir.²⁴⁵

Ehl-i Kitabın peygambere karşı takındıkları diğer bir olumsuz tavır ise "راعنا" ifadesidir. Kelime sözlük anlamıyla "bizi de dinle" manasına gelmektedir fakat ayette "Ey iman edenler 'bizi de dinle' demeyin, 'bizi gözet deyin ve dinleyin'"²⁴⁶ diyerek "راعنا" kelimesi yerine, 'bizi gözet' manasına gelen "انظرنا" kelimesini kullanmalarını emretmiştir. *Fî Zilâl*'de açıklandığına göre, Yahudiler Medine'de Hz. Muhammed'e karşı açıkça hakaret edemeyince, dillerini eğip bükerek ve kelimenin anlamını değiştirerek hakaret etmeye başlamışlar ve peygamberle dalga geçmeye çalışmışlardır. "Bizi de dinle" manasına gelen "راعنا" kelimesi yerine dillerini bükerek, "duy duymaz olası. Bizi de gözet" anlamına gelen "رعونة" kelimesini kullanıyorlardı.²⁴⁷ Bu nedenle Müslümanlara bu kelime yasaklanarak, farklı manalara çekilemeyecek ve "راعنا" kelimesiyle aynı manaya gelen başka kelimeler kullanmaları emredilmiştir. Kutub'a göre Yahudilerin bu tavrı, yalnızca onların sû-i edepten ne kadar uzak olduğunu göstermekle kalmamış, aynı zamanda Peygambere olan düşmanlık, kin ve nefretlerinin ne boyutta olduğunu da gözler önüne sermiştir.²⁴⁸

Yahudi ve Hıristiyanların Hz. Peygambere karşı olan kin ve nefretleri gönüllerine öyle bir perde indirmiştir ki onlara ne anlatılırsa anlatılsın, hangi mucizeye tanık olurlarsa olsunlar yine de inatlarından vazgeçmemişlerdir. Bu sebeple Allah, peygamberini teskin etmek amacıyla, bunun onların fitratı olduğunu ve Hz. Muhammed dininden vazgeçip, onların yoluna girmede müddetçe Ehl-i Kitabın ondan asla razı olmayacağını bildirmiştir:²⁴⁹ "Sen onların dinine uymadıkça, Yahudi ve Hıristiyanlar senden asla razı olmazlar."²⁵⁰

²⁴⁵ Kutub, *Fî Zilâli 'l-Kur'an*, C. 1, s. 212.

²⁴⁶ Bakara, 2/104.

²⁴⁷ Kutub, *Fî Zilâli 'l-Kur'an*, C. 3, s. 259.

²⁴⁸ Kutub, *Fî Zilâli 'l-Kur'an*, C. 1, s. 214.

²⁴⁹ Kutub, *Fî Zilâli 'l-Kur'an*, C. 1, s. 227.

²⁵⁰ Bakara, 2/120.

Ehl-i Kitabın Müslümanlara karşı tavrına bir başka örnek ise Yahudi çarşısında Müslüman kadına yapılan ahlâksızlıktır. Rivayete göre Medine’de Yahudilerden Kâ’b adında bir adamın, Müslüman kadınların iffetine hanel getirecek şiirler yazarak, bunu halk arasında yayması, Müslümanların sabırlarını taşımış ve Hz. Muhammed’den onu öldürmek için izin istemiştir. Hz. Peygamber de onlara bu izni vermiştir. Yahudilerden Kâ’b ile birlikte hakaret dolu şiirler yazan 3 kişi öldürülmüştür fakat onları öldürenler kendi akrabaları olduğu için Medine anlaşmasını bozan bir durum ortaya çıkmamıştır. Yine de bu durumu kabullenemeyen Yahudiler, Müslümanlara karşı iyice kin ve nefretle dolmuşlardır. Müslüman kadınlardan birisi Benî Kaynuka çarşısında gezerken, Yahudilerden bir grup genç ona hakaretler edip gizlice eteğinin ucunu yukarıya kaldırarak sarkıntılık yapmışlardır. Bu durumun üzerine bazı Müslümanlar sarkıntılık eden Yahudiye öldürmüştür. Karşılık olarak Yahudiler de Müslümanlardan birini öldürmüştür. Durum Hz. Muhammed’e ulaştırıldığında, Hz. Peygamber Kaynuka Yahudilerine gelip ya Müslüman olmalarını ya da onlar üzerine savaşın hak olduğunu söylemiştir. Onlarsa yine hakaret dolu sözler sarf ederek, iman etmektense savaşmayı tercih etmişlerdir. Hz. Muhammed’in bu duruma sessiz kalması yenilgiyi kabul etmesi demek olacağından Allah’ın Peygamberi, kuşatma emri vermiş, 15 gün boyunca Yahudiler evlerinden çıkamamışlardır. Bu kuşatma sonunda Kaynukalılardan bir grup erkek öldürülmüş geri kalan esirler ise Medine’den sürgün edilmişlerdir.²⁵¹

Kurayza Yahudileri ise Hendek savaşında Müslümanlarla yaptıkları anlaşmaya uymayarak Müşriklerle iş birliği yapmışlardır. Savaşın galibi Müslümanlar olunca bu kabilenin erkeklerinin bir kısmı Tevrat’ın hükümleri esas alınarak öldürülmüş, bir kısmı Medine’den sürülmüş, kadınları ve çocukları ise esir alınmıştır.²⁵²

Seyyid Kutub’a göre Ehl-i Kitap yalnızca Hz. Peygamberi inkâr etmiş değildir. Onlar daha önce kendilerine gönderilmiş olan neredeyse bütün peygamberlere karşı çıkmış, hatta onları öldürmüşlerdir. Ehl-i Kitap diğer peygamberlere olduğu gibi Hz. Muhammed’e inanmamak için de türlü bahaneler ortaya atmışlardır. Allah ise onlara, “Doğrusu ateşin yiyeceği bir kurbanı getirmediğçe, hiçbir peygambere inanmamamız için Allah bize ahit verdi’ diyenlere: ‘Benden önce nice peygamberler size apaçık delillerle ve dediğiniz şeylerle geldi. Sadık kimselerseniz niçin onları öldürdünüz?’ de.” şeklinde cevap

²⁵¹ Şeriati, *İslam Nedir Muhammet Kimdir?*, s. 167.

²⁵² Söylemez, “İlk Dönem İslam Toplumunda Gayrimüslimlerin Yeri: Haklar ve Hoşgörü”, s. 110.

vermektedir.²⁵³ Seyyid Kutub Ehl-i Kitabın tam olarak bu noktada çıkmaza girdiğini belirtmektedir çünkü onlar Hz. Peygambere inanmamak için türlü bahaneler uydurmuş ve ondan çeşitli mucizeler göstermesini istemişlerdir. Hâlbuki bu istedikleri şeyleri daha önce kendilerine gönderilmiş olan peygamberler zaten yerine getirmiş fakat onlar bu peygamberlere inanmak yerine onları öldürmüşlerdir. Öyleyse mesele mucize ya da iman meselesi değil, inat meselesidir. O sebeple Allah Peygamberinden üzülmemesini istemiştir çünkü Ehl-i Kitap tarafından ilk tekzib edilen kendisi değildir ve asırlar geçse de onların tavrı değişmemiştir.²⁵⁴

Kutub'a göre Ehl-i Kitaptan öyle bir grup vardır ki, ne yapılırsa yapılsın doğruya yönelmemekte ısrarcıdırlar. Kur'an-ı Kerim'de bu durum "Onlara bir musibet gelince, 'Bize niye bir peygamber göndermedin, eğer gönderseydin biz de müminlerden olurduk' derler fakat Peygamber gönderilince de 'Ona da Musa'ya verilen verilmeli değil miydi?' diyerek inanmaktan vazgeçerler. Oysaki onlar Musa'ya da inanmış değillerdi. Gönderilen Peygambere, Musa'nın elimdekini tasdikleyen bir kitap verildiği söylenince de 'Onların ikisi de birbirini destekleyen bir büyüdür' diyerek hepsini inkâr ederler." şeklinde ifade edilmektedir. Kutub'a göre bu ifadeler, Ehl-i Kitabın derdinin hakikati öğrenmek değil, edepsizlik ve Allah'ın peygamberiyle dalga geçmek olduğunun delilidir.²⁵⁵

Seyyid Kutub, Ehl-i Kitabın, Müslümanlara zarar vermek için giriştikleri bunca çabadan bahsetmenin yanında, Ehl-i Kitaptan, Hz. Peygamber'e ve onun getirdiği dine iman eden bir grubun mevcudiyetinden de bahsetmektedir. *Fî Zilâl*'de belirtildiği üzere Hıristiyanlardan bir grup Allah'ın indirdiği son dine iman etmede tereddüt etmemiştir. Onlar Kur'an-ı duyduklarında gözleri yaşla dolarak kendilerinin de şahitler arasında yazılması için Allah'a yalvarmışlardır. Onlar, Yahudiler ve diğer Hıristiyanlar gibi, bildikleri halde gerçeği saklamamışlardır. Kur'an bunun sebebinin; onların aralarında bilginler ve keşişler olmasına bağlamıştır.²⁵⁶

Sonuç olarak, Seyyid Kutub'a göre, İslam'ın özü tevhiddir. O yalnız Allah'ın birliğini değil, peygamberlerin de birliğini, bir ve tek dava etrafında toplandıkları inancını iman ilk şartlarından saymaktadır. Allah peygamberlerin hiçbirini ayırmaksızın onlara inanmayı, iman temel şartı kılmıştır. Dolayısıyla peygamberlere dair herhangi bir inkâr

---

²⁵³ Âl-i İmran, 3/183.

²⁵⁴ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 2, s. 585.

²⁵⁵ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 11, ss. 272-74.

²⁵⁶ Maide, 5/82.

Allah'ı inkârla eşdeğer sayılmaktadır çünkü iman akidesi ayrılmaz bir bütündür. Allah'a iman, O'nun birliğine imanı gerektirir. Allah'ın birliğine iman etmek ise O'ndan gelen bütün dinlerin birliğine iman etmeyi gerektirir. Nihayetinde bu da Allah'tan gelen dini insanlara anlatmakla görevli peygamberlerin birliğine inanmayı şart kılar. Bu zinciri bozanlar “kâfir” olarak vasıflandırılmaktadır fakat Yahudiler kendi peygamberlerini kabul edip Hz. İsa ve Hz. Muhammed'i, Hıristiyanlar ise son Hz. Muhammed'i inkâr etmektedirler. Kutub'a göre, Allah'ın son din olarak İslam'ı seçmesinin nedenlerinden biri de budur çünkü o en şümüllü ve en kapsayıcı dindir. Peygamberler arasında bir ayırım gözetmediği gibi, ulûhiyete hâlel getirecek en ufak bir hatadan da uzaktır. Bu sebeple “yegâne din” olma hakkını kazanmıştır.²⁵⁷

3.3) Önceki Kitaplarda Hz. Muhammed'in Müjdelmesi

Allah gelecek büyük peygamberin hazırlığını önceden yapmak için gönderdiği her kitapta son peygamberinden bahsetmiştir. Her peygamber ümmetinden, gelecek olan bu peygambere uyma konusunda söz almıştır. İslam âlimleri buna delil olarak Âl-i İmran suresindeki, “Allah'ın peygamberlerden, ‘Ben size kitap ve hikmet verdikten sonra, nezdinizdekini tasdik eden bir peygamber geldiğinde ona mutlaka inanacak ve yardım edeceksiniz’ diye söz aldığı, ‘Kabul ettiniz mi, ahdimi yüklendiniz mi?’ dediğinde onların da ‘kabul ettik’ cevabını verdiğini, bunun üzerine Allah'ın da o halde şahit olun, ben de sizinle beraber şahitlerdenim’ buyurduğu zamanı hatırla”²⁵⁸ ayetini delil olarak sunmaktadır. Çoğu İslam âlimi burada bahsi geçen kişinin Hz. Muhammed olduğunu düşünmektedir.²⁵⁹

Hz. Muhammed'in önceki metinlerde müjdelmesi meselesi İslam âlimleri tarafından “Beşâiru'n-Nübüvve” olarak isimlendirilmiştir. Konunun sınırları gereği yalnızca, Ehl-i Kitap kaynaklarında Hz. Muhammed'in müjdelmesi meselesi ele alınacak olsa da, Hz. Muhammed'in eski Mısır, İran ve Çin dinlerinin yanı sıra Hinduizm ve Budizm gibi pek çok dinin kaynaklarında müjdelendiğinin araştırmalar sonucu ortaya çıktığı bilinmelidir. Örneğin Hint kutsal kitabı olan Vedalar'da “Övülmüş” (Muhammed) adında bir bilgenin geleceği ve onunla ilgili daha birçok özellik zikredilmektedir.²⁶⁰

²⁵⁷ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 4, ss. 25-26.

²⁵⁸ Âl-i İmran, 3/81.

²⁵⁹ Celil Kiraz, “Hz. Muhammed (sav)'in Önceki Kutsal Kitaplarda Müjdelmesi (Tebşirat)”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 10, S. 1 (2001), ss. 2-3.

²⁶⁰ Mehmet Aydın, “Beşâir'ün-Nübüvve”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, 1992, C. 5, ss. 549-50; Kiraz, “Hz. Muhammed (sav)'in Önceki Kutsal Kitaplarda Müjdelmesi (Tebşirat)”, ss. 5-12; Fadıl Aygün, *Son Peygamberi Müjdelemek*, Ankara: İsam / İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları, 2017, ss. 37-49.

Kur'an-ı Kerim'de Ehl-i Kitabın Hz. Muhammed'i çok yakından tanıdıklarına, onun geleceğini daha önceden bildiklerine ayetler bulunmaktadır. Ahmed adında bir uyarıcının geleceği, onun milletlere hükmedeceği, ümmî oluşu gibi özelliklerinin Ehl-i Kitap kaynaklarında yer aldığı ayetlerden öğrenmekteyiz. Ayetleri destekler şekilde Yahudi ve Hıristiyan kaynaklarında Hz. Muhammed ile ilgili çokça bilgiye rastlanmaktadır fakat "Ahmed adında bir Peygamberi müjdeleyici olarak gönderilmiş bir elçiyim"²⁶¹ ayetindeki müjdeyi içeren pasajlara ne Hıristiyanlarının elinde bulunan İncillerde ne de Tevrat'ta rastlanılmaktadır. İslam âlimlerine göre bu, Ehl-i Kitabın elindeki kitapların tahrif edildiğinin delilidir. Onlar kendi kitaplarından Hz. Muhammed'e dair açık bilgileri çıkarmışlardır fakat yine de İncillerde ve Tevrat'ta Hz. Muhammed'e işaret eden deliller olduğunu söylemek mümkündür.²⁶²

Tevrat'ta Muhammed adı açıkça zikredilmemekle beraber gelecek bir kurtarıcıdan bahsedilir. Geleceğinden bahsedilen bu kurtarıcının vasıfları Hz. Muhammed'le birebir uyumludur. Bu vasıflara göre gelecek kişi; üstün bir güzelliğe ve parlak bir yüze sahiptir, hikmetli sözler söyler, zamanın sonuna kadar mübarek olacaktır, kılıç, celal ve haşmet kuşanmıştır, kudretli ve güçlüdür, kavimler onun emri altına girecektir, kralların kızı ona hizmet edecektir, ismi nesilden nesle aktarılacaktır...²⁶³ Bu kurtarıcı Hıristiyanlar tarafından Hz. İsa olarak kabul edilse de vasıfları tam olarak ona uymamaktadır. Tevrat'ta ise bu kurtarıcının adı "Şilo" olarak geçmektedir. Bu kelimenin manası üç farklı şekilde verilmiştir. Birincisi bu kelimenin "Şiluah" kelimesinden bozulmuş olduğu görüşüdür ki, bu şekilde kelime "Yah'ın Rasûlü" anlamına gelmektedir. Bu sıfat ise yalnızca Hz. Muhammed için "Allah'ın Rasûlü" manasında kullanılmaktadır. İkinci görüş ise, kelimenin "saltanat ve şeriat sahibi" anlamına gelmesidir. Üçüncü görüşe göre, kelime "barış, kalp huzuru, sessizlik ve güven" gibi anlamlara gelmektedir. Hz. Muhammed'in insanlar tarafından "Muhammedü'l-Emin olarak adlandırılıyor olması bu vasıfla birebir uyum arz etmektedir.²⁶⁴

Ayrıca Tevrat'ta geçen "Şilo gelinceye kadar saltanat asası Yahuda'dan, hükümdarlık asası da ayaklarının arasından gitmeyecektir"²⁶⁵ cümlesi, gelecek kurtarıcının Yehuda soyundan olmayacağını kanıtıdır. Bu da Hıristiyanların iddia ettiği şekilde

---

²⁶¹ Saff, 61/6.

²⁶² Kiraz, "Hz. Muhammed (sav)'in Önceki Kutsal Kitaplarda Müjdelenmesi (Tebşirat)", ss. 4-6.

²⁶³ Mezmurlar 45:1-17.

²⁶⁴ Kiraz, "Hz. Muhammed (sav)'in Önceki Kutsal Kitaplarda Müjdelenmesi (Tebşirat)", ss. 11-12.

²⁶⁵ Yaratılış 49:10.

gelecek kurtarıcınının Hz. İsa olduğu görüşünü çürütmektedir çünkü İsa, Yehuda soyundandır.²⁶⁶

Hıristiyan kaynaklarında Hz. Muhammed'in müjdelendiği pasajlar bulunmaktadır: "Ben Baba'dan isteyeceğim ve O size sizinle daimi kalacak olan başka bir Paraklitos gönderecektir";²⁶⁷ "Benim gitmem sizin için hayırlıdır çünkü ben gitmezsem Paraklitos size gelmez... O gelince size hakikati gösterecek zira kendiliğinden söylemeyecek ancak işittiği her şeyi size bildirecektir."²⁶⁸ Söz konusu cümlelerde Hz. İsa'nın bahsettiği kişi Hıristiyanlar tarafından "Paraklet" olarak anılmaktadır. Bu isim kelime manası olarak "çok övülen ve hamd eden manasına gelmektedir."²⁶⁹ Bu mana Hz. Muhammed'in isimlerinden olan "Ahmed" adının birebir karşılığıdır.²⁷⁰

Ayette belirtilen "Ahmed adında bir Peygamberi müjdeleyici olarak gönderilmiş bir elçiyim" müjdesinin bugünkü Tevrat ve İncillerde açıkça yer almadığı daha önce ifade edilmişti fakat Apokrif İnciller arasında kabul edilen ve Hıristiyan din adamları tarafından okunması yasaklanmış İncillerden biri olan Barnaba İncili'nin, ayetteki müjdeyi içerdiğini kaynaklardan öğrenmekteyiz. Bu İncil daha birçok açıdan Kur'an-ı kerimle örtüşmektedir.²⁷¹ İncil'de Hz. Muhammed'in müjdelendiği pasaj şu şekildedir: "... İnanın bana onun ruhunu görenlere Peygamberlik verildiğinden, her Peygamber gibi ben de onu gördüm ve saygı gösterdim. Onu görünce ruhum teselli ile doldu ve dedim ki: Ey Muhammed! Allah seninle olsun ve beni ayakkabılarının bağını çözecek değerde kılsın. Buna ermekle ben de büyük bir peygamber ve Allah'ın kutsal bir kulu olacağım."²⁷²

Seyyid Kutuba göre Ehl-i Kitap Hz. Muhammed'i ve onun getirdiği dinin hak din olduğunu hakikatte bilmekteydi çünkü bu onlara kendi kitaplarında vahyedilmişti fakat onlar bu durumu kabullenemeyip inatları sebebiyle kitaplarındaki bu bölümleri çıkartarak tahrifat yapmışlardır. Ehl-i Kitabın kin ve kibirleri Allah ile yaptıkları ahdin önüne geçmiştir: "Onlar ki, yanlarındaki Tevrat'ta ve İncil'de yazılı gördükleri, okuyup yazması olmayan peygambere tabi olurlar, o peygamber onlara iyiliği emreder, kötülükten

²⁶⁶ Kiraz, "Hz. Muhammed (sav)'in Önceki Kutsal Kitaplarda Müjdelenmesi (Tebşirat)", s. 13.

²⁶⁷ Yuhanna 14:16.

²⁶⁸ Yuhanna 16:7-13.

²⁶⁹ Abdulhamid Cude es-Sahhar, *Faraklit'i Beklerken - Kureyş*, çev. Adem Yerinde, İstanbul: İnkılab Yayınları, 2011.

²⁷⁰ Kiraz, "Hz. Muhammed (sav)'in Önceki Kutsal Kitaplarda Müjdelenmesi (Tebşirat)", ss. 14-15.

²⁷¹ Osman Cilacı, "Barnaba İncili", *TDV İslam Ansiklopedisi*, 1992, C. 5, ss. 76-81.

²⁷² Ayrıntılı bilgi için bkz. Mehmet Yıldız (çev.), *Barnabas İncili*, 2. b., İstanbul: Elif Kitabevi, 2005, ss. 118-122.

nehleder. Tertemiz ve iyi olan şeyleri helal, kötü olan şeyleri haram kılar...²⁷³ Ayetten de anlaşılacağı üzere Ehl-i Kitap ileride ümmi bir peygamber geleceğini, onun iyiliği emreden, kötülükten nehyeden birisi olduğunu, temiz olanı helal kılan ve onların sırtındaki ağır yükü kaldıran bir peygamber olduğunu bilmekteydiler.²⁷⁴

Bundan dolayı Allah Ehl-i Kitabın, Hz. Muhammed'i kendi öz evlatları gibi tanıdığını açıklamıştır: "Kendilerine kitap verilenler onu öz çocukları gibi tanırlar. Öyle iken içlerinden bir grup bildikleri halde, yine de hakkı gizlerler."²⁷⁵ Kutub'a göre insanın birisini evladı gibi tanıması gelinebilecek en son noktadır. Bu Araplar arasında kullanılan bir darbı-ı meseldir. Onlar Hz. Muhammed'in peygamber olduğunu, onun getirdiği her emrin Allah'tan olduğunu gayet iyi bildikleri halde, bile bile gerçeği gizlemekten geri durmamışlardır.²⁷⁶

Seyyid Kutub'a göre, Ehl-i Kitap sadece gerçeği gizlemekle kalmamış, tarih boyunca bu denli yakinen tanıdıkları ve hak olduğunu bildikleri dine en büyük zararı verenler başta Yahudiler, daha sonra da Haçlılar olmuştur. Geçmişte Medine'de Hz. Muhammed ve Müslümanlara çeşitli zorluklar çıkarıp savaş açanlar, günümüzde de bu dine ve mensuplarına zarar vermek için eski oyunlarına yeni yöntemler ekleyerek emellerini gerçekleştirmeye çalışmaktadırlar. Hatta Yahudi ve Hıristiyanların uzantıları olan Haçlılar ve Siyonistler, İslam'a zarar vermek için asr-ı saadettekinden kat kat fazla entrika ve savaş taktikleri kullanmaktadırlar.²⁷⁷

---

²⁷³ Araf, 7/157.

²⁷⁴ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 6, s. 273.

²⁷⁵ Bakara, 2/146.

²⁷⁶ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 1, s. 282.

²⁷⁷ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 6, s. 275.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EHL-İ KİTÂB'IN KUTSAL KİTAPLARA YAKLAŞIMINA DAİR ELEŞTİRİLER

1) Kutsal Kitapları Tahrif ve Gizleme Konusundaki Eleştiriler

Tahrif kelimesi İslâmî terminolojide, bir amaç doğrultusunda ve bilinçli olarak kutsal kitap metinlerini değiştirmek ya da anlamını bozmak gibi çeşitli anlamlar ihtiva etmektedir. Genel hatlarıyla ise tahrif, “iki şekilde söylenmesi mümkün olan bir sözü bir tarafa çekmek, kelimenin veya sözün anlamını benzer anlamlarla değiştirmektir.”²⁷⁸

İslâm âlimleri arasında tahrifin, mana itibariyle mi yoksa metin odaklı mı olduğu tartışılmıştır. Bu konuda İslam âlimleri arasında iki görüşü de destekleyenler mevcuttur. Fahrettin Râzi ve Süleyman Ateş’e göre tahrif yorumsal boyutta yapılmışken, Taberî hem mana hem de hüküm çıkarmada tahrife gidildiğini savunmuştur.²⁷⁹

Yahudi ve Hıristiyanlara ait kutsal kitapların günümüze gelene kadar geçirdiği merhaleler göz önünde bulundurulduğunda, tahrifin varlığı ve boyutları konusunda belli iddialarda bulunmak kolaylaşacaktır. Tevrat’ın tarihi süreçte birkaç kez kaybolup yeniden bulunması, yakıtılması, İncillerin Hz. İsa’nın vefatından çok sonra yazılması ve yazılan İncillerin birbiriyle çelişkili ifadeler barındırıyor olması tahrife delil niteliğindedir.²⁸⁰ Hatta bu noktada, kayıp İncil olarak bilinen “Q” İncilinin ilk yazılan İncil olduğu ve Sinoptik İncillerin Q İncilinden tamamen farklı konular ihtiva ettiğini belirtmekte yarar vardır.²⁸¹

Seyyid Kutub’a göre tahrif, hem metin hem yorum üzerinde yapılmıştır. Ayrıca o, bu konuda diğer İslam âlimlerinden farklı olarak, kitabın tahrif edilmesinden çok kitaptaki hükümlerin değiştirilip Allah’ın koyduğu hükümler yerine din adamlarının koyduğu hükümlerin uygulanması üzerinde durmaktadır. Bu vurgu mana ve metin tahrifatının yanında muamelatta yapılan bir tahrifatın da olduğunu bize göstermektedir.

²⁷⁸ Muhammet Tarakçı, “Tahrif”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, 2010, C. 39, ss. 1-2.

²⁷⁹ Muhammet Tarakçı, “Tevrat ve İncil’in Tahrifi ile İlgili Kur’an Ayetlerinin Anlaşılması Sorunu”, *Usûl İslam Araştırmaları Dergisi*, S. 2 (2004), s. 38.

²⁸⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. Baki Adam, “Tevrat’ın Tahrifi meselesine Müslüman ve Yahudi Cephesinden Bir Bakış”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 36 (1997), ss. 359-404.

²⁸¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Muhammed Mustafa el-A’zami, *Kur’an Tarihi*, çev. Ömer Türker, Fatih Serenli, 4. b., İstanbul: İz Yayıncılık, 2018, ss. 343-364.

Kur'an'da birçok yerde Ehl-i Kitabın, özellikle de Yahudilerin söz ve fiillerinden bahsedilmektedir. Bu konuların başında ise, Ehl-i Kitabın kendilerine gönderilen kitaba sadık kalmadıkları, onu hevâ ve heveslerine göre değiştirdikleri konusu gelmektedir. Ehl-i Kitabın dini gizlemeleri, İslam ile önceki dinlerin uyumunu yalanlamaları, eski dinlerin İslam'ı tasdik ettiği ve İslam'ın eski dinlerin bütünleyicisi olduğu hususunu inkâr etmeleri, gerçeği örtmek için türlü fesatlar çıkarma çabaları Kur'an'da vurgulanan temel konular arasındadır.²⁸² Ayrıca Ehl-i Kitap Tevrat'ı ve İncil'i tahrif etmiş, ayetleri hakiki manası dışında yorumlamış ve kendi hevesleri doğrultusunda kutsal kitaplara mana vermişlerdir. Sonra kendi söyledikleri hakikatmiş gibi, dinlerinin asıl emirlerini unutup, yaşamlarına kutsal kitaplarının hükümleri yerine kendi verdikleri manaları tatbik etmişlerdir.²⁸³

Kutub, Allah'ın gönderdiği her dinin, ister evrensel olsun, ister bir köy ya da kasaba halkı için gönderilmiş olsun, pratik bir hayat nizamı olarak gönderildiğini iddia etmektedir. Ona göre, hiçbir din yalnızca kalplerde kuru bir akideyi canlandırmak, ibadet şekillerini öğretmek ya da ahiret hayatını tanzim etmek için gönderilmemiştir. Allah'tan gelen her din beşer hayatının yönetimini, tanzimini, korunmasını sağlamak için gönderilmiştir çünkü hiçbir dünyevi nizam bu düzeni sağlamada yeterli olamaz. Eğer dine günlük yaşantıda kanun ve idareci hükmüyle bakılmaz, insanların dinin hükümlerinin aksine hareketleri olduğunda cezalandırılacakları amelî bir tatbikata dayandırılmazsa; din, hayat için bir şey ifade etmez. İnsan hayatı akide ve ibadet usullerinde olduğu gibi, kanun ve nizamı da ilâhî kaynaktan almadıkça istikameti tutturamaz. Eğer insan hayatının her alanına dini hâkim kılsa işte o zaman dünyevi idare ve gidişata hâkim olabileceği gibi, vicdanlara ve sırlara da hâkim olur fakat uhrevi şeylerin hâkimiyeti Allah'a, dünyevi olanların hâkimiyeti Allah'tan başkasına verilirse, yani saltanat ve hâkimiyet bölünürse beşer ruhu bu iki nizam arasında sıkışır kalır ve böylece beşer hayatı bozguna uğrar. Bu durum Kur'an da birçok yerde vurgulanmıştır:²⁸⁴ "Göklerde ve yerde Allah'tan başka ilahlar bulunsaydı, gökler de yer de fesada uğrardı."²⁸⁵, "Hak onların heva ve heveslerine uysaydı, gökler de, yerde, içindekiler de fesada uğrardı."²⁸⁶

Kutub'a göre, İncil ve Tevrat da Ehl-i Kitap için bir hayat nizamı olarak, yani İsrailoğulları'na yol göstermek ve Allah'a ulaştıran hayat yolunu aydınlatmak için

²⁸² Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 2, s. 590.

²⁸³ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 4, s. 173.

²⁸⁴ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 4, s. 252.

²⁸⁵ Enbiya, 21/22.

²⁸⁶ Mü'minun, 23/71.

gönderilmiştir. Tevrat ve İncil sadece akide kitabı değildir; aynı zamanda pratik hayata hükmedecek şeriatı da içinde barındırır. O, Yahudilerin ve Hıristiyanların hususi şeriatıdır. Onlardan bir kısmı Allah'ın razı olduğu gibi kitaplarıyla hükmetmiş, onu dünya nizamının yol göstericisi olarak kabul etmiştir fakat bir kısmı ise onu sadece bir akide kitabı olarak kullanarak dünya nizamına beşeri hâkim kılmıştır. Bu duruma Allah, “İnsanlardan korkmayın, benden korkun”²⁸⁷ ayetiyle cevap vermektedir. Kutub'a göre, emre muhatap olan kesim Allah'ın ayetleriyle hükmeden kimselerdir. Allah onlardan, dünyalık hevesine düşüp Allah'ın kitabına aykırı hareket edenlerden korkmamalarını istemektedir. Muhakkak hakka karşı çıkan olacaktır çünkü Allah'ın kitabı onların nefsanî ve şehvî arzularına uymayacak ve önlerinde engel olacaktır. Bu sebeple ona karşı çıkıp onu inkâr etmeye, değiştirmeye farklı yorumlarla kendi çıkarlarına göre tevil etmeye kalkışacak ve Kitabın hükümlerine karşı çıkacaklardır. Kutub'a göre, Ehl-i Kitabın ellerindeki kitabı tahrife uğratmalarının yegâne sebebi tam olarak budur.²⁸⁸

Kutub, Yahudi hahamların kitabı kendi nefsi arzularına göre değiştirmekle yetinmediklerini, uydurma fetvalar ve sözde dine hizmet adına insanlardan para topladıklarını da ifade etmektedir. Yahudilerin dünyalık şeylere beslediği sevgi Allah'a verilen sözün bile ötesine geçmeye, ahdi bozmaya, onun verdiği emanete ihanet etmeye ve onu kendi çıkarlarına göre değiştirmelerine neden olmuştur. Onlar halkın ileri gelenlerine yaranmak, onlardan az bir menfaat elde etmek için, zenginlerin aleyhine uygulamasın diye Tevrat'ın hükümlerini değiştirmişlerdir. Daha önce zikredildiği üzere kendi kitaplarında açıkça geleceği bildirilmesine, onu öz evlatları gibi tanımalarına rağmen, nefsanî arzuları uğruna Hz. Peygamber'le ilgili bölümleri kitaplarından çıkartan yine Yahudilerdir. Hakkı bildikleri halde sırf Müslümanlar arasına nifak tohumları saçmak için onu gizleyen de Yahudilerden başkası değildir.²⁸⁹

Kutub, Ehl-i Kitabın bu yaptıkları sebebiyle neyi kaybettiklerinin farkında olmadığını söylemektedir çünkü onlar az bir dünyalık menfaat uğruna sonsuz ahiret hayatlarını perişan etmişlerdir: “Allah'ın indirdiği kitaptan bir şey gizleyip de, mukabilinde az bir pahayı satın alanlar; işte onlar, karınlarına ateşten başka bir şey yemezler. Kıyamet günü Allah onlarla konuşmaz. Onları temize de çıkarmaz. Ve onlar için elim bir azap

---

²⁸⁷ Maide, 5/44.

²⁸⁸ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 4, ss. 254-56.

²⁸⁹ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 1, ss. 140-41.

vardır.”²⁹⁰ Ayetteki mesaj oldukça açıktır ve hakikati gizleyen ve satan herkesi kapsamaktadır. Hakikati gizlemeye sebep olan şey ise ya dünyalık heves ya da şahsi menfaatlerdir. Ehl-i Kitabın bu sebeple çarpıtılacağı en büyük ceza, ahiret gününde Allah’ın onlara bakmayacak, onları tanımayacak olmasıdır. Yani ne seçilmiş millet olma iddiaları, ne hangi günahı işlerse işlesinler ahirette sadece belli günler ceza çekeceklerine dair inançları orada işe yarayacaktır çünkü o gün hesaplar eksiksiz görülecek ve haklı, haksız ortaya çıkacaktır. Onlar dünyada iken kârlı bir ticaret yaptıklarını sansalar da, ahirette, hidayete karşı dalaleti, affa karşı azabı aldıklarını ve oldukça zararlı bir alışveriş yaptıklarını anlayacaklardır.²⁹¹

Kutub’a göre Ehl-i Kitap yalnızca kendi kitaplarını değiştirip bozmakla kalmamış aynı zamanda Kur’an-ı Kerim’i de değiştirmek için ellerinden geleni yapmışlardır. Onlar Kur’an’daki mecazlar içeren ayetleri bulup onları kendi asıl manaları dışında bükerek yorumlamaya çalışmış ve bununla Müslümanlar arasında fitne sokmayı amaçlamışlardır. Bu uydurdukları şeylerin Allah’ın kastettiği şey olduğuna halkı inandırmak için ellerinden geleni yapmışlardır. Kutub’a göre bu onların fitratının sonucudur çünkü Ehl-i Kitap, tarih boyunca hiç değişmeyen bir istikrarla aynı hatayı devam ettirmişlerdir. Ancak sıra Allah’ın son kitabına gelince hain planları işe yaramamıştır çünkü Allah onu bizzat koruyacağına dair daha en başından vaatte bulunmuştur ve bu vaadi de kıyamete kadar sürecektir.²⁹²

2) Kur’an-ı Kerim’e Karşı Ehl-i Kitabın Tavrına Yönelik Eleştiriler

Ehl-i Kitabın Hz. Muhammed’e ve İslam’a karşı genel tavırlarına dair daha önce malumat verildiğinden bu başlık altında yalnızca Seyyid Kutub’un tefsirinde Kur’an’a karşı Ehl-i Kitabın tavrının ne olduğu ve nasıl ele alındığı üzerinde durulacaktır.

Müslüman bir mütefekkir olarak Seyyid Kutub, İslam’ı, Allah’ın son din olarak tayin ettiği, ebedî ve tek din olarak kabul etmektedir. Bu din, ışığıyla geleceği aydınlattığı gibi kanatlarıyla da geçmişi kucaklamaktadır çünkü İslam kendinden öncekilerden bağımsız bir din değildir ve Kur’an, Tevrat ve İncil’le aynı özü barındıran son ilâhî kitaptır. Aynı zamanda o, beşeriyetin geleceğindeki hayır ve ıslah konusunda Allah’ın hükümlerini

---

²⁹⁰ Bakara, 2/174.

²⁹¹ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 1, ss. 327-29.

²⁹² Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 2, s. 335.

ihtiva etmektedir. Bütün insanlığı ırk, dil, fırka ayırımı gözetmeksizin İslam sancağı altında kardeş kılmaktadır. Bütün insanlığın birleşme noktası yalnızca Allah'a kulluk noktasıdır. Bu gerçek hiçbir millete gizli değildir ve özellikle hakikatin ellerindeki ilahi kitaplarında açıkça yazıldığı Ehl-i Kitaba asla gizli kalmamıştır fakat onlar İslam'ı kabullendikleri takdirde makamlarının ve imtiyazlarının yok olması korkusuyla bile bile gerçeği inkâr etmektedirler. Kendi ellerindeki kitaplarını dahi dünyalık menfaatler uğruna değiştiren, gizleyen Ehl-i Kitap, Allah'ın son dini söz konusu olduğunda da şahsi menfaatlerini Allah'ın hükmüne tercih etmiş ve Kur'an'ı inkâr etmişlerdir.²⁹³

Kutub eserinde, Ehl-i Kitabın İslam'ı kabul etme hususunda ne kadar inatçı davrandıkları konusunu birkaç ayet ışığında ele alarak açıklamıştır: “Dediler ki bizim kalplerimiz perdelidir. Öyle değil Allah küfürleri yüzünden onları lanetlemiştir.”²⁹⁴ Onlar İslam'a inanmayışlarını kalplerinin perdeli olmasına bağlayarak artık kalplerine hiçbir inancın nüfuz edemeyeceğini iddia etmektedir. Ayet ise, bunun sadece uydurma bir bahane olduğunu, aslında Allah'ın, inkârlarından dolayı onları haktan saptırdığını bize açıklamaktadır: “Bir de onlara ‘Allah'a inanın’ denilince ‘Biz bize indirilene inanırız’ demektedirler.”²⁹⁵ Kutub bu konuda onların kendilerine gönderilen peygamberleri öldürmüş, kitaplarını kendi çıkarlarına göre tevil etmiş, Allah'a verdikleri sözde durmamış bir millet olduğunu hatırlatmaktadır. Başka bir deyişle, Ehl-i Kitap aslında kendilerine verilene de inanmış değillerdir. Dolayısıyla bu da onların Kur'an'a iman etmemek için ortaya attıkları bahanelerden biridir. Zaten Kur'an kendilerine indirileni tasdik eden bir kitap ve Hz. Muhammed ise ellerinde olan metinlerde müjdelenmiş bir peygamberdir. Kutub'a göre eğer Ehl-i Kitap gerçekten ellerinde olana inanıyor olsalardı, Kur'an'a iman eden ilk milletin onlar olması gerekirdi fakat tam aksine, Ehl-i Kitap yalnızca kendi nefislerine kulluk etmiş, duygu ve şehvetlerine taparak Kur'an'ı inkâr etmişlerdir.²⁹⁶

Kutub'a göre Ehl-i Kitabın Kur'an'ı inkâr etmesinin başka bir sebebi, Yahudi ve Hıristiyanların ellerinde bulunan kitapları kendi arzularına göre yorumlayarak halkın ileri gelenlerinin çıkarlarını korumaya çalışmalarıdır. Hıristiyanlar dinlerinin ana esası olan tevhidi; Yahudiler ise faizin haram, zinanın cezasının recim oluşunu ve daha bir sürü ahkâmı gizlemişlerdir. Onlar yeni bir peygamberin geleceğinden haberdardılar fakat bu

---

²⁹³ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 1, s. 140.

²⁹⁴ Bakara, 2/88.

²⁹⁵ Bakara, 2/91.

²⁹⁶ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 1, ss. 189-91.

yeni dinin onların yaptıklarını tasdikler nitelikte olmasını beklemekteydiler. Ancak durum istedikleri gibi olmamış, Kur'an-ı Kerim onların, Allah'ın kitapları üzerinde oynadıkları oyunları tek tek gün yüzüne çıkarmıştır. Şimdi onlar için iki yol vardır: Ya Kur'an-ı tasdik edip kendi hatalarını kabul edecek ve bu yolla elde ettikleri menfaatlerden vazgeçecekler ya da onu inkâr edip bildiklerini okumaya devam edeceklerdi. Dünyevi menfaatlere bu denli tapmış bir millet için ikinci yol cazip gelmiş ve nefsanî menfaatleri uğruna Allah'ın ayetlerini bile isteye inkâr etmeyi tercih etmişlerdir.²⁹⁷

Kutub'un tefsirinde Ehl-i Kitabın, kendi hatalarını örtbas edebilmek için Hz. Peygamber'e olmayacak tekliflerle geldiğinden ve kendi kitaplarına yaptıkları gibi Kur'an'ın hükümlerini de arzularına göre değiştirmek istediklerinden bahsedilmektedir. Rivayete göre Yahudiler recim gibi bazı meselelerde kendilerine müsamaha gösterildiği takdirde Müslüman olacaklarını iddia etmişlerdir. Kutub, Ehl-i Kitap için bunun oldukça normal bir olduğunu düşünmektedir çünkü kendileri halkın imtiyazlı kesimiyle, imtiyazsız kesimine aynı hükümleri uygulamamaktadırlar. Maddî menfaatler karşılığında Allah'ın hükümlerini toplumun ileri gelenleri için yeniden yorumlayıp, hükümleri değiştirmektedirler. Bu sebeple Hz. Peygamber'den böyle bir beklenti içine girmişlerdir fakat Allah, değil Kur'an'ın hükümlerini değiştirmeyi, onlardan bir kesimin kalbini kazanmak için hükümleri kolaylaştırmayı dahi kesin bir dille reddetmiştir çünkü Allah, Kur'an'ı insanlara kıyamete kadar sürecek hayat nizamı olarak takdim etmiştir. Onu tadil veya tebdile imkân yoktur. İslam'a göre ilâhî nizamın bir parçasından vazgeçmek demek o bilgiyi inkâr etmekle eşdeğerdir. Kur'an'ın bir kısmını inkâr eden tamamını inkâr etmiş sayılır. Bu sebeple, Kutub'a göre, Allah'ın hükümlerini uygulama konusunda Ehl-i Kitaba imtiyaz gösterme fikrini uygulamak şöyle dursun akla getirmek dahi caiz değildir.²⁹⁸ “O halde Allah'ın indirdiği kitap ile aralarında hükmet. Allah'ın sana indirdiği Kur'an'ın bir kısmından seni vazgeçirmelerinden sakın.”²⁹⁹ Allah böyle bir durumda Peygamberinden onların heva ve heveslerine uymamasını, yalnız Allah'ın hükümleriyle aralarında hükmetmesini istemiştir çünkü bunu kabul etmedikleri takdirde Müslüman olmaları zaten mümkün olmayacaktır.³⁰⁰

²⁹⁷ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 4, ss. 260-62.

²⁹⁸ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 4, ss. 266-67.

²⁹⁹ Maide, 5/49.

³⁰⁰ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 4, s. 269.

Kur'an-ı Kerim Yahudi ve Hıristiyanlara seslenirken "Ey Ehl-i Kitap" diye hitap etmektedir çünkü onların en bariz vasıfları kendilerine kitap verilmiş olmasıdır. Allah bu hitapla onlara, kendilerine verdiği gibi, yeniden bir kitap gönderdiğini, Allah'ın lütfuna mazhar olan insanlar olarak ona ilk sahip çıkanların yine kendileri olması gerektiğini vurgulamaktadır fakat onlar, kendilerine indirilene sahip çıkmayıp onu değiştirdikleri gibi, son kitap Kur'an-ı Kerim'e de sahip çıkmamışlar ve hatta onun en büyük düşmanı olmuşlardır. Onu da değiştirmeye çalışmış, ona inananları yollarından çevirme planları kurmuşlardır. Ancak Allah onların bu planlarını boşa çıkarmıştır. Kutub'a göre Kur'an'a zarar verme konusundaki amaçlarına ulaşamayan Ehl-i Kitaptan bazıları, bu sefer de Peygamber emaneti olan hadislere el uzatmışlardır. Ancak âlimlerimizin dikkat ve itinası ile bu tuzak da savuşturulmuştur. Onlar İslam'a karşı dinmek nedir bilmeyen kin ve nefretlerini tefsir ve hadise de bulaştırmaya çalışmışlardır. Tefsir ve hadis ricalinin hayatları üzerinde de aynı oyunlarını oynamaya devam etmişlerdir. Kutub, günümüzde bu zarar verme çabasının müsteşrikler eliyle devam ettiğini söylemektedir.³⁰¹

Kutub'a göre, Ehl-i Kitabın Müslümanlara olan düşmanlığı, aslında İslam akidesine karşı hissettikleri kinden kaynaklanır. Onlar, Müslümanların İslam akidesine bu denli bağlı olmasından rahatsız oldukları için, Müslümanları sürekli hak olan yoldan ayırma çabası içerisinde olmuşlardır. Ayette bu durum çok açık ifade edilmekte ve Yahudilerin "Sabahtan İslam'a inandık diyelim akşam da vazgeçtiğimizi söyleyelim. Belki Kur'an'a inanların kalplerine şüphe düşürürüz" diyerek hain planlar yaptıklarından bahsedilmektedir.³⁰² Kutub'a göre Müslümanların bu tuzağa düşmemelerinin yegâne yolu İslam'ın ipine sıkı sıkıya sarılmalarıdır. Onlar İslam nizamını terk etmedikleri sürece Allah da onları Yahudilerin tuzağına düşmekten koruyacaktır.³⁰³

Seyyid Kutub Ehl-i Kitaptan sayıları az da olsa bazılarının, son Peygambere ve Kur'an-ı Kerim'e iman ettiğini, namaz kılıp zekât verdiğini söylemiştir. Bu kimselerin genellikle Hıristiyanlardan olduğu, Yahudilerin ise inkârlarında onlara göre çok daha ısrarcı olduğu tarihi verilerle de kanıtlanmış olmakla birlikte, Kur'an-ı Kerim'de de üzerinde durulan bir husustur.³⁰⁴

---

³⁰¹ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 2, ss. 324-25.

³⁰² Maide, 5/61.

³⁰³ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 2, s. 323.

³⁰⁴ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 4, ss. 42-43.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

EHL-İ KİTAB'IN AHİRET İNANCINA YÖNELİK ELEŞTİRİLER

1) Seçilmiş Millet Olma Hususundaki İddialarına Yönelik Eleştiriler

İsrailoğulları tarih boyunca adeta Allah'ın özel koruması altında bulunmuşlardır. Yaptıkları bütün hatalara rağmen defalarca affedilmiş ve yeniden ilâhî vahye layık görülmüşlerdir. Daha önce de geçtiği üzere Kur'an-ı Kerim'de adı geçen yirmi beş peygamberin yirmisi İsrailoğulları'na gönderilmiştir. Şüphesiz Allah'ın bir kavmi yüce emanetini yüklemek için seçmesi, Allah'ın nurunun o kavmin üzerine yansıdığını göstermektedir. Bu sebeple peygamberler tarihine bakıldığında İsrailoğulları, Allah'ın lütfuna en çok mazhar olan ümmetlerdendir.

Ehl-i Kitabın, kendilerinin seçilmiş millet olduklarını düşüncelerindeki ana etkenlerden biri, onlara tarih boyunca yaptıkları hatalara rağmen defalarca peygamber gönderilmesidir fakat duruma başka bir açıdan bakacak olursak, Ehl-i Kitaba defalarca peygamber gönderilmesi, onların, sıklıkla Allah tarafından uyarılmak zorunda kalmış bir millet olduğunu da göstermektedir. Neticede peygamberlerin bir topluma gönderilişinin temel gayesi o toplumu ihya etmek, düştükleri günah ve hata batağından kurtarıp, hak yola sevk etmektir. Başka bir deyişle, peygamber gönderilen her toplumun, aslında, hak yoldan sapmış ve uyarılmayı hak etmiş olduğu söylenebilir. Dolayısıyla İsrailoğulları'na bu kadar çok peygamber gönderilmiş olması onların değerli, seçilmiş, Allah katında üstün bir millet olduklarını gösterebileceği gibi; onların arsız, Allah'ın emirlerine uymayan, ne kadar uyarılsalar da hak yoldan sapmayı kendilerine ilke edinmiş bir toplum olduklarına da işaret edebilir. Bu açıdan bakıldığında aralarından çok peygamber çıkması nedeniyle İsrailoğulları'nın "seçilmiş millet" olduğu söylemek, bu konuda yapılabilecek tek yorum değildir.

Burada şöyle bir soruyla karşılaşmak da mümkündür. Ehl-i Kitabın hakka karşı takındığı bunca kötü tavra rağmen Allah neden onlardan vazgeçmeyip yeniden ve yeniden İsrailoğulları'na uyarıcı göndermiştir? Bu sorunun cevabı, Allah'ın son Peygamberini

İsrailoğulları'ndan değil de Araplardan seçmesinde yatmaktadır. Başka bir deyişle, tarihte Allah'ın İsrailoğulları'na tanıdığı bir imtiyaz mevcuttur fakat Hz. Muhammed'in İsrailoğulları arasından seçilmemiş olması bir yönüyle Allah'ın İsrailoğulları'na verdiği imtiyazın sona erdiğinin göstergesidir. Bu durumda Ehl-i Kitabın halen devam ettirdiği seçilmiş millet oldukları iddiası, geçersiz bir iddiaya dönüşmektedir çünkü İsrailoğulları kendilerine verilen emaneti hakkıyla taşıyamamış, her defasında gönderilen elçilere eziyet etmiş, hatta onları öldürmüşlerdir. Bu sebeple Allah risalet emanetini İsrailoğulları'ndan alarak Hz. Muhammed'e yüklemiş ve İsrailoğulları'na tanıdığı imtiyazı sona erdirmiştir.

Kutub'un üzerinde durduğu bir diğer konu ise affedilmesi mümkün olmayan günahlardan olan şirki, inançlarında taşıyor olmalarına rağmen Yahudilerin ve Hıristiyanların kendilerini seçilmiş millet ilan etmeleridir. Yahudi ve Hıristiyanlar kendilerinin Allah'ın sevgili kulları olduğunu ileri sürerek kıyamette azap görmeyeceklerine inanmaktadırlar. Bu inanca göre Allah, kullarından bazılarını bazılarına üstün tutmuş ve onları himaye ederek yeryüzünde fesat çıkarmalarına müsaade etmiştir. Bu düşünce insanlar arasında ayrılık ve fesada sebebiyet verdiği gibi Allah'ın adaletine de aykırıdır.³⁰⁵ Hâlbuki şirkin affı yoktur. Her günah, affedilebilme imkânını bünyesinde barındırırken müşrik olarak ölenin kurtuluşu mümkün değildir. Ömrünü şirk içinde geçiren bir insan yaşamının son anına gelmiş olsa ve o vakitte vahdaniyet şuuruna erse o kişinin kurtuluşu mümkündür fakat son anını bile şirkle geçiren bir insanın kurtuluşu mümkün değildir.³⁰⁶ Bu bilgilerden hareketle Yahudi ve Hıristiyanlar Allah'a ortak koşmaları sebebiyle küfürle ilişkilendirilmişken, seçilmiş millet olmaları söz konusu olamaz. Ayrıca Kur'an-ı Kerim'de geçen "Allah için üçüncüsüdür diyenler de küfrettiler."³⁰⁷; "Ant olsun ki, 'Allah ancak Meryem oğlu Mesih'tir' diyenler kâfir oldular. Oysa bizzat Mesih 'Ey İsrailoğulları, Rabbiniz olan Allah'a kulluk edin, kim Allah'a ortak koşarsa muhakkak Allah ona cenneti haram eder. Varacağı yer ateştir onun. Zulmedenlerin yardımcıları yoktur' demiştir."³⁰⁸ Ayetlerde de Allah İsrailoğulları'nın açık bir küfür içerisinde olduklarını ve bunun affının olmadığını sert bir dille vurgulamaktadır.³⁰⁹

---

³⁰⁵ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 4, s. 188.

³⁰⁶ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 3, s. 451.

³⁰⁷ Maide, 5/73.

³⁰⁸ Maide, 5/72.

³⁰⁹ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 4, s. 365.

Bundan hareketle Kutub'a göre, şirkin bile affi yokken küfrün affının olduğunu iddia etmek büyük bir yanılıdır.³¹⁰

Seyyid Kutub Ehl-i Kitabın seçilmiş bir millet olduğu ve Allah'ın onları diğer insanlara tercih ettiği yönündeki yaklaşımı birtakım kayıtlar koyarak kabul etmektedir. İsrailoğulları'nın elde ettiği bu imtiyaz, onlara lütfedilen hilafet vazifesine sahip çıkarak, seçilmiş millet olma vasfını korumalarına bağlı kılınmıştır fakat Ehl-i Kitap ilâhî emirleri çiğneyerek, nefساني arzularına göre Allah'ın kitabını değiştirerek, peygamberleri öldürerek ve Allah'la yaptıkları ahde vefasızlık göstererek bu vasıflarını kaybetmişlerdir. Daha da kötüsü, Allah onlara karşı hükmünün azap ve lanet olduğunu açıklayarak artık bu imtiyazın tamamen sona erdiğini ayetinde belirtmiştir: “İsrailoğulları, size verdiğim nimetimi ve sizi âlemlere üstün kıldığımı hatırlayın ve öyle bir günden korkun ki, o günde kimse, kimse için bir şey ödeyemez. Şefaak kabul edilemez, fidyeye alınmaz ve onlara yardım da edilmez.”³¹¹ Ayette Kutub'un dikkatleri çektiği husus, İsrailoğulları'nın âlemlere üstün kılınması konusunun geçmiş zaman olarak aktarılmasıdır. Bu açıkça İsrailoğulları'nın seçilmişliğinin sona erdiğinin göstergesidir. Ayetin hemen ardından İsrailoğulları'nı bekleyen bir felaket olduğu, o gün geldiğinde kimseyi yardımcıları olarak bulamayacakları belirtilmektedir. Bu apaçık bir tehdittir çünkü Allah, seçilmiş millet olmak bir yana İsrailoğulları'nı azabına layık görerek rahmet kapılarını onlara kapattığını belirtmektedir.³¹²

Ayetin yorumu olarak ortaya konulan bir başka görüş ise ayette “nimet verme” cümlesinden hemen sonra “üstün kılma” cümlesinin kullanılmasına dikkat çekmektedir. Bu görüşe göre ayeti “Ey İsrailoğulları! Size verdiğim nimeti ve (böylece) sizi âlemlere üstün kıldığımı hatırlayın” şeklinde okumak gerekir. Bu durum okuyucuya İsrailoğullarının etnik kökene dayalı bir seçilmişliğinin söz konusu olmadığını göstermektedir. Buradaki ayrıcalık yalnız o dönemde yaşayan topluluklar arasından Allah'ın İsrailoğulları'nı seçerek onlara bolca nimet ihsan etmesinden öte bir şey ifade etmemektedir.³¹³

Ehl-i Kitabın seçilmişlik iddiası noktasında, Hıristiyanlık ve Yahudiliğin kendi kolları arasında dahi seçilmiş millet olma hususunda ihtilafa düşmüş olduğu

³¹⁰ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 4, s. 187.

³¹¹ Bakara, 2/47-48.

³¹² Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 1, s. 145.

³¹³ Salime Leyla Gürkan, “Kur'an'a Göre Seçilmişlik Kavramı ve İsrail oğullarının Seçilmişliği Meselesi”, *İslam Araştırmaları Dergisi*, S. 13 (2005), ss. 3-38.

hatırlanmalıdır. Ehl-i Kitabın içerisinde Yahudiler, yalnız kendilerinin, Hıristiyanlar ise yalnız kendilerinin seçilmiş millet olduğunu iddia ettikleri gibi Yahudi ve Hıristiyan gruplardan kendi dinî müttefiklerinin değil, karşı dinin seçilmiş millet olduğunu ve kurtuluşa ereceğini iddia ederek onların yanında yer alanlar da mevcuttur. Buna örnek olarak Hıristiyan mezhebi olarak kabul edilen Yehova Şahitleri zikredilebilir.³¹⁴ Hıristiyan bir mezhep olmakla birlikte, Yehova Şahitleri'nin Yahudiliğe olan yakınlığı göze çarpılmaktadır. Araştırma konusu açısından en önemli özellikleri ise dünyanın sonunda Mesih'in gelerek Tanrı'nın krallığı kurulduğunda, yeryüzünde bu krallığın hâkimlerinin Hıristiyanlar değil Yahudiler ve Yehova Şahitleri olduğunu iddia etmeleridir.³¹⁵ Bu da bize seçilmişlik konusunda Ehl-i Kitabın kendi içerisinde dahi çelişkide olduğunu göstermektedir.

Seçilmişlik hususunda üzerinde durulması gereken asıl konu ise, İsrailoğulları'nın ahirette sayılı günler dışında kendilerine ateşin dokunmayacağını iddia etmeleridir.³¹⁶ Ayette bu konuya cevap verilirken, "Allah katından bir söz mü aldınız? Allah asla sözünden caymaz. Yoksa Allah'a karşı bilmeyeceğiniz bir şey mi söylüyorsunuz?"³¹⁷ denilmektedir. Ayete göre onların bahsettiği gibi ahirette kendilerine hesap sorulmayacağını iddia edebilmek için kesin bir delile ihtiyaç vardır fakat onların iddialarının kaynağı uydurma bilgilerden başka bir şey değildir. Yukarıdaki ayeti takip eden ayetlerde durum açıkça ortaya konularak, ister Yahudi olsun ister Hıristiyan, günah işleyen herkesin günahlarının bedelini ahirette ödeyeceği, cennet ashabı olanların ise yalnızca salih amel işleyenler olduğu açıkça zikredilmektedir.³¹⁸

2) Dünyalık Ahirete Tercih Etmeleri Hususunda Eleştiriler

Seyyid Kutub Ehl-i Kitabın dünyalık şeyleri ahirete tercih etmesine dair meseleleri "Eğer Ehl-i Kitap iman edip de Allah'tan korksaydı, onların kötülüklerini herhalde örter ve muhakkak nimeti bol cennete koyardık"; "Eğer onlar, Tevrat'ı İncil'i ve Rablerinden indirilen Kur'an'ı gereğince tatbik etselerdi, her yönden nimete ermiş olurlardı. İçlerinde mutedil bir ümmet yok değil fakat çoğu ne kötü şey yapmaktalar"³¹⁹ ayetleri üzerinden ele

³¹⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. Nuri Tınaz, "Yehova Şahitleri", *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, 2013, C. 43, ss. 391-396.

³¹⁵ Günay Tümer, *Yeni Dökümanlar Işığında Yehova Şahitleri*, İstanbul: DİB Yayınları, 1987, ss. 83-85.

³¹⁶ Bakara, 2/80.

³¹⁷ Bakara, 2/80.

³¹⁸ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 1, s. 180.

³¹⁹ Maide, 5/65-66.

almaktadır. Kutub'a göre bu iki ayet insan hayatı için oldukça önemli bir konuyu açıklığa kavuşturmuştur. Burada beşeriyetin ellerindeki kitaba, hiçbir değişikliğe uğratmaksızın uymaları halinde, hem bu dünyada hem de ahirette nimete erişecekleri vurgulanmaktadır. İşte insanların anlamakta zorlandığı asıl mesele budur çünkü insanların kafasında ve vicdanında ahirete ve dünyaya giden yol tamamen farklıdır. Ahiret için yaşamak isteyen dünyayı tamamen terk etmeli zannedildiği gibi, dünyada yükselmek ve iyi yerlere gelmek için de uhrevi olanı yani dini göz ardı etmek gerektiğine inanılmaktadır. Hâlbuki durum böyle değildir. Ayette, Allah'ın nizamını pratik hayata tatbik eden iman ve takva sahiplerine yalnız ahiret saadeti değil dünyanın ıslahı, gelişimi, nimet ve imkânların herkese adaletli dağılımı garanti edilmektedir.³²⁰ Bununla birlikte bu tarz bir düşünceye kapılmanın makul bir izahı yapılabilir çünkü cahillik ve yanlış düşünceler üzerine bina edilen bir düzende Allah'ın nizamını uygulamak mümkün olamayacağından, insanlar dünyevi ve uhrevi olanı birbirinden bağımsız olarak düşünmek zorunda kalmış olmalıdırlar. Cemiyet içinde dünyevi menfaatler kazanmayı amaçlayanlar zorla ahiret yolundan uzaklaştırılmıştır. Ahiret için çalışmak isteyenler de dünyevi başarıdan zorla uzaklaştırılarak, dünya ve ahiret yolu birbirinden tamamen ayrılmıştır. Onlara göre bir kişinin hem ahiret yolunda ilerleyip, ahlâk kaidelerine ve rıza-yı ilâhîye uyup hem de dünyevi menfaatler elde edebilmesi imkânsızdır çünkü bu menfaatleri elde etme yolu dinî inanca terstir. Haksızlık, adaletsizlik ve haram yollarla elde edilen menfaatlere sahip olma yoluyla ahiret yolunun bir olması elbette düşünülemez ve bu sebeple dünya ve ahiret yolunu birleştirmenin imkânsız olduğu söylenir.³²¹ Fakat insanlık hayatında esas olan bu iki yolun birleşmesidir. Ahiret hayatını temin eden yolun dünya hayatını da tanzim etmesi gerekmektedir. Dünyevi işlerde bol kazanç sağlamak nasıl yeryüzündeki refahı sağlıyorsa, ahiret kurtuluşuna da vesile olmalıdır. İman ve takva nasıl ahireti garantiliyorsa, yeryüzündeki gelişmeye ve ilerlemeye de sebep olmalıdır. Seyyid Kutub'a göre bu esas, sadece ilâhî nizamın insan hayatı üzerine kaim olmasıyla olur. İşte o zaman insan yeryüzünde halifelik görevini üstlenmiş olur.³²²

İslam'a göre yeryüzünün halifesi olma görevi, Allah'ın emirlerine bağlı kalarak yeryüzünü yönetme üzerine inşa edilmiştir. Bu durumda insan eğer yeryüzünün bütün kaynaklarını, hammaddelerini bulup, bu hususta önemli çalışmalar yapmazsa Allah'ın

---

³²⁰ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 4, ss. 330-31.

³²¹ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 4, s. 332.

³²² Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 4, s. 334.

kendisine yüklediği hilafet vazifesini yerine getirmemiş olur. Bu vazifeyi yerine getirmesi ise aynı zamanda ibadet sayılır. Onlar dünya hayatında kaybederlerse ahirette de hüsrana uğramış olurlar çünkü hilafeti yerine getirmeyen, Allah'a isyan etmiş sayılır. İslam'ın nizamı budur ve bu nizam dünya ve ahiret yolunu tek çizgide birleştirmektedir çünkü İslam'a göre dünya ve ahiret birbirinin karşıtı değildir. Bu nizamda insanın, cemiyet içerisinde ya da ferdî olarak aklî ve bedenî imkânlarını kullanması zaruridir. Çalışır, üretir, ilerler, fakat bunları yaparken Allah'ın rızasına uygun hareket eder. Zulmetmez, haksızlık yapmaz, hilekârlık ve hainliğe müsaade etmeden adaletle muamelede bulunur. Allah'ın nizamında ferdi mülkiyet de yerini almıştır. Kişi kazandığının karşılığını ancak Allah'ın emrettiği kadarıyla alır. İşte bu çalışma ve çaba dünyalık menfaatleri insanın önüne serdiği gibi, bir ibadet olarak da kabul edilir.³²³

Allah'ın nizamında ibadet de dünyalıktan ayrı değildir. İbadetler Allah ile kul arasındaki bağılılığı arttırarak her an ona vazifesini hatırlatma görevi üstlenmektedir. İslam nizamında ibadetin değeri burada ortaya çıkar çünkü insanın günde beş vakit kıldığı namaz Allah'la kulu arasındaki bağı kuvvetlendirir. Kazancından verdiği zekât, tuttuğu oruç, yaptığı hac onun imanını arttırarak Allah'ın ona verdiği vazifeyi daha büyük bir aşkla, şevkle yerine getirmesini sağlar. Tuttukları yolda karşılarında çıkabilecek her türü kötülüğe, nefsanî arzuya, inatçılığa ve sapıklığa karşı onlara taze bir şuur sağlar. İslam nizamı dünyevi ilerleme ve gelişmeyi ibadet ve salih amelin bedeli olarak da görmez. Bu nizam, dünya hayatının en güzeline götüren yolda ibadetleri, destekleyici unsur olarak kabul eder ve neticede hem maddi hem manevî anlamda insana kazanç getirmiş olur.³²⁴

Bu iki yolu ayırmak insanın sırtına yüklenmiş ağır bir yükten başka bir şey değildir. Din bunu istemez. İnsan, bu saçma ayırımı cezasını dünyada kararsız kalmakla, ıstırapla, huzursuzlukla ve imanın sağladığı huzurdan mahrum kalarak acı içinde kıvranan kalpleriyle ödemektedirler. Görünüşte Allah'ın nizamına uymayan kimselerin dünyevi ilerlemeler kaydetmesi bizleri aldatmamalıdır çünkü bu menfaatler geçicidir. Kendilerini zengin ve ileri kabul etmiş memleketlerdeki imkânlar arttıkça insanları huzursuzluk kaplamaktadır. Kin, nefret, cinayetler yaygınlaşmaktadır. Muhtelif hastalıklar ve sinir bozuklukları onların dünyalık kazançlarında zevk almalarını dahi engellemektedir. Bu musibetler bile Allah'ın nizamını terk edenler için ağır birer imtihandır. Onlar hem bu

---

³²³ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 4, s. 334.

³²⁴ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 4, s. 335.

dünya hem de ebedî ahiret hayatlarını rüsva ve heba etmektedirler. Bütün bu rezaletlerden kurtulmanın, hem dünya hem ahiret mutluluğuna kavuşmanın tek yolu ise Allah'ın nizamını beşer hayatına tatbik edip, dünya ve ahireti bir bütün olarak ele almaktır.³²⁵

Ehl-i Kitabın Allah'ın ayetlerini dünya menfaatlerine karşı bu kadar kolay değişebilmelerinin altında başka bir sebep daha vardır. Onlar dünya nimetlerine oldukça düşkün bir topluluktur. Bununla birlikte Allah ahiret hayatından, kendilerine gönderdiği kitap aracılığıyla defalarca bahsetmiştir. Yani yaptıklarının nasıl büyük bir cezayla sonuçlanacağını, bu dünyanın geçici menfaatleri karşılığında ebedî ahiret azabını satın aldıklarını bilmemeleri mümkün değildir çünkü kitabın varisleridirler fakat emanete sahip çıkmamış ona kendi elleriyle zarar vermiş, hükümlerini nefsanî arzularına göre değiştirmişlerdir. Ahiret hayatı konusunda da ne yazık ki durum değişmemektedir. Ehl-i Kitap kendisini -ne yaparsa yapsın mutlaka Allah tarafından affedilecekleri- yalanına öylesine inandırmışlardır ki söz konusu dünyevi menfaatleri elde etmek pahasına, Allah ile yapılan ahdi bozup, onun emanetine ihanet etmiş olsalar da kendilerine hiçbir ceza verilmeyeceğine inanmaktadırlar. Bu inanç da onları Allah'ın ayetlerinde keyfi değişiklikler yaparken rahatlatmaktadır.³²⁶

Kendilerini ne kadar kandırsalar, ne kadar kendi yalanlarına inansalar da onlar gerçeği bilmektedirler çünkü onlar kitap ehlidirler. Ellerindeki kitapta her insanın günahlarının bedelini ahirette ödeyeceği, yalnızca iman edenlerin cennet ehli olacakları açıkça yazmaktadır. Bu sebeple garanti olarak gördükleri ahiret hayatı için onlara “Allah katında ahiret yurdu başka insanların değil de yalnız sizin ise o halde ölümü temenni edin”³²⁷ denildiğinde onlar buna yanaşmayacaklardır zira “onlar [diğer] insanlardan daha çok hayata düşkündürler.”³²⁸ Bu sebeple kendilerine bin yıl ömür verilse yine de dünyaya doymayacaklardır.³²⁹

---

³²⁵ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 4, ss. 338-39.

³²⁶ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 6, ss. 292-93.

³²⁷ Bakara, 2/94.

³²⁸ Bakara, 2/95.

³²⁹ Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, C. 1, ss. 194-95.

SONUÇ

Yapmış olduğumuz bu araştırmada, Seyyid Kutub'un Ehl-i Kitaba yönelik Kur'an ayetlerini yorumlarken, yaşadığı dönemde Mısır'ın içerisinde bulunduğu siyasi durumun ve kendisinin o süreçte yaşadığı problemlerin Kutub'un fikrî yapısı üzerinde etkili olduğu görülmüştür.

Kutub Ehl-i Kitabın Tanrı anlayışına yönelik eleştirilerde bulunurken Kitap ehlinin ilahî çağrının ilk dönemlerinde tevhid inancına sahip olduğunu fakat daha sonraları farklı sebeplerle şirk unsurlarının dine sokulduğunu belirtmektedir. Kutub Teslis inancının Hristiyanlardan önce Mısır ve Hint dinlerinde ve Yahudi Mistisizminde var olduğunu söyleyerek Hristiyanlığa Teslis inancının girmesini bu dinin Mısır ve Hindistan'a yayılmasına bağlamaktadır. Günümüz Hristiyanlığının kurucusu sayılan Pavlus ile başlayan Teslis inancının Hristiyanlığa dâhil olma serüveni toplumda yaşanan dinî, siyasi ve sosyal sorunlar neticesinde toplanılan konsillerde Teslis, Hristiyanlar tarafından resmi olarak kabul edilmiştir.

Araştırmamıza göre Kutub, Allah'a şirk koşmanın yalnızca sosyal, toplumsal ya da siyasi bir nedenle sınırlandırılmayacağını ve şirkin aslında psikolojik bir temele dayandığını iddia etmektedir. Kutub'a göre insanoğlu aciz, neslini devam ettirmek için zürriyete ihtiyaç duyan, çevresindeki tehlikelere karşı tek başına kendisini savunamayan, yaşlandığında bir dayanak olarak evlada ihtiyacı olan bir varlık olduğundan Allah'ı da kendisi gibi tasavvur ederek Allah'a yardımcı olacağı düşüncesiyle O'na kızlar ve oğullar yakıştırmıştır. Bu açıdan bakıldığında, insanoğlunun Allah'ın sıfatları konusundaki bilgi ve inanç eksikliğinin şirki ortaya çıkardığı söylenebilir çünkü Allah'ın kudretinden, Hayy ve Kayyum olduğundan hakkıyla haberdar olan her insan, Allah'ın kimseye ihtiyacı olmadığını, yaratılmış her varlığın ise Allah'a muhtaç olduğunu bilir.

Kutub'a göre Hz. İsa'nın ve Hz. Musa'nın getirdiği din/dinler diğer bütün peygamberlerin getirdiği din gibi hak olmakla birlikte, bu dinler aslını kaybedip şirk batağına saplanmıştır. Dolayısıyla, bu dinlerin mensupları aslını koruyan ve son ilahî din olan İslam'a iman etmekle mükelleftirler. Öte yandan, Kutub'a göre şirk, ilahi iradenin insan hayatı üzerinde hâkim olmasını engeller ve insanoğlunu kendisine Allah dışında hükümdarlar kabul etmek zorunda bırakır. Bundan dolayı, Kutub, müşrik ve kâfirleri bir kabul etmektedir çünkü şirk sebebiyle kendisine Allah dışında hükümdarlar kabul eden insan Allah'tan başkasına boyun eğerek küfre girmiştir.

Kutub'a göre İsrailoğulları'nın kendilerine has, aksi, şımarık, inatçı bir fitratı vardır. Kutub onların bu yapılarını "Yahudi fitratı" olarak isimlendirmektedir. Bu fitratlarının psikolojik sebebi olarak Yahudilerin yıllarca köle bir millet olarak yaşamış, daima emredilen, yönetilen, ezilen ve Firavun'un zulmü altında eziyet gören bir millet olmalarına bağlamaktadır. Kutub, Ehl-i Kitabın kendilerine gönderilmiş olan peygamberlere ve emirlere karşı tavırlarını da yine onların bu fitratına bağlamaktadır.

Kutub'un çizdiği tabloda, Ehl-i Kitabın kendilerine gönderilen bazı peygamberlere karşı çıkıp eziyet ettiği ve hatta canlarına kastettiği görülmektedir. Kutub'un burada üzerine durduğu asıl konu ise Ehl-i Kitaptan İslam'a girmeleri istendiğinde başka Peygambere ihtiyacı olmadıklarını söyleyerek kendilerine çok peygamber gönderilmesiyle övünmeleridir. Oysa bir millete çok peygamber gönderilmesi o milletin çokça uyarılmaya layık olduğunu gösterir. Ayrıca kendilerine gönderilen peygamberlere nasıl muamelede buldukları da ortadadır. Bu nedenle Kutub'a göre, Ehl-i Kitabın İslam'a girmemelerinin altında başka bir sebep veya sebepler aramak gerekir. Kutub, bu sebepleri de belirlemeye çalışmış ve Ehl-i Kitabın, Allah'ın, peygamberlik görevine kendilerinden başka bir milleti layık görmesini kabullenememiş olduklarını iddia etmiştir. Yaptıkları her taşkınlığa rağmen Allah'ın kendilerini affederek yine kendi içlerinden gönderdiği yeni bir uyarıcıyla onları hakka davet etmesine alışkın olan Ehl-i Kitap, Hz. Muhammed'e inanmaları halinde, Allah'ın kendilerini affetmekten vazgeçtiğini kabul etmek zorunda kalacaklarını düşünmüş olmalıydılar. Ayrıca, İslam'ı kabul etmek, Allah'ın, İbrahim'in (as) duasının karşılığı olarak onun soyundan gelecek olan üstün milletin Yahudiler değil Müslümanlar olduğunu kabullenmek manasına gelecekti. Kutub'a göre, Ehl-i Kitap kendi çıkarları doğrultusunda Allah'ın hükümlerini değiştirmiş, kutsal kitaplarını tahrif etmişlerdi. Hz. Muhammed onların yaptıklarını açıkça ortaya çıkarmıştır. Bu durumda Hz. Muhammed'i kabul etmek kendileri hakkında söylediği her şeyi kabul etmek olacaktı. Bu ve bunun gibi birçok sebeple Ehl-i Kitap Kur'an'ın deyişiyle kendi öz evlatları gibi tanıdıkları, kutsal kitaplarında kendilerine müjdelenen Hz. Muhammed'in peygamberliğini ve onun getirdiği dini reddetmişlerdir.

Seyyid Kutub'un değindiği bir başka konu ise Ehl-i Kitabın kutsal kitaplarında yaptığı tahrifattır. Bu tahrifat yalnız metin veya manada değil, aynı zamanda muamellatta da yapılmıştır. Ona göre Kitap Ehli Allah'ın ayetlerini az bir pahaya değiştirmiş ve kitaplarındaki kelimelerin yerleriyle oynamışlardır. Ayrıca Ehl-i Kitap Allah'ın hükümlerini değiştirerek başkalarının koyduğu hükümlere tâbi olmuşlar ve böylece onlar

karşısında boyun eğip emirlerini Allah'ın emirlerine aykırı olsa bile uygulamışlardır. Kutub'a göre asıl büyük tahrifat budur.

Kutub'un Ehl-i Kitabın, Allah'ın seçilmiş kulları olduklarına dair inançlarını da eleştirmiştir. İsrailoğulları tarihte Allah tarafından özel koruma altında olmuşlardır ve bu bakımdan Allah'ın imtiyazlı kulları arasında sayılabilirler fakat onlar Peygamberlere gösterdikleri tavır, Allah'ın kitaplarını tahrif etmeleri, Allah'ın nimetlerine nankörlük etmeleri sebebiyle bu imtiyazlarını kaybetmişlerdir. Allah'ın son Peygamberi İsrailoğulları'ndan seçmemesi de bu imtiyazın sona erdiğine delil niteliğindedir. Onlar için tek kurtuluş yolu ise İslam'a girmektir.

Seyyid Kutub Ehl-i Kitabın dünyalığı ahirete tercih etme hususunu psikolojik bir tahlille açıklamıştır. Buna göre Ehl-i Kitap Allah nizamında ibadet ve dünyalık için çalışmanın birbirinden farklı olmadığını kavrayamamış ve dünyalık menfaat elde etmenin tek yolunun uhrevi olanın aksine hareket etmekten geçtiğini düşünmüşlerdir. Oysa dinde çalışmak da ibadet niteliğindedir. Allah insanoğlunu yeryüzüne halife olarak göndermiştir. Dünyanın bütün nimetlerinden faydalanarak ona hükmetmek insanın yaratılış gayelerindedir. Bununla birlikte, dünyalık menfaat elde ederken ilahî sınırlara riayet edilmelidir. Oysa Ehl-i Kitap ahiret adına çalışmanın dünyadan vazgeçmekten geçtiği inancına sahip olduğundan dünyalık için çalışırken ahirete ve Allah'ın nizamına aykırı hareket etmeyi bir gereklilik olarak görmektedir.

KAYNAKÇA

- ADAM Baki, “Tevrat’ın Tahrifi meselesine Müslüman ve Yahudi Cephesinden Bir Bakış”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 36 (1997), ss. 359-404.
- ADAM Baki, “Üzeyir”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, 2012, C. 42, ss. 401-402.
- AKSAKAL Cihangir B., “Seyyid Kutub ve Müslüman Kardeşler”, *Akademik Hassasiyetler Dergisi*, C. 2, S. 3 (2015), ss. 65-81.
- ALBAYRAK Kadir, “İsraioğulları'nın 'Altın Buzağı'sı ve 'Kızıl İnek'i”, *Bilimname Dergisi*, S. 2 (2004), s. 13.
- ALTAYTAŞ Muhammed, *Kur'an-ı Kerim'de Ehl-i Kitap İtikadi Açısından Yahudilik ve Hıristiyanlık*, İstanbul: Büyüyenay Yayınları, 2016.
- ALTINTAŞ Ramazan, “Seyyid Kutub’un Cahiliyye Anlayışı”, *Marife Dergisi*, S. 3 (2009), ss. 75-84.
- ALTUN Fatmanur, *Çağa İz Bırakan Önderler Seyyid Kutub*, 3. b., İstanbul: İlke Yayıncılık, 2006.
- ARSLAN Sedat, *Hız. Musa İle İlgili Bilgilerin Tesbiti ve Değerlendirilmesi*, (Yüksek Lisans Tezi), Elazığ: Fırat Üniversitesi, 2013.
- ARUÇI Muhammed, “Ülü'l-azm”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, 2012, C. 42, ss. 294-95.
- AYDIN Mehmet, “Beşâir’ün-Nübüvve”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, 1992, C. 5, ss. 549-50.
- AYĞAN Fadıl, *Son Peygamberi Müjdelemek*, Ankara: İsam / İslam Araştırmaları Merkezi yayınları, 2017.
- A’ZAMI Muhammed Mustafa el-, *Kur’an Tarihi*, çev. Ömer Türker, Fatih Serenli, 4. b., İstanbul: İz Yayıncılık, 2018
- CİLACI Osman, “Barnaba İncili”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, 1992, C. 5, ss. 76-81.
- CİLACI Osman, “Havârî”, *DİA İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, 1997, C. 16, ss. 513-16.
- ÇELEBİ İlyas, *İslam’ın İnanç Esasları*, 2. b., Ankara: İsam / İslam Araştırmaları Merkezi, 2017.

- ÇETİN Mürüvvet, *TEVRAT ve KUR'AN-I KERİM'E GÖRE Hz. MUSA KISSASI KIYASLAMASI*, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi, 2015.
- ET-TABERİ Muhammed Bin Cerir, *Taberi Tefsiri, Kur'an-ı Kerim Tefsiri Tercümesi (6.Cilt-Takım)*, İstanbul: Sağlam Yayınları, 2019.
- GADBAN Münir Muhammed, *Müslüman Kardeşler, Seyyid Kutup ve Gelecek*, İstanbul: Pınar Yayınları, 2016.
- GÖRGÜN Hilal, "Seyyid Kutub", *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, 2009, C. 37, ss. 64-68.
- GÜNDÜZ Şinasi, *Pavlus Hıristiyanlığın Mimarı*, 3. b., Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2015.
- GÜRKAN Salime Leyla, "Kur'an'a Göre Seçilmişlik Kavramı ve İsrail oğullarının Seçilmişliği Meselesi", *İslam Araştırmaları Dergisi*, S. 13 (2005), ss. 25-61.
- HAMİDULLAH Muhammed, *İslâm Peygamberi*, İstanbul: Beyan Yayınları, 2017.
- HARMAN Ömer Faruk, "İsa", *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, 2000, C. 22, ss. 465-72.
- HARMAN Ömer Faruk, "Mûsâ", *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, 2006, C. 31, ss. 207-13.
- KAYA Remzi, *Kur'an'a Göre Ehl-i Kitap ve İslam*, 2. b., İstanbul: Yağmur Yayınları, 2016.
- KAYACAN Murat, "Seyyid Kutub'un Batıyı Okuma Biçimi", *Marife Dergisi*, S. 3 (2006), ss. 217-46.
- KİRAZ Celil, "Hz. Muhammed (sav)'in Önceki Kutsal Kitaplarda Müjdelmesi(Tebşirat)", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 10, S. 1 (2001), ss. 231-60.
- KUTUB Seyyid, *Fî Zilâl'il-Kur'an*, 16 cilt, çev. M. Emin Saraç, İ. Hakkı Şengüler, Bekir Karlığa, 3. b., İstanbul: Hikmet Yayınları, 1979.
- KUTUB Seyyid, *Yoldaki İşaretler*, çev. Kamil M. Çetiner, Beka Yayınları, t.y.
- KUTUB Seyyid, Abdulhamid Cude ES-SAHHAR, *Peygamberlerin Hayatı Kur'an-ı Kerim ve İslam Tarihinden (Özel Baskı)*, İstanbul: Kahraman Yayınları, 2005.

- KUZGUN Şaban, *Dört İncil Farklılıkları ve Çelişkileri*, 2. b., İstanbul: Fazilet Neşriyat, 2008.
- KÜÇÜK Abdurrahman, “Ahid”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, 1988, C.1, s. 532-533.
- ÖZTÜRK Varol, *Eski Ahit ve Kur’an Bağlamında Karizmatik Bir Lider Olarak Hz. Musa*, (Yüksek Lisans Tezi), Samsun: On Dokuz Mayıs Üniversitesi, 2010.
- RÂZÎ Fahreddîn, *Hıristiyanlığın Reddine Yönelik Tartışmalar*, çev. Hidayet Işık, İstanbul: İz Yayıncılık, 2006.
- SAHHAR Abdulhamid Cude ES-, *Faraklit’i Beklerken - Kureyş*, çev. Adem Yerinde, İnkılab Yayınları, 2011.
- SÖYLEMEZ Mehmet Mahfuz, “İlk Dönem İslam Toplumunda Gayrimüslimlerin Yeri: Haklar ve Hoşgörü”, *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 22 (2010), ss. 99-124.
- TARAKÇI Muhammed, “Tahrif”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, 2010, C. 39, ss. 422-24.
- TARAKÇI Muhammed, “Tevrat ve İncil’in Tahrifi İle İlgili Kur’an Ayetlerinin Anlaşılması Sorunu”, *Usûl İslam Araştırmaları Dergisi*, S. 2 (2004), ss. 33-54.
- TINAZ Nuri, “Yehova Şahitleri”, *DİA İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, 2013, C. 43, ss. 391-96.
- TOPALOĞLU Bekir, *Kelam İlmine giriş*, 2. b., İstanbul: Damla Yayınevi, 2012.
- TÜMER Günay, *Yeni Dökümanlar Işığında Yehova Şahitleri*, İstanbul: DİB yayınları, 1987.
- TÜMER Günay, Abdurrahman KÜÇÜK, Mehmet Alparslan KÜÇÜK, *Dinler Tarihi*, 9. b., Ankara: Berikan Yayınevi, 2017.
- WAARENBURG Jacques, “Teslis”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, 2011, C. 40, ss. 548-549.
- YAVUZ Yusuf Şevki, “Âmentü”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, 1991, C. 3, ss. 28-30.
- YILDIZ Mehmet, (çev.), *Barnabas İncili*, 2. b., İstanbul: Elif Kitabevi, 2005.

YURDAYDIN Hüseyin G. “İslam Devletlerinde Müslüman Olmayanların Durumu”,
Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C. 27, S. 1 (1986), ss. 97-110.